

T.C.

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**İÇ GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINDA SINIR VE
SIĞINMACI POLİTİKALARI: HATAY ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Mustafa Said KAR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yakup BULUT

Hatay-2018

T.C.

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

İÇ GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINDA SINIR VE SIĞINMACI POLİTİKALARI: HATAY ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Mustafa Said KAR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yakup BULUT

Hatay-2018

ONAY

MUSTAFA SAİD KAR tarafından hazırlanan “**İÇ GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINDA SINIR VE SİĞİNMACI POLİTİKALARI: HATAY ÖRNEĞİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

.../ ... /2018

Jüri Üyeleri	İmza
Prof. Dr. Yakup BULUT (Tez Danışmanı- Başkan)	
(Üye)	
(Üye)	

Mustafa Said KAR tarafından hazırlanan “*İç Güvenliğin Sağlanması Sınır ve Sığınmacı Politikaları: Hatay Örneği*” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

Prof. Dr. Ali ACARAVCI
Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde / dönem projesinde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (.././20..)

Mustafa Said KAR

ÖNSÖZ

İnsanın en temel ihtiyaçlarından biri olan güven, insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Hatta “güvende olma”, “güvenli hissetme” arzusuyla çok sayıda insanın farklı gerekçelerle de olsa kendi ülke sınırlarından çıkıp başka bir ülkeye göç ettiği veya sığındığı görülmektedir. Göçle gelen insanlar, “mülteci”, “sığınmacı”, “misafir”, “göçmen” vb. isimlerle tanımlanmakla beraber, hepsinin ortak yönü, bir yönüyle mağdur oldukları ve gittikleri ülkelerde bir takım sosyal, kültürel, güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya kaldıklarıdır. Öyle ki, bu sadece gelen göçmenlerle ilgili olmaktan çıkıp, ilgili ülkeler açısından da ciddi sorunlar üretebilmektedir. Bugün uluslararası düzeyde son derece önemli bir konu olan sığınma ve sığınmacılar ile ülkelerin en dokunulmazlarından olan sınır ve en temel çıkarlarından biri olan iç güvenliğin birbiriyle olan ilişkisinin ortaya konması oldukça önemli bir konudur. Onun için bu çalışmada sığınmacıların iç güvenlik ile olan ilişkisi konu edilmektedir. Çalışma, bu ilişkinin tek taraflı değil karşılıklı etkileşimden kaynaklandığı varsayımına dayanmaktadır.

Çalışmanın şekillenmesinde ve tamamlanmasında desteklerini, kıymetli bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen, danışmanım Prof. Dr. Yakup BULUT hocama, her zaman olduğu gibi bu çalışmada da en büyük destekçim olan eşim başta olmak üzere tüm aileme, son olarak da en büyük motivasyon kaynağım olan oğluma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın; sınır, iltica-sığınma, mülteciler-sığınmacılar ve iç güvenlik konularında yapılacak çalışmalara ışık tutmasını ve bu konularda karar verme ve yürütme noktasında bulunanlara yardımcı olmasını ümit ederim.

İÇ GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINDA SINIR VE SIĞINMACI POLİTİKALARI: HATAY ÖRNEĞİ

Mustafa Said KAR

Siyaset Bilim Ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2018

Danışman: Prof. Dr. Yakup BULUT

ÖZET

İnsanlık tarihinin en eski olgularından biri olan göçün türlerinden biri de kitlesel göçtür. Kitlesel göçün en belirgin özelliği iradi değil *zorlama* kaynaklı olmasıdır. Kitlesel göç ile buldukları yerleri, ülkeleri değiştirenler, mülteci, sığınmacı, uluslararası korumaya sahip olanlar ve daha birçok biçimde isimlendirilebilmektedir. Sığınmacılar, yerlerinden ve evlerinden uzak kalmanın yanı sıra gittikleri ülkeler açısından önemli sorunlara neden olabilmektedir ki, bunların başında güvenlik sorunu geldiği ileri sürülebilir. Sığınma olayları, devletlere bir dizi önlemler alma, politikalar üretme ihtiyacı hissettirirler.

Çalışmada, devletler tarafından uygulanan sınır ve sığınmacı politikaları ile iç güvenlik kavramları konu edilmiştir. Konu, hem kavramların ulusal ve uluslararası düzeydeki önemi, hem sığınma ve iltica konularının günümüzde en önemli problemlerden biri olması hem de iç güvenliğin ulusal çıkarlar sıralamasındaki yeri bakımından oldukça önemli ve irdelenmeye değer bulunmuştur. Çalışma, bu kavramlar arasındaki sıkı ilişkiyi ve etkileşimi ortaya koymayı ve konu ile ilgili birtakım öneriler getirmeyi amaçlamaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın *birinci bölümünde* kavramsal ve kuramsal çerçevenin yanı sıra konuya ilişkin sürece yer verilmiştir. Yine bu bölümde, sınır, sığınmacı ve iç güvenlik kavramlarının dönüşümü ve şekillenmesi, sığınma ve iç güvenlik konularının tarihsel gelişimi irdelenmiştir.

İkinci bölümde iç güvenlik ile sığınmacılara ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelere yer verilmiştir. Bu bağlamda iç güvenlik olgusunun ülkelerde, sınır ve sığınmacı politikalarına etkisi ve iç güvenlik ile sınır ve sığınmacı politikalarının etkileşimini ortaya koyan örnek olaylar irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde iç güvenlik ile sınır ve sığınmacı politikalarının etkileşimi, araştırma evreni olan Hatay ölçeğinde irdelenmiştir. Yapılan araştırma sonucu elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve iç güvenlik açısından etkin sınır ve sığınmacı politikaları uygulayabilme bağlamında birtakım öneriler ortaya konmuştur.

ANAHTAR KELİMELER

Kitlesel Göç, Sınır, Sığınmacı, Mülteci, Politika, Güvenlik, İç Güvenlik, Hatay

**BORDER AND ASYLUM POLICIES TO PROVIDE HOMELAND SECURITY:
HATAY SAMPLE**

Master's Thesis, Mustafa Said KAR

Political Science and Public Administration Department, 2018

Supervisor: Prof. D. Yakup BULUT

ABSTRACT

One of the oldest examples of human history is the mass migration. The most prominent feature of mass immigration is that it is not tied to force, but is force-based. They can be named in terms of mass migration, their location, the people who change countries, refugees, asylum seekers, those with international protection and many more. Asylum seekers or refugees, besides being away from their homes and their homes, can also cause significant problems in terms of countries, which can be argued to be a security problem. countries feel the need to take a series of measures due to asylum seekers or refugees.

In the study, the concepts of border and asylum policy and homeland security applied by the states were discussed. The issue is both important in terms of national and international significance of the concepts, both asylum and asylum issues being one of the most important problems today, and homeland security being very important in terms of its position in national interests. The study aims to reveal the close relation and interaction between these concepts and to make some suggestions about the subject.

In this context, the first part of the study includes the conceptual and theoretical framework as well as the process of the subject. Also in this section, the transformation and shaping of the concepts of border, asylum seeker and homeland security and the historical development of asylum and homeland security issues are examined.

In the second chapter, national and international regulations on homeland security and asylum seekers are included. In this concept, the effect of homeland security on border and asylum seekers policies and examples of the interaction between homeland security and border and asylum-seeker policies have been examined.

In the third chapter, the interaction between homeland security and border and asylum seeker policies are examined in the Hatay scale, which is the research universe. The results of

the research were evaluated and some suggestions were made in terms of homeland security and effective border and application of asylum policy.

KEYWORDS

Mass Migration, Border, Asylum Seeker, Refugee, Policy, Security, Homeland Security, Hatay

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	IV
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
KAVRAMSAL, KURAMSAL ÇERÇEVE VE TARİHSEL SÜREÇ	4
1-KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1- İç Güvenlik Kavramı ve İlintili Kavramların İrdelenmesi	4
1.2- İç Güvenlik Açısından Göç ve Sığınmacı Kuramları.....	15
2-İÇ GÜVENLİĞE İLİŞKİN TARİHSEL SÜREÇ VE BU SÜRECİN SINIR VE SİĞİNMACI POLİTİKALARIYLA İLİŞKİSİ	17
2.1-Dünyada İç Güvenlik, Sınır ve Sığınmacı İlişkisinde Tarihsel Süreç.....	17
2.2-Türkiye'de İç Güvenlik, Sınır ve Sığınmacı İlişkisi Süreci.....	30
2.3-Türkiye'de İç Güvenlik, Sınır ve Sığınmacı Politikalarıyla Oluşan Güvenlik Kültürü ve Buna Etki Eden Unsurlar	34
2.4-İç Güvenlik Bağlamında Mülteci, Sığınmacı ve Sınır Sorunları	39
İKİNCİ BÖLÜM	41
İÇ GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINDA ULUSAL VE ULUSLARARASI DÜZENLEMELER, SINIR VE SİĞİNMACI POLİTİKALARININ ÖNEMİ	41
1.ULUSLARARASI VE ULUSAL DÜZENLEMELERDE İÇ GÜVENLİK.....	41
1.1-Amerika Birleşik Devletleri'nde İç Güvenlik Düzenlemeleri	41
1.2-Avrupa Birliği'nde İç Güvenlik Düzenlemeleri.....	42
1.3-Türkiye'de İç Güvenlik Düzenlemeleri	43
2-İÇ GÜVENLİK BAĞLAMINDA ÜLKELERİN SINIR VE SİĞİNMACI POLİTİKALARI	44

2.1- Amerika Birleşik Devletleri'nde Uygulanan Sınır ve Sığınmacı Politikaları	44
2.2- Avrupa Birliği'nde Uygulanan Sınır ve Sığınmacı Politikaları	45
2.3-Osmanlı Devleti'nde Uygulanan Sınır ve Sığınmacı Politikaları	47
2.4-Türkiye'de Uygulanan Sınır ve Sığınmacı Politikaları	50
3-İLTİCA VE SİĞİNMA KONUSUNDA YAŞANAN ÖRNEK OLAYLAR, İÇ GÜVENLİĞE ETKİLERİ VE UYGULANAN POLİTİKALAR.....	55
3.1-Dünyada Örnek Olaylar	55
3.2.-Osmanlı Döneminde Yaşanan Örnek Olaylar.....	57
3.3-Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Yaşanan Örnek Olaylar.....	60
4-SINIR VE SİĞİNMACI POLİTİKALARININ İÇ GÜVENLİK BAKIMINDAN İRDELENMESİ	64
4.1-Uluslararası İlişkiler Açısından Sınır Politikaları	65
4.2-Ekonomik Açısından Sınır Politikaları	66
4.3-İnsan Geçişleri Açısından Sınır Politikaları.....	66
4.4-Sınır Yönetimi Açısından Sınır Politikaları	67
4.5-Sınır Politikasının İlişkili Olduğu Başlıca Alanlar.....	68
5-SINIR VE SİĞİNMACI POLİTİKALARININ İÇ GÜVENLİK İLE OLAN ETKİLEŞİMİNİN NEDENLERİ	68
5.1 Nüfus Artışı	69
5.2 Ülkeye Giriş Yapanların Kontrolü Sorunu.....	70
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	73
İÇ GÜVENLİK İLE SINIR VE SİĞİNMACI POLİTİKALARININ İLİŞKİSİNİN HATAY ÖZELİNDE İRDELENMESİ.....	73
1- ARAŞTIRMA EVRENİNİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI.....	73
2- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, AMACI VE SINIRLILIKLARI.....	74
2.1- Araştırmanın Yöntemi ve Amacı	75
2.2- Araştırmanın ve Veri Toplamanın Sınırlılıkları.....	75

3-ARAŞTIRMADA ELDE EDİLEN VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	76
3.1- Sığınmacıların Kalacakları Yeri Belirlemelerinde Etkili Olan Faktörler	77
3.2- Sığınmacıların Ülkeye Girmesinin İç Güvenliğe Etkisi ve Bunun Boyutları	80
3.3- Sığınmacıların Etki Ettiği Alanlar	86
3.4- Kitlesele Göç Hareketiyle Gelen Sığınmacı veya Kaçak Göçmenler Karşısında Alınan Önlemler ve Yapılan İşlemler	87
3.5- Kitlesele Göç Hareketi Karşısında Alınan Önlemler ve Yapılan İşlemlerin İç Güvenliğe Etkisi	95
3.6- Sığınmacılar Karşısında Alınacak Önlemler ve Yapılacak İşlemlerde Sınırlılıklar	95
3.7- Sığınmacılar Konusunun Provoke Edilmesi ve Mevcut Potansiyel	97
3.8- Sığınmacıların Ülkede Kalma Sürelerinin İç Güvenliğe Etkileri	98
3.9- Uygulanan Sınır ve Sığınmacı Politikaları ile İç Güvenliğe Etkileri	100
3.10- Sınır Dışı Operasyonlar ve İç Güvenlik	101
3.11- Sığınmacılar ve Sınırdan Kaçak Giriş Yapanlar ile Terör Olaylarının Bağlantısı	101
3.12- İç Güvenlik Bağlamında Uygulanması Gereken Sınır ve Sığınmacı Politikaları ile Alınması Gereken Güvenlik Önlemleri	102
SONUÇ VE ÖNERİLER	105
KAYNAKÇA	111
EK	125

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devleti
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Topluluğu
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BM	Birleşmiş Milletler Topluluğu
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DAEŞ/İŞİD	Irak ve Şam İslam Devleti İsimli Terör Örgütü
EURODAC	European Data Archive Convention/Avrupa Veri Arşivi Konvansiyonu
FRONTEX	European Border and Coast Guard Agency/Avrupa Sınırı ve Sahil Güvenlik Ajansı
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
MGK	Milli Güvenlik Kurulu
NATO	North Atlantic Treaty Organization/Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OGDP	Ortak Dış Güvenlik Politikası
OPEC	Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (Organization of Petroleum Exporting Countries)
PKK	Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkerên Kurdistanê) İsimli Terör Örgütü
TDK	Türk Dil Kurumu
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
Yy	Yüzyıl

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: Hatay İl Emniyet Müdürlüğü Verilerine Göre Asayiş Olaylarının Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı	81
Tablo 2: Hatay İl Jandarma Komutanlığı Verilerine Göre Asayiş Olaylarının Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı.....	81
Tablo 3: Hatay İl Jandarma Komutanlığı Verilerine Göre Suriyelilerin 2011 Yılından 2018 Yılına Kadar Karıştıkları Asayiş Olaylarının Türleri ve Sayıları.....	82

İÇ GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINDA SINIR VE SİĞINMACI POLİTİKALARI: HATAY ÖRNEĞİ

GİRİŞ

En genel biçimde, insanların çeşitli sebeplerle yaşamlarını sürdürdükleri yerden ayrılıp başka bir yere yönelmeleri şeklinde tanımlanabilecek olan göç, insanlık tarihi kadar eskiye dayanan bir geçmişe sahiptir. Göç; göçün sebepleri, göç edenlerin sayıları, göç edilen yer gibi kıstaslara göre birçok türe ayrılmaktadır. Göçün türlerinden biri kitlesel göçtür. Kitlesel göçün en belirgin özelliği iradi değil *zorlama* kaynaklı olmasıdır. Yani kitlesel göç hareketinde, insanları göçe mecbur eden sebepler vardır.

Kitlesel göç ile buldukları yerleri, ülkeleri değiştirenler, mülteci, sığınmacı, uluslararası korumaya sahip olanlar ve daha birçok biçimde isimlendirilebilmektedir. Sığınmacılar, yerlerinden ve yuvalarından uzak kalmanın yanı sıra gittikleri ülkeler açısından önemli sorunlara neden olabilmektedir ki, bunların başında güvenlik sorunu geldiği ileri sürülebilir. Bu sorunlar nedeniyle sığınmacılar, devletlere bir dizi önlemler alma, politikalar üretme ihtiyacı hissettirirler. Üretilen politikaların ve alınan önlemlerin başarıya ulaşabilmesi, iç güvenliğin sağlanması noktasında hayati öneme sahiptir. İç güvenliğin sağlanması ise ülkelerin en temel ve öncelikli sorunlarından biridir.

Dünya tarihinde her dönemde yer edinen göç olgusu, 20'nci yy'den itibaren, hemen her devletin ve uluslararası ilişkilerin gündeminde, giderek daha çok yer edinmeye başlamıştır. Bunda şüphesiz zorunlu kitlesel göçlerin giderek daha büyük boyutlara ulaşmasının etkisi oldukça fazladır. Türkiye de özellikle Orta Doğu coğrafyasından kaynaklı bu tarz göç hareketlerine fazlaca hedef olmaktadır. Zorunlu kitlesel göç hareketlerinin ve sonrasında yaşanan güvenlik kaygılarının dünya siyasetini, gündemini etkileyecek boyutlara ulaşması, bu konunun akademisyenlerin ve araştırmacıların ilgisini çekmekte haklı olduğunu göstermektedir.

Son dönemlerde zorunlu göç hareketleri yoğun ilgiyle irdelenirken, bu hareketler ile ülkelerin iç güvenliği arasındaki bağın pek fazla çalışma konusu edilmediği görülmüştür. Bir ülkeye yönelen kitlesel göç hareketlerinin, iç güvenliğin sağlanması bağlamında etken bir faktör olduğu düşüncesi, bu çalışmanın yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte konu irdelendiğinde iç güvenlik ile sığınmacı politikalarının etkileşiminin çift yönlü olduğu

anlaşlmıştır. Sınır politikaları da ÷lkeye insan geçişlerini şekillendiren politikalar olması nedeniyle bu ilişkinin içinde yer almaktadır.

Devletlerin temel sorunlarından biri olan iç güvenliğin sağlanması ile insani yönü ağır basan ve birçok insanlık dramını içinde barındıran kitlesel göç hareketleri arasındaki dengenin sağlanabilmesi; yani bir yandan iç güvenlik sağlanırken diğer yandan kitlesel göç hareketlerinin getirdiği insani sorumlukların yerine getirilebilmesi oldukça zor bir süreçtir. Bu sürecin iyi yönetilebilmesi ancak; insani sorumluklar yerine getirilirken, bu konuda iç güvenlik açısından sağlam politikalar üretebilmesi ile mümkündür.

Çalışmada, iç güvenlik ile sınır ve sığınmacı politikalarının arasındaki ilişki irdelenmiş ve bu ilişkinin irdelenmesinin önemi, günümüzde ve geçmişte yaşanan ÷lke uygulamaları da incelenerek ortaya konulmuş, sonuçta iç güvenliğin sağlanması noktasında uygulanması gereken politikalara yer verilmiştir. Çalışmada nitel araştırma türü ve betimsel araştırma modeli uygulanmıştır. Çalışma betimleyici bir yöntemle ele alınmakla beraber birtakım mülakatlar da yapılmıştır. Yapılan mülakatlarda vali yardımcılarını, ilçe kaymakam ve belediye başkanları ile konu ile ilgisi olan kurumların yöneticileri ile görüş÷lmüştür. Veri toplamada, yapılan mülakatların yanı sıra, bazı kamu kurum ve kuruluşlarının ve ilgili bakanlıkların yayınladıkları veriler ile bu kurumlardan istenilen verilerden faydalanılmıştır. Bunların yanı sıra yazın taraması yapılmış, yerel ve ulusal basın arşivleri incelenmiştir.

Çalışmanın *birinci bölümünde* kavramsal ve kuramsal çerçevenin yanı sıra konuya ilişkin sürece yer verilerek; sınır, sığınmacı ve iç güvenlik kavramlarının dönüşümü ve şekillenmesi, sığınma ve iç güvenlik konularının tarihsel gelişimi irdelenmektedir. Yine bu bölümde, sınır ve sığınmacı konularının iç güvenlik açısından ne gibi sorunlara sebep olabileceğine yer verilmiştir.

İkinci bölümde iç güvenlik ile sığınmacılara ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelere yer verilmiştir. Bu bağlamda iç güvenlik olgusunun ÷lkelerde, sınır ve sığınmacı politikalarına etkisi ve iç güvenlik ile sınır ve sığınmacı politikalarının etkileşimini ortaya koyan örnek olaylar irdelenmiştir. Bu bölümde yer verilen hususlar, iç güvenlik ile sınır ve sığınmacı politikaları arasındaki ilişkinin ve etkileşimin iyi anlaşılabilmesi ve benzer durumlarda doğru politikalar üretebilmek için nelere dikkat edilmesi gerektiğini ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir.

Üçüncü bölümde, araştırma evreninin sosyo kültürel yapısına yer verilmiş ve iç güvenlik ile sınır ve sığınmacı politikalarının etkileşimi araştırma evreni ölçeğinde yapılan bir

araştırmayla ortaya konmuştur. Araştırma evreni özelinde verilerin elde edilebilmesi için yapılan arşiv taramasıyla, yapılan mülakatlarla ve resmi verilerle elde edilen bulgular ayrı başlıklar halinde değerlendirilmiştir. Değerlendirme neticesinde, sınır ve sığınmacı politikalarının etki ettiği alanlar, bu politikaların i guvenliği nasıl etkilediği, bu etkinin azalması için alınmış ve alınması gereken tedbirler, araştırma evreninin yapısının kavramlar arasındaki ilişkiye etkisi ve i guvenlik açısından etkin sınır ve sığınmacı politikaları uygulanabilmesinin bağlı olduğu değişkenler ortaya konmuştur.

Çalışmanın sonunda, sınır ve sığınmacı politikaları ile i guvenlik sorunu arasındaki dengenin sağlanabilmesi ve sığınmacıların i guvenlik açısından risk ve tehdit oluşturmaması için alınması gereken önlemler noktasında birtakım önerilere yer verilmiştir. Bu dengenin sağlanabilmesi için gerekli bazı koşullara ve hem genel düzeyde hem de araştırma evreni özelinde bazı önerilere sonuç ve öneriler bölümünde yer verilmiştir.

Çalışmanın, i guvenlik ile sınır ve sığınmacı politikaları arasındaki sıkı ilişkiyi ortaya koyarak bu alandaki yazın eksikliğini gidermenin yanı sıra; hem akademik alanda yapılacak diğer çalışmalara ışık tutacağı ve yol gösterici olacağı hem de yaşanan ve yaşanacak olan kitlesel göç hareketlerinin doğru yönetilmesine rehber niteliğinde olacağı mit edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL, KURAMSAL ÇERÇEVE VE TARİHSEL SÜREÇ

1-KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Burada, özellikle mülteci ve sığınmacı kavramları çerçevesinde iç güvenlik ve ona ilişkili kavramlar, güvenlik türleri, iç güvenliğin sınır güvenliği ve sığınmacı akımıyla ilişkisi, iç güvenlik açısından sınır ve sığınmacı kuramları üzerinde durulmaktadır.

1.1- İç Güvenlik Kavramı ve İlişkili Kavramların İrdelenmesi

Burada genel olarak iç güvenlik kavramı ele alınmakla beraber bu kavramla doğrudan bağı olan sınır ve sığınmacı kavramına da yer verilecektir. Diğer bir yaklaşımla iç güvenliğin sağlanmasında sınır ve sığınmacı kavramı neyi ifade ediyor, neden sınır güvenliği iç güvenlik açısından önemli ve sığınmacılık açısından neden iç güvenlik üzerinde durmak gerekir? Ayrıca mülteci kavramıyla da bir bağ kurarak iç güvenliğin mülteciler açısından da irdelenmesi gereği üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın başında, çalışmanın konusunda önemli yer tutan belli başlı kavramların tanımına yer vermek ve bir kısmını da detaylı olarak irdellemek önem arz etmektedir. Özellikle mülteci, göçmen ve sığınmacı gibi kavramların sıklıkla birbirinin yerine kullanıldığını göz önünde bulundurduğumuzda kavramsal çerçeveye yer vermenin önemi daha da artmaktadır. Bununla birlikte çalışmanın temel alanlarından biri olan güvenlik kavramının çeşitleri bu başlık altında yer edinmeye değerdir.

1.1.1-Güvenlik Kavramı

Sözlük anlamı; “Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu” (TDK, Büyük Sözlük, 2011) olan güven, hayatın birçok alanında kullanılan bir kavramdır. Sözlük kavramından hareketle, “korkmama, çekinmeme” olarak da tanımlayabileceğimiz güvenin İngilizce karşılığı, kullanım yerine göre, confidence, trust (birine karşı duyulan), reliance, faith, safety(emniyette olma) ve security(emniyet) gibi kelimelerdir. Dilimizde yüreklilik ile Arapça kökenli olan, emin olma, emniyet, itimat ve cesaret gibi kelimelerde güven kelimesinin yerine kullanılabilmektedir. Söz gelimi, birine karşı olan güven anlamında itimat; keline olan güven anlamında cesaret veya yüreklilik; kişinin tüm dış etkilere karşı güveni anlamında emniyet kullanılmaktadır.

Güvenlik kelimesi 19 uncu yüzyıla kadar mağrur olmak anlamında kullanılmasından ötürü genellikle olumsuz anlam içerecek şekilde kullanılan ve itimat veya inanmak anlamına gelen küven (güven) kökünden türetilmiştir (Nişanyan, 2009: 219).

Arends'e (2009: 3-33) göre güvenlik, Latince "se" (olmaksızın) ve "cura" (endişe) kelimelerinin birleşmesinden oluşan "securitas" kelimesinden türemiştir. Dikkatli bir biçimde tercüme edildiğinde, securitas, "endişeden uzak olma ve sükûnet" anlamına gelmektedir.

Yunan terminolojisinde güvenlik kavramı irdelendiğinde asphaleia kelimesi güvenlik kelimesinin kökenini oluşturmaktadır. Korkmaz'ın (2008:18-19) etimolojik analizine göre "asphaleia"; "asphales" ile "Sphallo" kelimesi ve "a-" ön ekinden oluşmaktadır. Bunlardan "asphales" sabit olmak, "Sphallo" kelimesi ise, sendelemek, yalpalamak demektir. "a-" ön eki ise olumsuzluk öneki olarak kullanılmaktadır ve aspháleia sözcüğü sabit olma vurgusu ile güvenliği anlatır.

Güner (2008: 4-5), güvenlik kelimesini ilişkilere taraf olanlar açısından olumlu ve olumsuz anlam ifade etmesi noktasında irdlemiştir. Örneğin, devlet için güvenli olan, kişisel güvenlik açısından tartışmalı bir alanı oluşturabilmektedir.

Güven, insanın ihtiyaç duyduğu en önemli, en temel duygulardan biridir. Nitekim Maslow'un (1943) A Theory of Human Motivation isimli kitabında yer verdiği ünlü İhtiyaçlar Hiyerarşisi Piramidinde fiziksel ihtiyaçların ardından güvenlik gereksinimi ikinci sırada gelmektedir. (tr.wikipedia.org, 2015) Erik Hamburger Erikson (1984) ise bebeğin 0-1 yaş arasında, annesinin veya bakıcısının kendisine davranışları ile ya temel güvenlik duygusuna sahip olacağını ya da güvensizlik duyacağını, bu temel güven-güvensizlik çatışmasının kişiliğin şekillenmesinde etkili olacağını belirtmiştir.

Tosun (2013), güvenliğin insanın varoluşundan bu yana en temel kaygısı ve ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Öyle ki güvenlik insan için özgürlükten de önde gelen bir ihtiyaçtır.

Dışişleri Bakanlığı güvenlik kavramını; "Kendini koruma olgusuyla yakından ilgili bir kavram olup, tanımı itibarıyla üçe ayrılmaktadır: bir toplumun yaşamını devam ettirmesi; bir ulusun toprak bütünlüğünün korunması ve yine bir ulusun, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel nitelikleriyle şekillenen temel kimliğinin muhafaza edilmesi." olarak betimlemiştir. (mfa.gov.tr, 2015)

1.1.2-Güvenlik Kavramının Türleri

İnsanın ihtiyaç duyduğu güvenin var olması veya güvenin sağlanması işine *güvenlik* diyebiliriz. Bireylerin, toplumların, milletlerin, devletlerin, milletlerarası organizasyonların, kısacası insanın ve insanlardan meydana gelen tüm oluşumların güvenlik gereksinimleri vardır. Bu da güvenlik kavramının çok çeşitliliğine neden olmuştur. Kişisel güvenlik, can ve mal güvenliği, devlet güvenliği, milli güvenlik, iç güvenlik, dış güvenlik, sınır güvenliği, sosyal güvenlik, iş güvenliği, bilgi güvenliği, enerji güvenliği, gıda güvenliği ve çevre güvenliği sayılabilecek güvenlik çeşitlerinden bazılarıdır. Çalışmanın kapsamından çıkmamak adına aşağıda sadece konu ile ilgili olabileceği düşünülen milli güvenlik, sınır güvenliği, dış güvenlik ve iç güvenlik kavramlarına kısaca değinilecektir.

1.1.2.1-Milli Güvenlik

Milli güvenliğin iç unsurlarca tehdit altında olması durumunda iç güvenlik ile iç içe bir hal alacaktır. Milli güvenlik kavramı bu yönüyle iç güvenlik kavramını anlamak ve sınırlarını belirlemek açısından önem arz etmektedir.

Ulusal güvenlik hem sosyal bilimlerdeki birçok terim gibi farklı anlamlar içerebilmesi nedeniyle hem de farklı kişilerce farklı anlamlar içerecek şekilde yorumlanabilmesi nedeniyle kesin ve net bir tanımlı yapılabilecek bilimsel bir terim veya hukuksal bir terim olmanın uzağındadır. Ancak bu terim hem siyaset bilimiyle hem de hukuk alanıyla dorudan ilişkilidir (Aybay, 1978: 59-82). Siyaset alanı ile olan bu bağından dolayı ulusal güvenlik anlamı ve kapsamı sürekli farklılaşan değişken bir kavramdır. Bu değişkenlik ulusların çıkarlarının ve iktisadi, siyasi ve kültürel şartlarının dönemselsel olarak farklılaşmasından kaynaklanmaktadır (Tunç, 2013: 837-855)

Siyaset alanında ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde 1940lı yıllarda yayımlanan Ulusal Güvenlik Anlaşmasında yer alan ulusal güvenlik kavramı bu siyasi metinde sadece kavrama yer verilmiş kavramla ilgili açıklayıcı herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Çift kutuplu dünya düzeninin başladığı yıllardan itibaren ulusal güvenlik kavramı NATO (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) ve NATO'yu oluşturan devletler tarafından komünizmden korunmak olarak algılanmış ve iç ve dış siyasetin oluşmasında önemli konu başlıklarından olmuştur (Birdişli, 2011: 150-152).

MGK ve MGK Genel Sekreterliği Kanununun ikinci maddesinde, milli güvenlik, *“Devletin anayasal düzeninin, milli varlığının, bütünlüğünün, milletlerarası alanda siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik dâhil bütün menfaatlerinin ve ahdi hukukunun her türlü dış ve iç*

tehditlere karşı korunması ve kollanması” (mgk.gov.tr, 2015) olarak tanımlanmıştır. Yine Milli Güvenlik Kurulu resmi internet sitesinde ise milli güvenlik ile ilgili şu ifade yer almaktadır:

“Her devlet, milli varlığına, bekasına ve güvenliğine yönelik tehditlere karşı tedbirler almak durumundadır. Bu gereklilik doğrultusunda, devletler; bölgesel ve küresel ortamın izlenerek tehdit ve fırsatların tespit edilmesi ile bu hususlara matuf siyasetin belirlenmesini ve en uygun politikaların uygulanmasını sağlayacak süreç ve unsurları ihtiva eden milli güvenlik sistemlerini tesis etmektedirler.” (mgk.gov.tr, 2015).

Ulusal güvenlik kavramsal olarak farklı anlamlar içerecek biçimlerde kullanılabilir. Ama temel olarak ulusal güvenlik, devlet egemenliğinin bekasının sağlanabilmesi olarak kabul edilebilir. Bu bakımdan ulusal güvenlik devletlere, uluslararası arenada güçlerini kullanabilme fırsatı veya meşruiyeti kazandırmaktadır. Bu kullanım siyasi iktidarlara göre yönetsel farklılıklar içerebilmektedir (Baharççek, 2013: 108).

Kısaca, Milli varlığın devamlılığının sağlanması, milli hedeflerin gerçekleştirilebilmesi ve bunlara tehdit oluşturabilecek tüm iç ve dış saldırıların önlenmesi ve yok edilmesi olarak ifade edebileceğimiz milli güvenlik kavramının net bir tanımı yapılamamaktadır. Çünkü farklı kültürlerde, toplumlarda, çağlarda farklı anlamlarda kullanılabilen yahut farklı şeyleri kapsayabilmektedir.

Örneğin dar veya geniş anlamda kullanımına göre ulusal güvenlik farklı anlamlar içerebilmektedir. Dar anlamda kullanıldığında askeri boyutu ile milli savunma; geniş anlamıyla kullanıldığında ise günlük hayatta birçok “şey” ulusal güvenlik kapsamında değerlendirilebilir (Duran, 1983: 129).

Danıştay 1970 yılında vermiş olduğu bir kararında milli güvenlikle ilgili şu betimlemeyi yapmıştır.

“Millî güvenliği genel bir deyimle, “yurt ölçüsünde beliren iç ve dış tehditlere karşı, Devlet tüzel kişiliğinin savunma ve güvenlik altına alınması” şeklinde tanımlamanın mümkün olacağı sonucuna varılmıştır. Şüphesiz iç ve dış tehlikelerden hangilerinin millî güvenliğe ilişkin bulunduğunu, tehlikenin kapsamı ve niteliğine ve memleketin içinde bulunduğu şartlara göre tayin ve takdir etmek gerekecektir... Bir eylemin mevzuata aykırı ve hatta suç vasfında olması, mutlaka Millî güvenliği ihlâl etme matuf bulunduğunun delili olamaz. Aksi halde Millî güvenlik kavramının kapsamı Anayasa yapıcısının ve Kanun koyucusunun amaç ve iradesine aykırı surette genişlemiş olur. Suç teşkil eden bir eylem, aynı zamanda Devletin bütünlüğüne de yönelmiş bir nitelik taşıyor ise, ancak o takdirde eylemin Millî güvenlikle ilişkisinden söz etmek mümkün bulunabilir.” (Danıştay, 1970: 426 Sayılı Karar)

Başta 1982 Anayasası olmak üzere birçok yasal metinde de milli güvenlik kavramı geçmektedir. Söz gelimi, 1982 Anayasasında güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerin dokuz tanesinde (Madde 20-Özel Hayatın Gizliliği, Madde 21-Konut Dokunulmazlığı, Madde

22-Haberleşme Hürriyeti, Madde 26-Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti, Madde 31-Kamu Tüzelkişilerinin Elindeki Basın Dışı Kitle İletişim Haberleşme Araçlarından Yararlanma Hakkı, Madde 33-Dernek Kurma Hürriyeti ile Vakıf Kurma Hürriyeti, Madde 34-Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı, Madde 51-Sendika Kurma Hakkı) milli güvenlik, sınırlandırma nedeni olarak sayılmıştır. Yine Madde 125'te milli güvenlik nedeniyle idari yargıda yürütmenin durdurulması kararı verilmesinin kanun ile sınırlandırılabilceği hükmü yer almaktadır.

1.1.2.2-Sınır Güvenliği

Ülkeler, toprak bütünlüklerini sağlayabilmek için sınır güvenliğini sağlamak zorundadırlar. Sınır güvenliği, toprak bütünlüğünün korunmasının yanında, ülkeye kaçak girişlerin ve kaçakçılığın önlenmesini de kapsamaktadır. Bununla birlikte sınır güvenliği, iç güvenliğin sağlanması noktasında oldukça önemli bir konuma sahiptir. Gümrük güvenliği de sınır güvenliğinin bir parçasıdır. Sınır güvenliğinin askeri, siyasi ve ekonomik boyutları vardır. Diğer ülkelerden gelecek askeri tehditlerin savuşturulması sınır güvenliğinin askeri; ülkenin sınır hattının değiştirilmesine dair müdahalelerle mücadele veya sınırdan kaçak girişleri engelleme siyasi; kaçakçılıkla mücadele ise ekonomik boyutu oluşturmaktadır.

Sınır güvenliği, ulusal güvenlik açısından değişmez iken, sınır güvenliği algısı farklılık gösterebilmektedir. Karar vericilerin ideolojileri, dünya görüşleri, dönemsel konjonktür, tehditlerin değişmesi bu farklılıkların sebepleri olabilmektedir. Ancak günümüzde, sınırları giderek belirsizleştiren *küreselleşme*, sınır güvenliği algısının değişmesinde en çok etkili olan unsurdur.

Kaya'nın (2013: 2) da belirttiği gibi küreselleşme, sınırların belirsizleşmesine, bununla birlikte devletlerin yeni, sınır aşırı tehditlerle karşı karşıya kalmasına; bu etkileşimin son halkası olarak da sınır güvenliğinin içeriğinde, uygulamalarında değişimlere neden olmuştur. Söz gelimi iki kutuplu dünya döneminde devlet güvenliği esas sorun olarak kabul edilirken, bu dönemin ardından ulus kimliğinin sağlanması esas sorun kabul edilmiş ve iç güvenlikle de ilişkili olarak sınır güvenliği değişime uğramıştır.

1.1.2.3-Dış Güvenlik

Devletin egemenliğine karşı ortaya çıkacak diğer devletlerden, uluslararası oluşumlardan veya devletin sınırları ötesinden kaynaklı herhangi bir saldırının, tehlikenin önlenmesi olarak tanımlanabilecek dış güvenlik, başka devletlerin ve kuruluşların emir,

gözetim ve denetimi altında olmama, yabancı devletlerin saldırı ve saldırı tehlikesinden uzak bulunma ve bunlara karşı korunmayı kapsamaktadır (Akgüner, 1983: 83).

Dış güvenlik, milli güvenliğin sacayaklarından biridir. Aynı zamanda dış güvenlik sınır politikalarının belirlenmesinde ve iç güvenliğin sağlanmasında da önemli bir role sahiptir. Ülkelerin komşu ülkeleri ile olan ilişkileri, yani komşu ülkelere gelen bir dış tehdidin olması veya olmaması sınır politikalarının belirleyicilerindedir. Yine dış politikanın belirlenmesinde dış güvenlik önemli bir faktördür. Aynı şekilde Türk dış politikasının da Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren güvenlik endeksli yürütüldüğü görülmektedir (Oğuzlu, 2015: 223-250).

Dış güvenlik refleksi ülkelere, özellikle 20. yüzyılda yaşanan dünya savaşları ve daha sonrasında hızlanan küreselleşmenin getirdiği sınırların belirsizleşmesi ile diğer ülkelerle ortak bir dış güvenlik politikası oluşturma ihtiyacı hissettirmiştir. 1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletler Örgütü (BM) ve 1949 yılında kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), ülkelerin, özellikle dünyada barış ve silahsızlanmayı sağlayarak, dış güvenliklerini koruma amaçlarının kurumsallaşmış halleri olarak varlıklarını devam ettirmektedir. Yine Avrupa Birliği (AB), bu iki uluslararası oluşumun yanında kendi üyelerinin dış güvenliğini sağlamak için Ortak Dış Güvenlik Politikası (ODGP) geliştirme ihtiyacı hissetmiştir. “1993’te uygulamaya konulan Maastricht Avrupa Birliği Anlaşması ile ortak dış politikaya bir de güvenlik boyutu eklenmiştir.” (Çayhan, 2002: 42-55). Yine 1975 yılında kurulan Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Topluluğu (AGİT), AB’nin ortak güvenlik politikası oluşturma amacının bir ürünüdür.

“Soğuk Savaş döneminde bloklar arası ilişkilerde görülen yumuşamanın da etkisiyle 1973-1975 yılları arasında 35 ülkenin katılımıyla Avrupa’da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) düzenlenmiştir. Konferans sonucunda Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından imzalanan Helsinki Nihai Senedi Örgütün temel belgesi niteliğindedir. Siyasi bağlayıcılığa sahip Helsinki Nihai Senedi, çeşitli askeri güven ve güvenlik artırıcı önlemlerin (GGAÖ) yanı sıra ekonomik, bilimsel, teknolojik, çevresel ve insani konularda iş birliğini öngörmekte ve Örgütün kapsamlı güvenlik konseptinin temelini oluşturmaktadır.” (mfa.gov.tr, 2015)

1.1.2.4-İç Güvenlik

İç güvenlik, milli güvenliğin iç unsurlar tarafından tehdidinin önlenmesinin yanı sıra halkın huzur içinde yaşaması, can ve mal güvenliğinin sağlanması, ayaklanma, isyan gibi toplumsal olayların yaşanmasının önlenmesi, terörle mücadele olarak tanımlanabilir. İç güvenlik, dış güvenlik kavramına göre daha geniş kapsamlıdır. Söz gelimi, milli güvenliğin ülke sınırları içerisindeki tehditlere karşı korunmasından anayasal düzene ve devlet güvenliğine karşı tehditlerin önlenmesine, halkın mal ve can güvenliğinden, asayişin sağlanmasından terörle mücadeleye kadar birçok konu doğrudan iç güvenlik kavramının kapsamı içindedir.

Toplumsal hayatın sağlıklı bir halde sürdürülebilmesi, ancak insanların yaşam alanları olan yerlerde kendini güvende hissedebilmesi, korku ve tehditten emin olabilmesi ile mümkündür (Bulut ve Kara, 2011: 2). İşte kişilerin bu güvende hissetme duygusu iç güvenlik alanının önemli bir boyutu olarak değerlendirilebilir.

Çınar kitabında (1997: 61) iç güvenliği, bir ülkenin coğrafi sınırları içerisinde oluşabilecek tehdit ve tehlikelerden bertaraf olarak öncelikle vatandaşlarının huzur ve güvenliğinin sağlanması, daha sonra da devlete ve özel kişilere ait binaların her türlü sabotaj ve benzeri tehlikelere karşı korunması şeklinde tanımlamıştır.

Yılmaz (2012: 8) ise iç güvenliği, ülke sınırları içerisinde, fertlerin can ve mülk güvenliği ile bir bütün olarak toplumun sahip olduğu her türlü varlık, kazanım ve sistemler gibi hayat kalitesi unsurlarının güvenliği için yürütülen faaliyetler olarak tanımlamıştır.

“Bir ülkedeki kurum ve kuralların, devletin güvenliğini, kamu hizmetlerinin iyi işlenmesini ve bireyler arasındaki ilişkilerde huzuru, hukuk ve ahlak kurallarına uygunluğu sağlamasıyla oluşan düzen” (sozluk.adalet.gov.tr, 2015) olarak tanımlanabilecek kamu düzeni de iç güvenlik kavramıyla iç içe girmiş bir kavramdır. Esasen kamu düzenini bozan her şey iç güvenlik için bir tehdit olarak algılanmayacakken, iç güvenliği tehdit eden her olay her olgu kamu düzenini de bozacaktır (Tunç, 2013: 837-855).

Tosun (2013), devletlerin kamu düzenini sağlayabilmek adına gerçekleştirdikleri bütün faaliyetlerin iç güvenlik başlığı altında toplanabileceğini belirtmektedir. Brauch (2008: 1-47) modern anlamda güvenlik kavramının ancak iç güvenliğin dış güvenlikten ayrılarak müstakil bir hal almasıyla ortaya çıktığını belirtip, Hobbes ve Pufendorf için iç güvenliğin egemenin halka karşı en temel görevi olduğunu aktarmıştır.

Hemen belirtmek gerekir ki, küreselleşmenin etkisiyle iç güvenlik ile dış güvenlik ayrımı eski netliğini yitirmiş bulunmaktadır. Çünkü sınırların belirsizleşmesi ile birlikte, dış güvenlik sorunu olan bir durum iç güvenliğin de sorunu olabilmektedir. Yani sınır politikaları dış güvenlik ile iç güvenlik ayrımının netliğini belirleyen önemli bir role sahiptir. Tamamen sınır dışında gelişen bir tehlike, sınır politikalarının esnekliği ile bir iç tehlike ve karmaşa haline alabilmekte ve böylece iç güvenlik sorunu haline gelebilmektedir. Yine bir ülkenin iç güvenliğini ilgilendiren mesele, küreselleşmenin getirdiği karşılıklı bağımlılık nedeniyle askeri, siyasal, ekonomik veya sosyal nedenlerden dolayı diğer ülkelerin dış güvenlik problemi haline gelebilmektedir. Katı sınır politikası uygulayan veya küresel dünyaya entegre olma çabasına düşmemiş devletlerde bu ayrım hâlâ netliğini korumaktadır. Yani küreselleşmenin etkisi

devletlerin dış politikalarına, resmî ideolojilerine ve coğrafi konumlarına göre değişiklik gösterebilmektedir.

Küreselleşmenin etkisiyle devletlerin egemenlik çizgileri olan sınırlar sembolik bir vaziyet almış ve sınırların eski, kesin ve katı hallerinden uzaklaşmasıyla iç güvenlik, dış güvenlik alanları birbirine girdi ve bu iki güvenlik alanı girift bir yapıya bürünmüştür. Bu durumun da etkisiyle ülkelerin polis güçleri ve ordu gibi iki ayrı yapıda olan güvenlik güçlerinin görev alanları da daha muğlak bir hal almıştır (Ağır, 2011: 97-130).

Güvenlik anlayışında birçok farklılığa neden olan küreselleşme, istikrar problemi, ulusal güvenlik ile uluslararası güvenlik arasındaki sınırı, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında iyice ortadan kaldırmış iç içe bir hal almalarına neden olmuştur (Aydın, 2013: viii).

Yukarıda yer verilen tanımlamalarda ve açıklamalarda iç güvenliğin sağlanmasında devlet “özne” olarak görülmesine rağmen, bazı durumlarda devletin iç güvenliği tehdit eden bir unsur olabileceğinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Devlet yönetiminin hukuk kurallarından bağımsız hareket ettiği dönemlerde ve ülkelerde, (halkın huzur içinde yaşaması, can ve mal güvenliğinin sağlanması, ayaklanma, isyan gibi toplumsal olayların yaşanmasının önlenmesi, terörle mücadele olarak da tanımladığımız) iç güvenliğin en büyük tehdidi devletin kendisi olabilmektedir. 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı bunun en yakın örneklerindedir.

Devletin kendisinin bir güvenlik tehdidi halini aldığı durumlar, uluslararası ilişkilerde temele aktör olan devletin güvenlik noktasındaki konumunu tartışılır hale getirmiştir. Bu şartlar altında bireylerin ve toplumlarının güvenliğinin sigortasının devletlerin güvenliği olduğu anlayışının devamlılığını sorgulatmaktadır (Ağır, 2011: 97-130).

1.1.3- İç Güvenliğin Sınır Güvenliği ve Sığınmacı Akımıyla İlişkisi

Sığınmacı ve mülteci kavramları konunun doğrudan içeriğinin bir kısmını oluşturması ve iç güvenliğin sağlanmasına olan etkisi dolayısıyla kavramsal çerçevede yer vermeye değer görülmüştür. Çünkü temelde sınır, sınır güvenliği, sığınmacı ve mülteci konuları iç güvenliğe olan etkisiyle; aynı zamanda iç güvenlik olgusunun sınır güvenliği ve sınır ve sığınmacı politikalarına olan etkisi düşünüldüğünde kavramların iyi analiz edilmesi önem arz etmektedir.

1.1.3.1-Mülteci

Mülteci, kelime karşılığı olarak iltica eden anlamına gelmektedir. İltica etme olgusu insanlık tarihinin en eski olgularından olmasına karşın uluslararası hukukta ilk olarak 1948

tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde (İHEB) yer almıştır. Beyanname'nin 14. Maddesinin 1. fıkrasında “*Herkes zulüm karşısında başka ülkelerde sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir*” ifadesi ile iltica, bir hak olarak tanımlanmıştır.

Uluslararası hukukta bu kavramların yer aldığı ve hukuki bir zeminde değerlendirildiği görülmektedir. Nitekim 1951 Cenevre sözleşmesinde ve 1967 Protokolünde konuya ilişkin düzenlemeler mevcuttur. (Ergüven, Özturanlı, 2013:1007)

Birleşmiş Milletler tarafından 1951 yılında Cenevre’de imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme’de *mülteci* (refugee), “*ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen*” kişiler olarak tanımlanmıştır. Bu tanım uluslararası literatürde genel kabul gören tanım halini almıştır. Bununla birlikte birçok uluslararası sözleşme ve belgelerde mülteci kavramı yer almış, her birinde kavramın kapsamı değişiklik göstermiştir. Mülteci kavramının yer verildiği uluslararası belgelerden biri de Afrika Birliği Örgütü’nün (ABÖ) Addis Ababa’da kabul ettiği Afrika’daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen ABÖ Sözleşmesidir. Bu sözleşmede mülteci kavramı coğrafi sınırlama ve zaman sınırlaması olmadan tanımlanmış, mültecilik kavramı ciddi anlamda geniş bir biçimde yorumlanmıştır (Kaya ve Eren, 2015: 15).

Birçok uluslararası belgede ve sözleşmede mülteciler veya iltica hakkı ile ilgili düzenlemeler yer almasına karşın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde (AİHS) bu konuda doğrudan bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak bu konuda düzenlemeler getiren uluslararası belgeler ile sözleşmelerde AİHS’nin bazı maddelerine atıflar yapılmaktadır.

Mülteciler ve iltica hakkı ile ilgili düzenlemelere giden bölgesel birlik veya yönetimlerin bu kavramların alanını ve kapsamını belirlerken inanç, konjonktürel durum gibi etkenlere göre şekillenmiştir diyebiliriz. Örneğin Arap Devletlerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Arap Sözleşmesi’nde mülteci tanımı yapılırken dini inanç ve ahlak kurallarının da etkisi olmuş ve 1951 Cenevre Sözleşmesinde yer alan tanıma etnik köken kavramı da eklenerek tanım daha da geniş bir hale getirilmiştir. Yine aynı sözleşmede *ülkesine yönelik savaş, işgal ya da yabancı denetimi ya da ülkenin bütününde ya da bir bölümünde kamu düzeninin ciddi biçimde*

bozulmasıyla sonuçlanan doğal afet ya da yıkıcı olayların meydana gelmesi nedenleriyle ibaresiyle mülteci sayılma nedenleri de genişletilmiştir (Kaya ve Eren, 2015: 16).

Mülteci kavramının kapsamına 1951 yılında kabul edilen Cenevre Sözleşmesinin ilk halinde, “1 Ocak 1951’den önce” ibaresi ile zaman; “Avrupa’da gerçekleşen” ibaresi ile yer (coğrafya) bakımından bir sınırlama getirilmiştir. 1967 Protokolü ile ise zaman bakımından getirilen kısıtlama tamamen kaldırılmış; coğrafi sınırlama ise Türkiye’nin de içinde bulunduğu bazı ülkeler tarafından halen uygulanmaktadır (Kaya ve Eren, 2015: 13).

1.1.3.2-Sığınmacı

En temel tanımıyla “*Başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kişi*” (TDK, Büyük Sözlük, 2011) olarak ifade edilebilecek sığınmacı sözcüğü, uluslararası hukuk terimi olarak “*İlgili ulusal ve uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler*” (IOM, Göç Terimleri Sözlüğü 2009) olarak tanımlanmıştır. Kaya ve Eren (2015: 17-18) tarafından sığınmacı, mülteci statüsünde olup henüz statüsü karara bağlanmamış kişi olarak tanımlanmış bu kavramın geçici bir kavram olduğu belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi mülteci ve sığınmacı kavramları her ne kadar günlük hayatta sık sık birbirinin yerine kullanılıyor olsa da terimsel olarak ayrı anlamlar taşımaktadır. Bu terimlerin yerine kullanılabilen ama farklı bir anlam içeren diğer terim ise *göçmendir*. “*Göçmenler, genellikle vatandaşı oldukları ülkelerin korumasından yararlanmaya devam ederlerken, daha iyi yaşam standardına ulaşabilmek amacıyla daha gelişmiş olduklarını düşündükleri ülkeye giriş yaparlar.*” (Kaya ve Eren, 2015: 17) Göçmenler herhangi bir zorda kalma hali, yaşam hakkını tehdit eden herhangi bir durum ile karşı karşıya olmadıkları için uluslararası hukukta mülteci hukuku kapsamı içinde değerlendirilmez ve iltica hakkından yararlanmaları söz konusu değildir.

Çalışmada, araştırma konusunun kapsamını oluşturan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları, Türkiye’deki mevcut hukuksal statüsü olan, geçici koruma sağlanan yabancı olarak belirlenmiş olsa da daha genel kullanıma sahip olan ve literatürde örnek durumlarda sıkça kullanılan sığınmacı kavramı ile ifade edilecektir.

1.1.3.3-Sınır

Sınırın sözlük anlamı, “*İki komşu devletin topraklarını birbirinden ayıran çizgi, hudut.*” (TDK, Büyük Sözlük, 2011) olarak bilinmektedir. Çalışmamızın konusu itibarıyla geçerli olan

anlamı bu olmak ile birlikte, “*Komşu il, ilçe, köy veya kişilerin topraklarını birbirinden ayıran çizgi.*”, “*Bir şeyin yayılabileceği veya genişleyebileceği son çizgi, uç*” ve “*Bir şeyin nicelik bakımından inebileceği veya çıkabileceği en alt ve en üst sınır, limit*” (TDK, Büyük Sözlük, 2011) gibi sözlük anlamları da vardır. Sınır, iç ve dış ayırımının yapıldığı çizgi olarak değerlendirildiğinde iç güvenliğin sağlanması konusunda ne kadar hassas ve önemli bir konu olduğu gözler önüne serilmektedir. Sınır güvenliği, sınır politikası gibi konular da aynı doğrultuda iç güvenlik noktasında kayda değer bir öneme sahiptir.

21.03.1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan Kara Sınırlarının Korunması Ve Güvenliği Hakkında Yönetmeliğin *Tanımlar* başlıklı 4 üncü maddesinde ise, “*Sınır Hattı: Komşu iki devletin ülkelerini birbirinden ayıran, antlaşmalarla tespit ve icap eden yerleri özel işaretlerle belli edilmiş siyasî bir hattır.*” tanımı yer almaktadır.

Yerleşik hayatın başladığı dönemden itibaren devletler tarihinde sınır olgusu yer edinmeye başlamıştır. Ancak sınır, devletler tarihinde 19. ve 20. yüzyıllardan itibaren önem kazanmaya başlamıştır.

İnsanların yerleşik hayata geçmesinden itibaren, hatta daha öncesinde, insanların sistemli bir biçimde birlikte yaşamaya başladıkları İlkçağdan itibaren sınır kavramı var olmuştur. Devletler tarihinden önce sınır, muhtemelen, sadece ekonomik açıdan önem arz ediyorken devletlerin kurulmasıyla güvenlik açısından sınır önem kazanmıştır. Sınırın farklı dönemlerde farklı anlamlar ifade etmesinin yanı sıra, tarihsel süreç içerisinde sınırlar belirlilik düzeyi açısından da gelişim göstermiştir. Teknolojik gelişmeler bilişim araçlarının ortaya çıkması ve artması ile sınırın ulusal güvenlik açısından önem kazandığı dönemler itibariyle sınırlar adeta milimetrik ölçümlerle belirlenmiş ve sınır değişimi oldukça kırılgan bir hal almıştır (Gümüş, 2010: 81).

Sınırların devletler açısından önem kazandığı sürede doğal olarak sınır politikalarının da önemi artmıştır. Çağımızda sınır politikası devletler, devletleri yöneten iktidarlar açısından önem derecesi yüksek politikalarındadır. Çünkü sınır politikası ülkelerin dış politikası ve güvenlik politikaları açısından önem arz etmektedir. Ve hatta bu politikalara göre sınır politikası şekillenebileceği gibi uygulanan sınır politikaları da özellikle güvenlik politikalarında değişiklik gerektirebilmektedir. Sonuç olarak sınır politikası ile dış politika ve güvenlik politikaları etkileşim halindedir. Bu noktada sınır politikasının ne olduğu ve çeşitlerinin neler olduğuna değinmek yerinde olacaktır.

1.2- İç Güvenlik Açısından Göç ve Sığınmacı Kuramları

Yapılan yazın taramasında sığınma ve iltica hareketleri özelinde kuramsal yaklaşımlara rastlanmamıştır. Ancak daha genel düzeyde olacak şekilde düşünüldüğünde göç kuramları sığınma ve iltica hareketlerini kapsamaktadır. Ancak uluslararası göç kuramlarının ekonomi veya sosyal eksenli olduğu, sığınma ve iltica hareketlerini açıklamada yetersiz olduğu görülmektedir. Yine yapılan yazın taramasında göç hareketlerinin iç güvenliğe etkisi noktasında kuramsal herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yazında göçün nedenlerinde, itici ve çekici nedenler şeklinde genel bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Ancak baktığımız zaman iltica amaçlı hareketlerinin nedenleri açısından genel bir sınıflandırma yapıldığından bahsetmek mümkün değildir. Türkoğlu (2011), Weiner'ın çalışması temel alarak iltica amaçlı göç hareketlerinin (mülteci akımlarının) sebeplerini 5 başlık altında toplamıştır:

- Devletler Arası Savaşlar
- Etnik Çatışmalar
- Sivil Çatışmalar
- Baskıcı Otoriter ve Devrimci Rejimler
- Doğal Afetler ve Çevre Sorunları.

Bu sınıflandırma esas alındığında, 30 yıl savaşları, Dünya savaşları, 20. Yy'nin ikinci yarısında yaşanan Arap-İsrail savaşları sonrasında gerçekleşen göçleri devletlerarası savaşlardan kaynaklanan iltica amaçlı göçler; özellikle çok uluslu imparatorluların yıkılıp ulus devletlerin kurulması sürecinde toprak kapma, baskın etnik grup olma gibi amaçlarla yaşanan çatışmalar sonrası gerçekleşen iltica amaçlı göç hareketleri etnik çatışmalardan kaynaklanan göçler sınıfında yer alır. Yine Cumhuriyet döneminde gerçekleşen Türk-Yunan nüfus mübadelesi de bu sınıf içerisinde değerlendirilebilir. Aynı biçimde Körfez Savaşı'nın ardından sayıları bir milyonu aşan Kürt kökenli Iraklıların Türkiye'ye ve diğer ülkelere sığınması etnik çatışma kaynaklı zorunlu kitlesel göç hareketlerine örnek teşkil etmektedir (Türkoğlu, 2011: 107).

İltica amaçlı göçe neden olan sivil çatışmaları etnik çatışmalardan ayıran farklılık, aynı etnik kökene sahip kişiler arasında çıkan ya da çıkış sebebinde herhangi bir etnik ayrılık olmayan çatışmalar olmasıdır.

Sivil çatışmalar dinsel, dilsel veya ırksal bir çatışmadan ziyade sınıfsal ve ideolojik sebeplerden kaynaklanan çatışmalardır. Bu çatışmalarda devlet ile vatandaş karşı karşıya

gelebilmektedir. Bu çatışmalarda silahlı örgütler esas aktörlerdir. Örneğin, iki kutuplu dünya döneminde Asya'da ve Latin Amerika'da çıkan Amerika ve Sovyet destekli çatışmalar, yüz binlerce insanın ülkelerini terk etmek zorunda kaldığı sivil çatışmalardandır. (Türkoğlu, 2011: 107).

Baskıcı ve otoriter rejimlerin ve devlet yönetimlerinin uyguladığı terör ile fiziki, psikolojik ve maddi baskılar tarih boyunca milyonlarca insanın iltica amaçlı göçüne sebebiyet vermiştir.

Tarihin farklı dönemlerinde farklı ülkelerde baskıcı ve otoriter rejimler çok sayıda insanın kitlesel olarak ülkelerini terk etmelerine neden olmuştur. Almanya ve İtalya'da bir dönem hüküm süren faşizm yönetimi ile Çin ve Küba'da hüküm süren komünizm bu rejimlere örnektir. Bu yönetimlerin baskıcı ve otoriter rejimleri milyonlarca insanın ülkelerini terk etmelerine neden olmuşlardır (Türkoğlu: 2011: 108).

2011 yılında Arap Baharı olarak bilinen ve baskıcı rejimlere karşı birçok orta doğu ülkesinde başlayan ayaklanmalar ve baskıcı rejimlerin bu ayaklanmalara verdikleri sert ve şiddetli cevaplar, baskıcı otoriter ve devrimci rejimlerden kaynaklı iltica hareketlerinin en güncel ve -bugüne ulaştığımızda- en ağır bilançolu örneklerinden birine sebep olmuştur. Suriye Arap Cumhuriyetinde baskıcı otoriter rejim ile muhalifler arasında yaşanan iç savaş neticesinde kendi ülkesinden kaçıp sığınma talep edenlerin sayısının 5 Milyonu aştığı bilinmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (BMMYK) verilerine göre ülkesi dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısı 2017 yılında 5.379.644 olmuştur. Yine 2016 yılı sonu itibarıyla dünyada, 65,6 milyon zorla yerinden edilmiş insandan, 22,5 milyonunun mülteci; 40,3 milyonunun kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş kişi, 2,8 milyonunun sığınmacı statüsünde olduğu BMMYK verilerinden anlaşılmaktadır. (unhcr.org, 2017)

İltica ve sığınma amaçlı göç hareketlerinin sebeplerine dair oluşturulan bu kuramsal yaklaşım, bu hareketlerin esasen iç güvenliğin bozulmasından kaynaklandığını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Yani iltica ve sığınma hareketleri nasıl sınırlarından içeriye girilen ülkelerin iç güvenliğine dair sorunları tetikleme potansiyeline sahip ise, iç güvenliğin bozulması da bu hareketlerin gerçekleşmesinin sebebi olabilmektedir. Bu sınıflandırma bize, iç güvenliği bozan ve zorunlu kitlesel hareketlere sebep olan aktörün bazen terör örgütleri bazen çatışma yaşayan sivil gruplar bazen de devlet yönetiminin kendisi olabildiğini de göstermesi açısından önemlidir.

Güvenlik açısından göç ve sığınmacı kuramları içerisinde Kopenhag Okulunun güvenlikleştirme kuramına yer verilmesi gerekmektedir. Kopenhag Okulu'nun temsilcileri olan Buzan, Waever ve Wilde'in uluslararası göç hareketlerinin harekete maruz kalan ülke açısından güvenlik problemlerine sebebiyet vereceği yönündeki tezlerinden oluşan bu kuramın, hedef olan ülkede yaşayan kişilerin kimliklerinin göç ile gelen kişilerce değişime uğratılacağı düşüncesinin temel alındığı belirtilmektedir (Mandacı Ve Özerim, 2013: 107-108; Özerim, 2014: 16). Bu kuram 20'nci yy.nin sonlarından itibaren Avrupa ülkelerinin göç politikalarında, güvenlik konusunun öncelenmesi biçiminde hayat bulması (Özerim, 2014: 16) sebebiyle çalışmanın konusu açısından önem arz etmektedir. Mandacı Ve Özerim'e göre (2013: 107-108) güvenlikleştirme, güvenlikleştirilen konularda olağanın dışında politikalar ve uygulamalar getirilmesini haklı gösterir bir uygulama kabul edilir.

2-İÇ GÜVENLİĞE İLİŞKİN TARİHSEL SÜREÇ VE BU SÜRECİN SINIR VE SIĞINMACI POLİTİKALARIYLA İLİŞKİSİ

2.1-Dünyada İç Güvenlik, Sınır ve Sığınmacı İlişkisinde Tarihsel Süreç

2.1.1-Güvenliğe İlişkin Tarihsel Süreç*

Arends'e (2009: 3-33) göre Güven sözcüğünün Latince karşılığı olan "*securitas*"ı eserinde ilk olarak kullanan Romalı devlet adamı ve filozof Cicero (MÖ 106-143) olsa da güven ilk olarak, M. Ö. 4. ve 5. yüzyıllarda bağımsızlık isteyen Meloslulara karşı Atina Şehir Devletinin yıkılmamasının gerekliliğini ifade etmek amacıyla kullanılan bir kavram olmuştur

M. S. 1. yüzyıldan itibaren ise Roma medeniyetinde güven, *iç savaşın çıkmaması (Pax Romana)*† ve *Roma-merkezci bir barışı* ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. 4 ile 7. yy'ler arasında güven, Roma'daki Hristiyanlarca *inancın güvende olması aracılığıyla kişinin de kurtuluşunun güvencede olması* anlamında kullanılmıştır. Batı Roma İmparatorluğunun parlak dönemlerinde *Roma İmparatorluğu'nun kesintiye uğramayan güvenliği ve sonsuzluğu yani Roma'nın güvenliği* anlayışı söz konusu idi. Batı Roma İmparatorluğunun yıkılması ile güvenin *barışın eş anlamlısı* olarak görülmesi son bulmuştur. Daha sonraki dönemlerde güven, daha

* Bu bölüm büyük oranda J. Frederik M. Arends'in "From Homer to Hobbes and Beyond – Aspects of 'Security' in the European Tradition" başlıklı makalesinden faydalanılmıştır.

† *Pax Romana*, Latince "Roma Barışı" anlamına gelir. Roma İmparatorluğu'nun uzun soluklu barış dönemi için kullanılır. Terim, Roma yönetimi ve Roma Hukuk Sistemi altında, aralarında kavga eden rakip liderlerin ve eyaletlerin, bazen sert bir şekilde, barıştırılmasından çıkmıştır. Roma'da "Pax Romana"yı sağlayan lider Augustus Caesar'dır. Detaylı bilgi için bakınız: https://tr.wikipedia.org/wiki/Pax_Romana.

çok, kibir, çalışmayı ve dua etmeyi terk etme, dikkatsizlik gibi olumsuz anlamlarda kullanılmaya başlandı.

Kuzey Avrupa'da 16'ncı ve 17'inci yüzyıllarda güvenlik tekrar, *devlet tarafından sağlanan sükûnet ve barış durumu* anlamına kavuşmuştur ve bunu bir anlamda Thomas Hobbes'a (1588-1679) borçludur. Hobbes, güvenliği modern devletin temel kavramı haline getirmiştir. Ona göre güvenlik, devletin varlık sebeplerinin başında gelir. Devlet, güvenliği sağlayarak kendini meşrulaştırır. Yani devlet esasında bir araçtır. Her ne kadar Hobbes, güvenliği zirveye taşısa da eseri Leviathan'da (1651) terminoloji henüz olgunlaşmamıştır. *Emniyet ve güvenlik* ile *korumak ve uyarmak* kelimeleri birbiri yerine geçecek şekilde kullanılmıştır.

Hobbes'un çağdaşı olan Alman filozof Samuel von Pufendorf (1632-1694) için devlet tarafından sağlanacak güvenlik (*securitas*), iç ve dış güvenlik, barış, mülkiyetin korunması, ortak refah ve rahat bir hayatın tamamını kapsamaktadır.

2. Dünya savaşının sonuna kadar emniyet ve güvenlik birbirinin yerine kullanılırken, savaş sonrasında güvenlik kavramı kristalleşmiştir. Bu dönemde güvenlik, çoğunlukla dış güvenlik meseleleriyle ilişkilendirilmiştir.

Arends (2009: 3-33), Ernst Otto Czempel'a göre, ABD'nin güvenlik kavramını, 1945'te tüm dünyayı kapsayan ortak güvenlik modeli, 1949'da ise Sovyetler Birliğine karşı ABD ve müttefikleri olan devletlerin karşılıklı güvenliği bağlamında kullandığını ve bu bağlamlardan hareketle, ABD hegemonyasını tesis etmeyi amaçladığını aktarmıştır.

1947'de başlayan Soğuk Savaş Döneminin sonlarına kadar devletler açısından güvenlik, askeri güvenlik olarak görülür ve kabul edilirken, soğuk savaşın yumuşaması ve 1973 yılında OPEC ülkeleri tarafından uygulanan petrol ambargosu ile ekonomik güvenlik sorunu ortaya çıkmıştır. Ekonomik güvenlikle birlikte çok uluslu şirketler gibi devlet dışı aktörlere karşı güvenlik de gündeme gelmiştir. Yine 1970'li yıllarda ilk kez 1972 yılında yapılan Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansında çevresel güvenlik gündeme gelmiştir. Yani soğuk savaş döneminin sona ermesiyle hem güvenliğin kapsamı salt askeri güvenlik olmaktan çıkmış hem de güvenlik, sadece diğer devletlere karşı alınması gereken tedbirler olmaktan çıkmış, devlet dışı oluşumlar da güvenlik tedbirleri alınması gereken unsurlar olmuştur.

Ayrıca 20. yüzyılda siyasal güvenliğin olgunlaşması ve özellikle 1929 Ekonomik Buhranı ile birlikte *sosyal güvenlik* kavramı yükselmeye başlamıştır. ABD Başkanı Roosevelt sosyal güvenliğin yükselişinde büyük pay sahibidir.

Özetle siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler terimi olarak güvenlik, tarih boyunca dönemlere ve toplumlara göre kapsam bakımından değişiklik göstermiştir. Arends'e (2009: 3-33) göre ““Endişeden uzak olma”, objektif bir temele dayanmak zorunda değildir.” Yani, güven her dönemde her koşullarda farklı anlamlara gelebilmektedir.

Güvenlik, dönemselsel olarak toplumdan topluma bireylere ve taraflara göre uyarlanabilen, anlamlandırılabilen bir kavramdır. Tarih boyunca bazı dönemlerde güçlü devletin ortaya çıkması, bazı dönemlerde var olan devletin varlığını sürdürebilmesi bazı dönemlerde de iç savaşın önlenmesi güvenlik olarak algılanmıştır (Brauch, 2008: 1-47).

2.1.2-Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramının Gelişim Süreci

Uluslararası ilişkiler kuramcılarının en fazla üzerinde düşündükleri, farklı anlamlar ve işlevler yükledikleri kavram olan güvenlik, devletin ve devlet üstü oluşumların yerini, egemenliğini ve işlevlerini belirlemede de oldukça önemlidir. Güvenlik konusunda uluslararası ilişkilerde kabul gören yaklaşımlar iki kutupludur. Bunlar, diğerine göre güvenliği daha dar bir kalıp içerisine girdiren geleneksel yaklaşım ile güvenliği daha geniş alanlara yayan yeni/eleştirel yaklaşımlardır (Ağır, 2011: 97-130).

Birçok okul tarafından güvenlik kavramı uluslararası ilişkiler bağlamında incelenmiş ise de kuramları Gerçekçilik ve Yeni-Gerçekçilik okullarının kuramları ile -başta Kopenhag Okulu olmak üzere- Gerçekçilik ve Yeni-Gerçekçiliğe karşı eleştiri getiren diğer alternatif kuramlar olarak sınıflandırmak mümkündür.

2.1.3-Dünyada İç Güvenlik Ve Sığınmacı Politikalarının Tarihsel Gelişimi

İnsanlık ve iktidar var olduğu günden bu yana yaşana bir olgu olduğu düşünülen sığınmacı/mülteci olma durumu özellikle yerleşik hayatın ve devletlerin oluşması sonrası her geçen dönemde artış sergilemiştir. Sığınma ve iltica konuları uluslararası hukukta görece daha geç yer edinebilse de bu olgular insanlık tarihinin ilk dönemlerine kadar dayanmaktadır (Palabıyık ve Koç, 2011: 325).

İnsanlık tarihi kadar eskilere dayanan iltica ve sığınma olgusuna ilgili Hitit ve Aztek yazıtlarında yer verildiği bilinmektedir. Yine İslam'ın ilk dönemlerinde ilk inananların maruz kaldıkları baskı sonrası Mekke'den Habeşistan'a oradan da Medine'ye göç etmeleri, İspanya'da Hristiyanların baskısına maruz kalan Musevilerin Osmanlı İmparatorluğu'na sığınması baskı sonrası kitlesel göç hareketlerine örnektir (Kılıç, 2010: 2-3).

Odman'ın (1995) da belirtmiş olduğu gibi, Sığınma olgusu ve mülteci kavramı, M.Ö 2000'li yıllara kadar dayanmaktadır. Sınırların kesin ve belirgin hatlarla belirlenmediği bu erken dönemlerde dahi söz konusu kavramlarla karşılaşılması konunun önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Tarih boyunca yaşanan zorunlu kitlesel göç hareketleri, bazen göç hareketlerinin kaynağı olan ülkelerde çoğunlukla hedef ve transit ülkelerde iç güvenliğin sağlanması açısından problemlere neden olmuştur. Bu problemlerin yoğunluğu her olay özelinde farklılık içermektedir.

Tarihin eski çağlarından beri kitlesel göç hareketlerinden bahsetmek mümkün ise de gerçek anlamda kitlesel göç hareketlerinin gerçek tarihi modern devletler ve milli devletler dünyasının oluşmasıyla başlamıştır. Çünkü bu dönem uluslararası arenada devletlerin egemenlik ve sınır olgusunun ortaya çıktığı; ötekileştirme olgusunun iyice gün yüzüne çıktığı dönemdir (Peker ve Sancar, 2007: 3).

Geçmiş insanlık tarihinin ilk dönemlerine kadar uzansa da sığınmacılık/mültecilik ancak Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonrası uluslararası hukukun gündemine girmiş ve bu dönemden itibaren uluslararası hukukta önemli bir yer edinmiştir. Tarih boyunca uluslararası arenada mülteci sorununun her dönemde bir önceki döneme göre artış gösterdiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Yüksel, 2013).

2.1.3.1-Hukuksal Süreç

Uluslararası ilişkiler noktasında sık sık gündeme gelen bir konu olan sığınmacı ve mültecilerin uluslararası hukukta düzenlenmesi oldukça geç tarihlere tekabül etmektedir. Yukarıda değindiğimiz gibi neredeyse egemenlik tarihi kadar eski olan iltica ve sığınma konusunun uluslararası hukukta ancak 20'nci yy. ortalarına doğru düzenlenmesi, aslında bu konuyu devletlerin biraz da görmezden gelmek istemesinden kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte esasen devletlerin uluslararası düzeyde sığınmacı ve mülteciler ile ilgili hukuksal düzenlemeler yapma yoluna gitmelerinin bir nedeni de insani boyutun yanı sıra, ülkelere yönelen bu hareketlerin, sınır güvenliklerini ve haliyle de iç güvenliklerini tehdit etme riskinin doğması olmuştur. Bu durum özellikle Avrupa Birliği'nin yapmış olduğu düzenlemelerde daha belirgin olarak görülmektedir. İltica ve sığınma alanında yaşanan hukuksal gelişim sürecini bu açıdan okumak önem arz etmektedir.

2.1.3.1.1-Dünya Genelinde Hukuksal Süreç

Dünya tarihinde, modern devlet yapılanmasının şekillendiği 17'inci yüzyılda imzalanmış olan Vestfalya (1648) Barışı, mülteciler ile ilgili “erken dönem” bir düzenleme kabul edilebilir. Vestfalya Barışı, önemli bir belgedir. Phil Orchard (2006: 13), Bu barışın mülteci hukuku açısından önemini, “*sığınma ve sığınma kavramlarını, sonra ortaya çıkan Avrupa devlet sistemi içinde anlaşılabilir bir biçimde ortaya koymada oynadığı rol ve oluşacak ortak mülteci hukukuna temel olması*” olarak ifade etmiştir.

Orchard’a (2006: 14) göre İngilizlerin Fransız İhtilalinin ardından Fransa’dan kaçan ve sürülen Fransızlara ev sahipliği yapmış olması, ülkede ilk kez bir yabancılar kanununun hazırlanmasına neden olması bakımından oldukça fazla önem arz etmektedir.

İltica ve sığınma konusu uluslararası hukukta ilk kez Milletler Cemiyeti döneminde yine bu cemiyet tarafından hazırlanan Mültecilerin Uluslararası Statüsü protokolüdür. Ancak Milletler Cemiyeti döneminde yapılan düzenlemeler taraf ülke sayısının görece az olması, taraf devletlerin çokça çekinceler koyması ve sınırlı tutulması gibi sebeplerden dolayı etkili ve verimli olamamıştır.

Birinci Dünya Savaşı’nın ardından Milletler Meclisi’nin Rus Mültecilere yardım etmek amacıyla 1921 yılında bir Yüksek Komiser atamasıyla uluslararası alanda ilk kez mülteci sorunu ile ilgili bir düzenlemeye gidilmiş oldu. Daha sonrasında benzer şekilde 1931 yılında Almanya’dan kaçan Yahudilerin hukuki statülerini belirlemek ve asgari yaşam koşullarını takip etmek amacıyla bir başka Yüksek Komiser Milletler Cemiyeti’nce atanmıştır. Bu göreve atanan Amerikalı James McDonald, mülteci hareketlerine neden olan olayların üzerine gidilmesi, bunların incelenmesi gerekliliğine yaptığı vurgu ve mülteciler ile ilgili uluslararası alanda siyasi girişimlerin yapılması gerektiğini belirtmesi açısından mülteciler ile ilgili hukuksal düzenlemelerde önemli yer tutmaktadır (www.waynakh.com, 2017).

Bu dönemlerde az sayıda ülke tarafından imzalanan ve yaptırım bakımından cılız kalan 1933 tarihli “Mültecilerin Uluslararası Statüsü” ve 1938 tarihli “Almanya’dan Gelen Sığınmacıların Statüsü” ile ilgili sözleşmeler ve sonrasında 1948 yılında ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 14’üncü maddesinde iltica hakkının temel bir insan hakkı olarak kabul edilmesi modern dünya düzeninin ilk hukuki düzenlemeleri olarak kabul edilir (Kılıç, 2010: 7-8).

1951 yılında ilan edilen Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesine kadar üretilen hukuki belgeler yaptırım ve taraf ülke sayısı bakımından zayıf kalmasına karşın

söz konusu sözleşmeye temel oluşturmaları bakımından hukuksal sürecin gelişiminde önemli yere sahiptir (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1015).

10 Aralık 1948 ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin (İHEB) 14'üncü maddesinde sığınma hakkı ile ilgili şu düzenleme getirilmiştir; *“Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan veya Birleşmiş Milletlerin amaç ve ülkelerine aykırı eylemlerden doğan kovuşturma durumunda bu haktan yararlanılamaz.”*

Görüldüğü gibi İHEB’de sığınma hakkı detaya girmeden kısa bir şekilde tanımlanmış ve sınırları çizilmiştir. Bununla birlikte İHEB, yaptırım gücü olmaması sebebiyle iltica ve sığınma hakkında uluslararası hukukta yeterli olabilecek bir düzenleme olmaktan uzaktır.

Bununla birlikte, devletler uluslararası hukukta zemin edinmiş mültecilik konusunu, mülteciler aleyhine dar yorumlama yolunu seçerek, bu alanda kendilerine getirilecek yükü hafifletme çabası içerisindeyler. Bu çaba, uluslararası hukukta yer alan düzenlemelerin farklı yorumuna ve farklı uygulamalara sebebiyet vermektedir (www.waynakh.com, 2017).

Uluslararası hukukta mültecilerle ilgili önemli ve görece etkisi geniş ilk düzenleme ise Birleşmiş Milletler Cemiyeti tarafından hazırlanıp 1951 yılında Cenevre’de imzalanan, Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşmedir.

Bu sözleşmenin ilk halinde mülteci tanımı Avrupa Merkezli bir biçimde, *“1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs”* olarak tanımlanmıştır.

1951 yılında imzalanmış bu sözleşme, mülteci tanımını zaman, uyruk ve olay üzerine sınırlandırılmış olduğundan yetersiz görülmüş ve birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Haklı olan bu eleştiriler neticesinde 1967 yılında imzalanan “Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair 1967 Protokolü” ile *1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda* ibaresi sözleşmeden çıkarılarak mülteci kavramının sınırı genişletilmiş, genel bir tanım yapılmıştır.

1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi, kimlerin mülteci sayılabileceği, kimlerin mültecilik hakkından faydalanamayacağı yani kimlerin mülteci sayılamayacağı gibi hükümleri

içermesi ve kendisinden sonra yapılan hukuksal düzenlemelere anlaşmalara ve sözleşmelere esas teşkil etmesi açısından önemlidir.

Sözleşmenin 1 inci maddesine göre kişinin mülteci sayılabilmesi için;

- Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından korkması,
- Bu korkunun haklı sebebe dayanması,
- Vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunması yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunması
- Vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaması ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istememesi gerekmektedir.

Yine sözleşmenin 1 inci maddesine göre kişi;

- Vatandaşı olduğu ülkenin korumasından kendi isteği ile tekrar yararlanırsa,
- Vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi arzusu ile tekrar kazanırsa,
- Yeni bir vatandaşlık kazanmışsa ve vatandaşlığını yeni kazandığı ülkenin himayesinden yararlanıyorsa,
- Kendi arzusu ile terk ettiği veya zulüm korkusu ile dışında bulunduğu ülkeye kendi arzusu ile tekrar yerleşmek üzere dönmüşse,
- Mülteci tanınmasını sağlayan koşullar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaktan sakınmaya artık devam edemezse,
- Tabiiyetsiz olup da mülteci tanınmasını yol açan koşullar ortadan kalktığı için, normal ikametgâhının bulunduğu ülkeye dönebilecek durumda ise,
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışında, diğer bir Birleşmiş Milletler organı veya örgütünden halen koruma veya yardım gören kimselerden ise bu sözleşmenin vermiş olduğu mültecilik haklarından yararlanamayacaktır. (1951 Cenevre Sözleşmesi madde 1)

Yine 1 inci maddeye göre sözleşmenin hükümleri;

- Barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç işlediğine,
- Mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işlediğine,

- Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna dair hakkında ciddi kanaat mevcut olan bir kişi hakkında da uygulanmayacaktır. (1951 Cenevre Sözleşmesi madde 1)

Sözleşmenin 3'üncü maddesi gereğince Taraf Devletler, bu Sözleşme hükümlerini mültecilere, ırk, din veya geldikleri ülke bakımından ayırım yapmadan uygulamakla yükümlüdürler. (1951 Cenevre Sözleşmesi madde 3)

Sözleşmenin 32'nci maddesine göre Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak bulunan bir mülteciyi, ulusal güvenlik veya kamu düzeni ile ilgili sebepler dışında sınır dışı edemeyeceklerdir. (1951 Cenevre Sözleşmesi madde 32)

Sözleşmenin 33'üncü maddesine göre hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü, tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade ("refouler") etmeyecektir. Bununla beraber, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümlü mahkûm olduğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümden yararlanmayı talep edemez. (1951 Cenevre Sözleşmesi madde 33)

Kurumsal açıdan uluslararası hukukta meydana gelen ilk önemli gelişme İkinci Dünya Savaşı sonrasında, 1947 yılında *Uluslararası Mülteci Örgütü*'nün kurulması olmuştur. Bu örgüt, mülteci kavramının uluslararası bir oluşumda ilk kez kullanılması ve yaptığı çalışmalar açısından önemli olmuştur (www.waynakh.com, 2017)

Uluslararası düzeyde mülteci hukuku açısından önemli bir diğer gelişme 1950 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) kurulmasıdır. Komiserlik ilk olarak II. Dünya Savaşı sonrasında evlerinden kaçan veya evlerini kaybetmiş milyonlarca Avrupalıya yardım etmek amacıyla kurulmuştur. BMMYK ilk kurulduğunda görev süresi 3 yıl ile sınırlandırılmıştı. Yani Komiserlik geçici olarak kurulmuştur. Ancak daha sonra dünya çapında gerçekleşen benzer olaylar ve mülteci hareketlerinin devam etmesi neticesinde BMMYK sürekli hal almış ve Birleşmiş Milletlerin mülteciler konusunda görevli en önemli kurumu haline gelmiştir (www.waynakh.com, 2017).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan sonuçları bakımından ağır, zorunlu kitlesel hareketler, mülteci krizinin BM'nin öncelikli olarak gündemine alması gereken konu haline gelmesine neden olmuştur. Birçok hukuksal ve kurumsal düzenlemelerin ardından nihai

olarak mültecilere uluslararası koruma sağlamak ve sorunlarına kalıcı çözümler temin etmek amacıyla 14 Aralık 1950’de Mülteciler Yüksek Komiserliği kurulmuş, Komiserlik 1 Ocak 1951’de çalışmalarına başlamıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1016).

Halen yürürlükte olan uluslararası mülteci hukuku, devletlerin egemenlik yetkisini elinden alacak nitelikte katı olmaktan uzak; ancak göz ardı edilemeyecek kadar önemli olan sığınma ve iltica hareketleri ile ilgili genel kurallar getiren, bu kurallar ile hem taraf devletlerin çıkarlarını hem de mülteci/sığınmacıların temel insan haklarının korunmasına imkân sağlayıcı biçimde şekillendirilmiştir. Burada önemli olan konu ise özellikle kitlesel iltica ve sığınma hareketleri gerçekleştiği dönemlerde “kültetin adaletli olarak paylaşılması” kuralının teoride olduğu gibi pratiğe aktarılabilmesi ve pek tabii ki vatanlarından ayrılmak zorunda kalmış kişilerin buldukları yerlerde insanca yaşayabilecekleri genel standartların oluşturulabilmesidir.

Terazinin iki kefesinde mültecilerin haklarının sağlanması ile devletlerin yüksek çıkarlarının bulunduğu düşünülürse uluslararası mülteci hukukunun amacının ve işlevinin bu teraziyi dengede tutmak olduğu söylenebilir. Uluslararası mülteci hukuku ne devletlerin iç ilişkisine müdahale sayılabilecek kadar ileri bir düzenleme yetkisine ne de mültecilerin statüsünün belirlenmesini, kaderini devletlere bırakacak kadar hukuki temelleri atmaktan imtina etme lüksüne sahiptir. Bu terazinin dengede tutulması mülteciler ve devletler açısından hayati önem arz etmektedir.

Mülteci hukuku alanında yapılan düzenlemeler mültecilerin temel haklarını garanti altına almak ama aynı zamanda devletlerin egemenlik alanına da tamamen müdahil olmamak amacını gütmek durumundadır (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1053).

Uluslararası hukukta bu gelişmeler yaşanırken, mülteci hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı bölgelerde dönem dönem, mülteci hareketleri ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan bölge düzeyindeki düzenlemelerde genel olarak 1951 Cenevre Sözleşmesi ana kaynaktır. Sadece bu sözleşmede bölgesel ihtiyaçlara göre şekillendirmeler olmuştur (www.waynakh.com, 2017).

Uluslararası hukukta yapılan bölgesel düzenlemelere 1969 Tarihli Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi, 1984 Tarihli Cartagena Mülteciler Bildirisi ve Avrupa Birliğinin yaptığı düzenlemeler örnek gösterilebilir Cartagena Bildirisi’nin ülkeler bakımından herhangi bir bağlayıcılığı yoktur. Ancak Amerikan Devletleri Örgütü Genel Kurulu’nda gündemde tutulan ve başvuru bir metin olarak önem arz etmektedir. (www.waynakh.com, 2017)

2.1.3.1.2-Avrupa Birliği'nde Hukuksal Süreç

Avrupa Birliği'ne mülteci politikaları konusu içerisinde hem dünya sistemi genelindeki etkinliği hem de Ülkemizin üye olamaya adaylık süreci içerisinde olması nedeni ile ayrıca başlık açılması ve özel olarak yer verilmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği, 1957 Roma Anlaşması ile kurulan ilk hali Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan bugüne ekonomik bütünleşmenin yanı sıra sosyal ve siyasal bütünleşmeyi de amaçlamıştır. Ancak ilk yıllarda topluluk dışındaki ülkelerden gelecek kişiler ve bunların durumuna ilişkin düzenlemeden bahsetmek mümkün değildir. (Özgür ve Özer, 2010: 10-11)

Topluluğun ikinci önemli belgesi olan 1987 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Tek Senesinde de göç olgusu ile özellikle de iltica hareketleri ile ilgili herhangi bir düzenlemeye rastlamak mümkün değildir (Özgür ve Özer, 2010: 13).

Kurucu anlaşmalar ve Birlik için oldukça önemli olan belgelerde sığınma veya iltica konusunda herhangi bir düzenlemenin olmadığı dönemlerde ancak bazı ikincil düzenlemelerde bu konular yer edinebilmiştir. Bunlardan biri, 1976 yılında, terörizme karşı kurulan Trevi Grubu'nun görev tanımının içerisinde, 1980 yılından itibaren yasadışı göçmen ve mültecilik konularının da kapsayacak şekilde genişlemesidir (Özgür Ve Özer, 2010: 15).

Avrupa Birliğinin sınırlar ile ilgili en önemli anlaşması olan, ilk olarak 1985 yılında Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg tarafından kabul edilen Schengen Anlaşması da iltica ve sığınma amacıyla göç eden kişiler ile ilgili bir düzenleme getirmemiştir. Anlaşma sadece Birlik içinde olan devletlerin birbirleri ile olan sınırlarını kaldırmaları ve ülkelerin diğer devletlerle olan sınırları ile ilgili ortak kurallar getirmeyi amaçlamıştır.

Avrupa Birliğinde sığınma konusunda doğrudan düzenleme getiren ilk belge 1991 yılında hazırlanan Dublin Konvansiyonudur. Bu belge ile taraf devletler 1951 Sözleşmesi ile bu sözleşmede değişiklik yapan 1967 protokolünün, mülteciler ile ilgili getirmiş olduğu kuralları kabul ettiklerini, aynı şekilde, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile ortak hareket etmeyi kabul ettiklerini ve hiçbir başvuruçunun geri çevrilmeyeceğini kabul ettiklerini beyan etmişlerdir. Ancak Konvansiyon, sığınma alanında doğrudan düzenlemeler getiriyor olması yönünden önemli olmasına karşın bağlayıcılığının olmaması, Birliğe üye birçok devlete kabul ettirilememesi ve sığınmayı hak olmaktan çok, AB'nin korunması gereken bir olgu olarak görmesi ve genel itibariyle sadece hangi ülkenin yapılan başvuruyu incelemek zorunda olduğuna dair düzenlemeler getirdiği için yeterli ve etkili bir düzenleme olmaktan çok uzak kalmıştır (Özgür Ve Özer, 2010: 19). Çünkü Avrupa Birliğinde, üye devletlerin tümünü

bağlayıcı kural getirilmesinin tek yolu Kurucu Anlaşmada değişiklik yapılması ile mümkündür. Bu da ilk olarak 1992 yılında yürürlüğe giren Maastricht Anlaşması ile gerçekleşmiştir. Ancak Maastricht Anlaşmasında konunun sadece ortak çıkar olarak düzenlenmesi ve üçüncü sütunda düzenlenmesi, Kurucu Anlaşmada yer almasına karşın bu düzenlemeyi de yetersiz ve yaptırım gücünden mahrum kılmıştır. Göç ve sığınma konusunun birinci sütuna geçmesi ise ancak 1997 yılında imzalanıp 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması ile mümkün olmuştur.

Amsterdam Anlaşmasından sonra sığınma sistemi ile ilgili bir dizi ikincil hukuksal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler BMMYK ve T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan İltica Ve Göç Mevzuatı kitabı çerçevesinde kısaca şöyledir:

· Bir üçüncü ülke vatandaşı tarafından Üye Devletlerden birinde yapılmış bir sığınma başvurusunun incelenmesinden sorumlu Üye Devlet'in belirlenmesine yönelik kriter ve mekanizmaların belirlendiği 18 Şubat 2003 tarihli (EC) 343/2003 sayılı Konsey Tüzüğü (Dublin II)

· Dublin Konvansiyonu'nun etkili bir şekilde uygulanması için parmak izlerinin karşılaştırılmasına yönelik 'EURODAC'ın kurulmasıyla ilgili 11 Aralık 2000 tarihli (EC) (AT) 2725/2000 sayılı Konsey Tüzüğü.

· Dublin Konvansiyonu'nun etkili bir şekilde uygulanması için parmak izlerinin karşılaştırılmasına yönelik 'EURODAC'ın kurulmasıyla ilgili 11 Aralık 2000 tarihli (EC) (AT) 2725/2000 sayılı Konsey Tüzüğü'nün hayata geçirilmesine yönelik bazı kuralların belirlendiği 28 Şubat 2002 tarihli (EC) (AT) 407/2002 sayılı Konsey Tüzüğü, O.J. (R.G.) L 062, 05.03.2003, sayfa 1.

· Güvenli üçüncü ülkelere ilişkin Konsey Beyanı. 28 Kasım 2002 15067/02 Asile 76

· 2000/596/EC (AT): Bir Avrupa Mülteci Fonu kuran 28 Eylül 2000 tarihli Konsey Kararı.

· 2001/275/EC (AT): Hangi durumlarda harcama yapılabileceği ve Avrupa Mülteci Fonu tarafından müştereken finanse edilen eylemler bağlamında uygulama hakkında raporlarla ilgili olarak 2000/596/EC (AT) sayılı Konsey Kararı'nın uygulanması için ayrıntılı kuralların belirlendiği 20 Mart 2001 tarihli Komisyon Kararı (C(2001) 736 belge numarası ile tebliğ edilmiştir).

· Yerinden sürülmüş kişilerin kitle halinde Avrupa Birliği topraklarına akımı halinde geçici koruma sağlamak için asgari standartlar ve böyle kişilerin kabul edilmesi ve bunun

sonucunda ortaya çıkan külfetler konusunda farklı Üye Devletlerin gösterdiği çabalar arasındaki dengenin iyileştirilmesine yönelik tedbirler hakkında 20 Temmuz 2001 tarihli 2001/55/EC (AT) sayılı Konsey Yönergesi.

· 2002/307/EC (AT): Avrupa Mülteci Fonu tarafından müştereken finanse edilen eylemler bağlamında mali düzeltmeler yapılmasına yönelik yönetim ve kontrol sistemleri ve prosedürleriyle ilgili olarak 2000/596/EC (AT) sayılı Konsey Kararı'nın uygulanması için ayrıntılı kuralların belirlendiği 18 Aralık 2001 tarihli Komisyon Kararı (C(2001) 4372 belge numarası ile tebliğ edilmiştir.)

· Bir üçüncü ülke vatandaşı tarafından Üye Devletlerden birinde yapılmış bir sığınma başvurusunun incelenmesinden sorumlu Üye Devlet'in belirlenmesine yönelik kriter ve mekanizmaların belirlendiği 18 Şubat 2003 tarihli (EC) (AT) 343/2003 sayılı Konsey Tüzüğü'nün uygulanması için ayrıntılı kuralların belirlendiği 2 Eylül 2003 tarihli (EC) (AT) 1560/2003 sayılı Komisyon Tüzüğü, O.J. (R.G.) L 222, 05.09.2003, sayfa 3.

· Sığınma isteyenlerin kabul edilmesi için asgari standartların belirlendiği 27 Ocak 2003 tarihli 2003/9/EC (AT) sayılı Konsey Yönergesi.

· Üçüncü ülke vatandaşlarının ve vatansız kişilerin mülteci veya mülteci olmasa bile uluslararası korumaya muhtaç kişiler olarak nitelenmesi ve statüsü için asgari standartlar hakkında 2004/83/EC (AT) sayılı Konsey Yönergesi. O.J. L 304/12 sayfa 12. (BMMYK ve T.C. İçişleri Bakanlığı)

Yukarıda yer alan düzenlemelerden EURODAC'ın (European Data Archive Convention/Avrupa Veri Arşivi Konvansiyonu) Kurulması İle İlgili Konsey Tüzüğü, parmak izleri dahil mülteci ve sığınmacıların kişisel verilerinin kayıt altına alınması ve bu kayıtların tüm AB üyesi devletlerin ulaşabileceği şekilde depolanması, bu yolla sığınmacı ve mültecilerin daha önce başka üye devletin kaydının olup olmadığı ve Birliğe kaçak olarak giriş yapıp yapmadığının tespit edilebiliyor olması önemlidir (Özgür Ve Özer, 2010: 35). Bu düzenleme iç güvenliğinin sağlanması açısından uygulanan sınır politikalarına örnek teşkil etmektedir. Konu, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha detaylı olarak irdelenecektir.

2004 yılında yürürlüğe giren “Üçüncü ülke vatandaşlarının ve vatansız kişilerin mülteci veya mülteci olmasa bile uluslararası korumaya muhtaç kişiler olarak nitelenmesi ve statüsü için asgari standartlar hakkında 2004/83/EC (AT) sayılı Konsey Yönergesi”, mültecilik ve ikincil koruma statüsüne hangi durumda olanların sahip olabileceğine dair hükümler içermektedir (Özgür Ve Özer, 2010: 56-57).

2004 yılının sonundan itibaren Brüksel’de açıklanan 2005-2010 arası dönem için hazırlanan Lahey Programı, Avrupa Birliğinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu program çerçevesinde;

- Birliğe yönelik göç hareketlerinin depolanması ve üye devletler ile paylaşılması,
- Mülteci ve ikincil koruma statülerine ilişkin uygulamalarda ve başvuru koşulları ile uygulanan prosedürlerde ve geri gönderme gibi konularda üye devletler arasında denkliğin sağlanması,
- Mültecilere yapılacak harcamalar için üye devletlerin katılacağı ortak fon kurulması
- Yasadışı Birliğin sınırlarına ulaşmadan önlenmesi adına üçüncü devletlere her türlü yardımın ve desteğin sağlanması
- Birliğin dış sınırlarında entegre sınır yönetimi sisteminin kurulması (2005 yılında d Avrupa Ajansı’nın (FRONTEX) kurulması gibi),
- Yasa dışı göç ile mücadelede kararlılığın devam etmesi gibi konular kararlaştırılmıştır (Özgür Ve Özer, 2010: 63-67).

Yukarıda yer verilen düzenlemelerden, özellikle, göç verilerinin depolanması, yasadışı göçle mücadelede kararlılık kararının alınması, yasadışı göçün Birlik sınırları dışından önlenmesi adına üçüncü ülkelere yardım sağlanması ve dış sınırların entegre yönetimi konu başlıkları iç güvenliğin sağlanması açısından belirlenen sınır ve sığınmacı politikaları olmaları bakımından konu ile doğrudan ilişkilidir.

Avrupa Birliğinde 2009 yılında, 2010-2015 yılları arasında kalan dönem için Stockholm Programı hazırlanmıştır. Stockholm Programı da daha önceki AB düzenlemeleri gibi üye devletlerin ekonomik yapısına katkı sağlayacak olanlar dışındaki tüm göç hareketlerini dışarda tutma çabasını, yasalara uygun olarak üye ülkelerde bulunan kişilerin ise temel hak ve özgürlüklerinin kullandırılması konusunda daha hassas davranılması yönünde amaçlar ve düzenlemeler içermektedir.

Tüm bu hukuki süreç incelendiğinde AB’nin sınır politikasının iç sınırların ortadan kaldırılıp dış sınırların olabildiğince “sıkı” tutulması yönünde olduğu; sığınmacı ve göç politikasının ise ekonomik olarak üye devletlerin çıkarlarına hizmet edecek göçmenlerin kabulünü kolaylaştırıp, içeride haklarının tam olarak sağlanması, sebebi itibarıyla zorunlu göç olan iltica ve sığınma amaçlı göçü AB sınırı dışında engellemek ve mümkün olduğunca sınırları kapatmak olduğu görülmektedir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için tüm üye devletler ve

özellikle göçün kaynağı ülke veya transfer ülkesi olabilecek üçüncü devletler ile ortak mülteci politikalar oluşturma çalışmaları yapılmaktadır.

AB'nin son dönemlerde ortak göç politikası belirleme çabasının, Birliğin göç hareketlerini kendisine yönelmiş bir tehlike olarak görmesinden kaynaklandığı (Uzun ve Özer, 2016: 77-78) göz önünde bulundurulduğunda iç güvenlik kaygısının sınır ve sığınmacı politikalarına ne derece yön verdiği daha net anlaşılmaktadır.

2.2-Türkiye'de İç Güvenlik, Sınır ve Sığınmacı İlişkisi Süreci

Özellikle 1991 Körfez Savaşı sonrasında Türkiye'nin, alışlagelenin dışında sığınmacı ve mülteci hareketlerine maruz kalması, bu kitlesel hareketlerle ülkeye yönelen nüfusun fazla olması gibi nedenler Türkiye'yi bir taraftan göç edenlerin haklarının yasal zemine kavuşturulması diğer yandan da iç güvenlik açısından zafiyetler yaşanmaması noktasında hamleler yapmaya ve hukuksal düzenlemelere mecbur bırakmıştır. Bu konuda önemli düzenlemelerin de yapıldığı görülmektedir.* Bu konuda yapılan kronolojik sıralı mevzuat düzenlemeleri detaylı olarak Ek-1'de yer almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti hem coğrafi konumu hem büyük Osmanlı İmparatorluğunun kültürel ve coğrafi mirasçısı olması, hem diğer ülkelerde yaşayan Türk soylu vatandaşlarla olan bağı hem de uyguladığı politikalar dolayısıyla iltica hareketlerine sıklıkla ev sahipliği yapan bir ülke konumundadır. Bu durum gereği mülteci/sığınmacı konusu ile ilgili düzenlemeler hem iltica eden/sığınanlar açısından hem ülke menfaatleri açısından hem de uluslararası ilişkiler açısından önem arz etmektedir (Kara ve Korkut, 2010: 153).

Türkiye 1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesine taraf olan ülkelerden biri ise de iç hukukta ilk düzenleme 1994 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemeyi zorunlu kılan olayların en önemlileri 1988-1991 İran-Irak Savaşı ve 1990-1991 Körfez Savaşıdır. 1994 yılında yapılan düzenleme yönetmelik düzeyindedir. Söz konusu yönetmeliğin tam adı, *Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılarla ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*'tir. Yasa düzeyinde düzenleme ise AB katılım sürecinin de etkisiyle 2013 yılında Resmî Gazete'de

* Bu bölüm, Armando ALIU, İlyas Öztürk ve diğerleri tarafından hazırlanan, "Türkiye'de Göç Olgusunun Mevzuat, Politikalar Ve Bilimsel Projeler Çerçevesinde İncelenmesi" başlıklı çalışmadan özetlenerek alınmıştır detaylı bilgi için, 2. Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi, Göç, Yoksulluk ve İstihdam Bildiriler Kitabı, 2016, s. 19-28.

yayımlanarak yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yapılmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1008; 1025-1026 Ve Kaya ve Eren, 2015: 9)

Yine 22 Haziran 2006 tarihinde Emniyet Genel Müdürlüğünce çıkarılan Genelge ile 1994 yılında çıkarılan yukarıda söz edilen yönetmeliğin uygulanmasına dair esaslar düzenlenmiştir.

2012 yılına gelindiğinde Suriye Arap Cumhuriyetinde meydana gelen olaylar neticesinde, Türkiye yoğun kitlesel iltica ve sığınma talebi almıştır. Bu gelişmeler neticesinde 30.03.2012 tarihinde içişleri Bakanlığı tarafından “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” çıkarılmıştır. Yönergede söz konusu kişilerin, Türkiye’ye kabulü, barındırılması, üçüncü ülkeye geçişleri, geçici koruma merkezlerinin kurulması ve yönetimi, yükümlülük, yaptırım, yardım ve izinler ile ilgili hususlar düzenlenmektedir. Ayrıca geri gönderilmeme ve ayırmacılık yapılmaması ilkelerine yer verilmektedir. (Dost, 2014: 56)

2012 yılında, uluslararası koruma dışında kalan yabancıların ülkeye girişini, ülkede kalışını, ülkeden çıkışını, vize ve ikamet izni işlemlerini, sınır dışı edilmelerini ve Türkiye’de buldukları sürece sahip oldukları hak ve yükümlülüklerini düzenleyen 5682 sayılı Pasaport Kanunu ile 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun’un 1950 tarihli olduğu ve güncel sorunlar ve gelişmeler karşısında yetersiz kaldığı, uluslararası koruma alanında kanun düzeyinde temel bir düzenleme bulunmadığı, uygulamaların idarî düzenlemeler doğrultusunda yürütüldüğü gerekçeleri ile Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı Bakanlar Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. (tbmm.gov.tr) Nihayetinde 04.04.2013 tarihinde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Aynı Kanun ile İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve Genel Müdürlüğün kuruluş ve işleyişine dair hükümler getirilmiştir.

6458 sayılı Kanunda başlıca geri gönderme yasağı, Uluslararası Koruma Çeşitleri, Uluslararası Korumanın Haricinde Tutulma, Sınır Dışı Etme Kararı Alınacaklar ve alınamayacaklar gibi konulara yer verilmiştir.

Geri gönderme yasağı, 4 üncü maddede Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti,

belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez ibaresiyle hüküm altına alınmıştır.

Kanunda uluslararası koruma çeşitleri, 61, 62, 63 ve 91 inci maddelerde yer almaktadır. Buna göre uluslararası koruma çeşitleri, *Mülteci, Şartlı Mülteci İkincil Koruma ve Geçici Korumadır.*

Kanunun 54 üncü maddesinde, *terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar, Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar, Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar, kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar, vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler, ikamet izinleri iptal edilenler, ikamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler, çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler, Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler, hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler, uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar, ikamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar, uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler* hakkında sınır dışı etme kararı alınacak kişiler olarak sıralanmıştır.

Kanunun 55 inci maddesinde ise kimler hakkında sınır dışı etme kararı alınamayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre, *sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar, ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler, hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam etmekte iken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulunmayanlar, mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları, tedavileri tamamlanıncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları* hakkında sınır dışı etme kararı alınamayacaktır.

6458 sayılı Kanunda, “*Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülen yabancılara*”, “*ülkeye girişte izin alma şartı getirme veya ülkeye girişi yasaklayabilme, vize vermeme, uzun dönem ikamet iznini iptal etme, sınır dışı etme, uluslararası korumanın*

haricinde tutma, belirli bir ilde ikamet etme” gibi yaptırımların hüküm altına alınması çalışmanın konusu ile olan alakası sebebi ile önemlidir.

YUKK, esasen 1994 Yönetmeliğinde yer alan hükümlerden ayrı yeni düzenlemeler getirmekten çok, yine coğrafi sınırlama ve geri göndermeme ilkesi temelli olarak, dağınık durumda bulunan sığınmacı ve mülteci konularının yasal seviyede tek kanunda toplanmasını ve bazı yabancılara uygulanacak yaptırımların ve bu kararlara karşı başvuru yollarının yasal zemine kavuşturulmasını sağlamıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1053).

Türkiye’deki mevcut hukuksal durumu özet olarak ele alacak olursak, Türkiye Cumhuriyeti, 1951 Cenevre sözleşmesine taraf, ancak mülteci kavramı noktasında 1967 yılındaki protokol ile coğrafi sınırlandırmanın kaldırılması hususunda çekincesi devam etmekte olan ve sadece Avrupa kökenli olan yabancılar mülteci statüsünde kabul eden ülke konumundadır. Avrupa dışından gelen diğer yabancılara ise uluslararası mevzuatta da yeri olan geçici koruma statüsü verilmekte ve bu kişilere geçici ikamet verilebilmektedir. Sırf Türkiye’deki 5 milyona yakın Suriyeli yabancıyı düşündüğümüzde, bu kişilere uluslararası mevzuattan kaynaklanan yükümlülükler getirecek mülteci statüsü verilmesinden, kendi mevzuatı ile hem ülke çıkarlarını hem de yabancıların temel hak ve özgürlüklerini koruyacak düzenlemeler getirmiş olması daha isabetli görülmektedir. Bununla birlikte, bu statünün getirilmesinin, hukuka ve taraf olunan uluslararası sözleşmelere aykırı durum olup olmadığı ayrıca tartışma konusu edilmiştir. Ancak mülteci tanımına coğrafi sınırlandırma çekincesi koyma hakkı bulunduğu ve bu hakkın kullanıldığı göz önünde tutulduğunda, diğer coğrafyadan ülkeye gelen yabancılar için ayrı bir statü belirlemek uluslararası hukuka aykırı olmayacaktır diye düşünülmektedir.

Kara ve Korkut’un (2010: 156) da belirttiği gibi Türkiye, coğrafi sınırlama şerhi ile kendisine yönelik sığınma hareketlerini azaltma çabasında değil; ancak coğrafi konumu gereği maruz kalacağı kitlesel zorunlu göç hareketleri karşısında sosyo-kültürel hayat, ekonomi ve iç güvenlik konularında ülke çıkarlarını koruma çabasıdadır. Son otuz yıl içerisinde yaşanan kitlesel sığınma hareketlerinin boyutları düşünüldüğünde bu çabanın yersiz ve haksız olmadığı görülmektedir. Coğrafi sınırlama şerhi, ancak Türkiye’nin başta iç güvenlik ve ekonomik kaygılarının istenilen düzeyde giderilmesi halinde değişikliğe gidilebilecek bir düzenleme olarak görülmektedir.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği’ne üye olma yolunda mevzuatımızın birçok alanında gerçekleştirilen Avrupalılaşma, Avrupa Birliği’ne uyum çabalarından göç ve iltica mevzuatı da nasibini almıştır. 2001, 2003 ve 2008 Yılı Ulusal Planlarında, 2001, 2003, 2006 ve 2008 Yılı

Katılım Ortaklığı Belgelerinde, 8. (2001-2005) ve 9. (2007-2013) Kalkınma Planlarında, 2016 yılından 2015 yılına kadar hazırlanan tüm Orta Vadeli Planlarda, Türkiye Düzenli İlerleme Raporlarında, Göç Strateji Belgesinde (2003), İltica Strateji Belgesinde (Son Güncelleme 2015) ve İltica Ve Göç Ulusal Eylem Planında (2005) göç ve iltica mevzuatının Avrupa müktesebatı ile uyumlaştırma çalışmaları ve gelinen noktalar ve hedeflere yer verilmiştir (Ergüven, Özturanlı, 2013: 1028-1031).

Diğer Avrupa Birliği'ne üye olmaya aday ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de sığınma ve iltica konuları, üyelik sürecinden etkilenerek Avrupalılaşıma eğilimi göstermektedir (Özgür ve Özer, 2010: 103). Ancak özellikle Suriye Arap Cumhuriyeti'nde devam eden iç savaş nedeniyle gerçekleşen göç hareketinin yoğunluğunun artmış olması ve son dönemlerde AB ile Türkiye Cumhuriyeti arasında çıkan uyuşmazlıklar nedeniyle bu uyumlulaşıma sürecinde yavaşlama olduğundan bahsedebiliriz. Özellikle Avrupa Birliğinin talep ettiği "mülteci tanımındaki coğrafi sınırlandırmanın" kaldırılması ve dünyanın her yerinden gelen mülteci olmanın gerektirdiği diğer şartları taşıyan kişilere mülteci statüsünün tanınması Ülke çıkarlarıyla bağdaşmamaktadır. Nitekim bu talep yerine getirildiğinde Türkiye Cumhuriyeti hem Suriye'den gelen yabancılara mülteci statüsünü vermek zorunda kalacak hem de Avrupa Birliği mevzuatına göre mültecilerin geri gönderilebileceği güvenli üçüncü ülke konumuna gelecektir. Bu sakıncaları var iken Avrupa Birliğinin bu talebinin yerine getirilmesi Türkiye'ye ciddi külfet getirecektir.

2.3-Türkiye'de İç Güvenlik, Sınır ve Sığınmacı Politikalarıyla Oluşan Güvenlik Kültürü ve Buna Etki Eden Unsurlar

2.3.1- Türkiye'de İç Güvenlik, Sınır ve Sığınmacı Politikalarıyla Oluşan Güvenlik Kültürü

Toplumların güvenlik kültürünün farklı olması, farklı tarihe, farklı coğrafyaya, farklı ekonomik yapıya ve farklı yönetim tarzlarına sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Türkiye de görece genç bir devlet olmasına karşın, Osmanlı Devleti'nin mirasıyla güvenlik kültürü oldukça eskilere dayanmaktadır (Oğuzlu, 2015: 223-250).

İç güvenlik bahsedebilmek için ilk olarak kentlerin ve kentleri oluşturan mahallelerin güvenliğinin sağlanmış olması gerekir. Nitekim Osmanlı Döneminde mahallelerin güvenliğinin sağlanmasına özel olarak ehemmiyet gösterilmiş, iç güvenlik en küçük toplumsal alan olan mahallelerden başlanarak sağlanmaya çalışılmıştır (Bulut ve Kara, 2011: 2).

Hem tarihsel boyutu ile hem de Cumhuriyet sonrası özelliği itibariyle Türkiye’de güvenlik kültürü birçok unsurun önümde tutulan bir olgudur (Aydın, 2013: 5-17).

Daha önce değinildiği üzere Türkiye’nin 20’nci yy.nin sonu itibariyle zorunlu kitlesel göç hareketlerinin hedefi haline gelmesi nedeniyle hem sınır ve sığınmacı politikalarında hem de iç güvenlik politikalarında değişime gitme ihtiyacı duymuştur. Yine hemen hemen aynı döneme denk gelen terör olaylarının ortaya çıkması iç güvenlik kültüründe önemli değişikliklere neden olmuştur. İlerde daha detaylı olarak yer verileceği üzere terör örgütü PKK’nın varlığı özellikle Irak’tan gelen sığınmacılar ile ilgili yürütüle politikalarda etkili olmuştur.

2.3.2- Etki Eden Unsurlar

Türkiye’nin güvenlik kültürünün oluşmasında tarihin, bulunduğu coğrafyanın, yönetim kültürünün, terör ve terör olaylarının, bunun yanı sıra dış politika ile uluslararası konjonktürün etkisi olmuştur. İç güvenlik bağlamında değerlendirildiğinde ise terör ve terör olayları iç güvenliği tehdit ettiği için doğrudan; coğrafya, sığınmacı ve mülteci hareketlerinin hedefi veya geçiş bölgesi olması sebebiyle doğrudan veya dolaylı olarak; tarih, kültürel miras ve bağ açısından sığınma hareketlerinde tercih edilen ülke konumunda olması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak iç güvenlik politikalarını ve güvenlik kültürünü etkilemektedir.

2.3.2.1-Tarih

Arapça kökenli olan ve sözlük anlamı, “bir olayın gününü, ayını ve yılını bildiren söz veya gün” (TDK, Büyük Sözlük, 2011) olarak tanımlanan tarih Latince’de *historiarum*, İngilizce’de *history* kelimelerine karşılık gelmektedir.

Başka bir açıdan tarih, devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin şekillendiği, değiştiği ve geliştiği bir süreçtir. Haliyle her ülke güvenlik algısını şekillendirirken tarihinden etkilenir.

Hem kimlik hem de coğrafya olarak Osmanlı İmparatorluğunun mirasçısı olan Türkiye’nin de güvenlik kültürü oluşurken, tarihinden etkilenmiştir. Şu an Türkiye’nin sınırlarını oluşturan toprak parçası üzerinde ülkelerin geçmişteki emelleri halen potansiyel bir tehdit olarak varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte, öncesinde Osmanlı İmparatorluğunun egemenliğinde bulunan, şu an her biri ayrı devlet olan komşularla ilişkilerde de bu mirasın etkileri vardır. Yine yakın tarihte yaşanan Kurtuluş Savaşında komşu ülkelere karşı da mücadele vermiş olmak, güvenlik kültürünün oluşmasında tarihin etkisini kaçınılmaz kılmıştır. Komşu ülke Yunanistan ile ilişkiler bunun etkisi altında kurulmuş ve süregelmiştir.

Türkiye'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezinde bulunan coğrafyada kurulmuş olması iç güvenlik açısından komşular, müttefikler ve düşmanlar noktasında tarihten önemli ölçüde etkilenmesine neden olmuştur. Halen iç güvenlik, dış güvenlik sınır ve sığınmacı politikalarında bu tarihin etkisi vardır. Bu konularla ilgili yapılacak analiz ve incelemelerde bu etki kesinlikle göz önünde tutulmalıdır (Aydın, 2013: 5-17).

Güçlü bir imparatorluğun mirasçısı olmak bir yandan -özellikle Osmanlı İmparatorluğunun hoşgörü politikası sayesinde- eskiden Osmanlı egemenliğinde olan ülkelerle iyi ilişkilere sahip olmamızı sağlarken, diğer yandan, yüzyıllar öncesine dayanan husumetler veya çıkar çatışmaları sebebiyle güvenlik açısından tedbirli olmayı gerektirebilmektedir.

Güvenlik anlayışını tarihsel açıdan etkileyen unsurlardan biri de ülkelerle olan soy bağları ve başka ülke sınırları içerisinde kalmış soydaşlardır. Türkiye'nin Ortadoğu'da özellikle de Suriye ve Irak'ta yaşanan iç savaşa, terör olaylarına ve dışardan yürütülen operasyonlara müdahil olma çabasının bir nedeni de -sınır komşusu olmalarının yanı sıra- bu ülkelerde azımsanamayacak sayıda Türkmenlerin olması ve bunları koruma güdüsüdür. Esasında bu durum, çalışmanın konusunu oluşturan iç güvenliğin sağlanmasında sınır ve sığınmacı politikalarını da doğrudan etkilemektedir. Çünkü iç savaştan veya terör olaylarından kaçan soydaşları korumak amacıyla esnek bir sınır ve sığınmacı politikası izlemek zorunluluk halini almıştır. Bu konuya ilerleyen bölümlerde daha kapsamlı olarak yer verilecektir.

2.3.2.2-Coğrafya

Coğrafya ülkelerin, coğrafi şekillerini, komşularını, komşularının sayılarını, yeraltı zenginliklerini, jeopolitik önemini belirleyen temel veridir (Oğuzlu, 2015: 223-250). Haliyle coğrafya bu yönüyle iç güvenliği ve sınır güvenliğini doğrudan etkilemektedir.

Gerçekten de bir ülkenin coğrafi konumu ve coğrafi yapısı o ülkenin güvenlik kültürünün oluşumunda oldukça etkilidir. Çünkü ülkelerin komşularını belirleyen coğrafi konumudur. Yine coğrafi konumdan kaynaklanan avantajlar, birçok devletin ve devlet dışı aktörlerin dikkatini çekebilmekte ve o ülkenin güvenliğini tehdit etmeye cezbedebilmektedir. Örneğin birçok Afrika ülkesinin yıllarca Batılı büyük ülkelerin sömürgesinde olmasının yani egemenliğini elinde tutamamasının en önemli sebebi sahip oldukları yer altı zenginlikleridir. Zenginlik bir avantaj iken büyük devletlerin dikkatini çektiğinde dezavantaja ve doğasıyla güvenlik problemine dönmüştür.

Aydın'a göre (2013:5-17) Türkiye'nin kendine has güvenlik kültürünün oluşum ve gelişmesinde tarihsel tecrübeler kadar belirleyici etkiye sahip bir diğer unsur da coğrafyadır.

Ülkemizin Avrupa ve Asya kıtaları arasında köprü olması, Akdeniz ile Karadeniz'i birbirine bağlayan boğazlara sahip olması, zengin petrol yatakları olan Orta Doğu ülkelerine komşu olması, sahip olduğu zengin maden yatakları ve uygun iklim koşulları ile verimli toprakları nedeniyle oldukça önemli jeopolitik konuma sahiptir. Bu durum ciddi güvenlik tehdidi altında bulunmanın yanında, özellikle bölge siyasetinde söz sahibi olmasını da sağlamaktadır. Yine Aydın'a (2013: 5-17) göre Türkiye, dünya politikasında kendisine hem ciddi güvenlik sorunları hem de fırsatlar sunabilen özel bir jeopolitik konuma sahiptir.

Önemli bir coğrafya üzerinde kurulu olan Türkiye, üzerinde her zaman farklı büyük ülkelerin emelleri olan bir ülke olmuştur (Oğuzlu, 2015: 223-250). Oğuzlu'nun da bahsetmiş olduğu bu rekabet Osmanlı döneminde bazen toprak bütünlüğünü tehdit etmiş, bazen de büyük ülkelerce, kendi rakiplerine karşı toprak bütünlüğünün desteklenmesini sağlamıştır. Bu durum, Türkiye üzerinde emelleri bulunan devletlerin faaliyetleri dolayısıyla sürekli olarak iç güvenlik açısından güçlüklerin yaşanmasına neden olmaktadır. Oğuzlu aynı eserinde, Türkiye'nin bu güçlüğü, örneğin İkinci Dünya Savaşında aktif tarafsızlık yürüterek, NATO'ya üye olarak, ülkeler arasında denge siyaseti gözetmek suretiyle aşmaya yönelmiştir. Yine Türkiye, coğrafyanın güvenlik açısından sebep olduğu güçlükleri yine coğrafyanın sunduğu avantajlarla savuşturma yoluna gitmiştir.

2.3.2.3- Yönetim Kültürü

Güvenlik kültürünün şekillenmesine etki eden unsurlardan biri de yönetim kültürüdür. Yönetim kültürü bir devletin kuruluşundan itibaren oluşmaya başlayan ve o devletin tarihi boyunca şekillenen bir olgudur. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti gibi, başka bir devletin coğrafyası ve mirası üzerine kurulan devletlerin yönetim kültürü, mirasını devraldığı devletin yönetim kültürünün etkisiyle şekillenir. Bununla birlikte *yöneticiler* yönetim kültürünün öznesi olarak değerlendirildiğinde, yönetim kültürünün şekillenmesinde, yöneticilerin ideolojisi, inancı, cinsiyeti gibi özellikleri de özellikle kısa dönemde etkili olabilmektedir.

Yönetim kültürünün temel yapı taşlarından biri olan *yönetim biçimleri* de güvenlik kültürünü etkileyen önemli unsurlardandır. Yönetim biçimleri aynı zamanda yöneticilerin yönetim kültürüne dolayısıyla güvenlik kültürüne etkilerini arttırabilir veya azaltabilir. Sözgelimi, monarşi ile yönetilen bir ülkede tek söz sahibi monark, yönetim kültürünün ve dolayısıyla güvenlik kültürünün oluşmasında daha etkili olacak iken, demokrasi ile yönetilen bir ülkede çok aktörlü karar mekanizması sayesinde bu etkiler daha az düzeyde olacaktır.

Benzer şekilde yönetim biçiminin dışı açık veya kapalı oluşu da güvenlik algısının değişmesine neden olacaktır.

2.3.2.4- Terör Ve Terör Olayları

Güvenliğin temel sorunlarından olan terör, güvenlik kültürünün şekillenmesine doğrudan etki etmektedir.

1980li yıllardan bu yana Türkiye'nin en büyük güvenlik problemlerinden biri olan PKK terör örgütü, Türkiye'de güvenlik kültürünün şekillenmesine etki etmiştir. Özellikle ülkenin doğu ve güney doğusunda, son yıllarda ise ülkenin tamamında terör faaliyetlerinde bulunan bu örgüt, özellikle iç güvenlik kültürünün şekillenmesine etki etmiştir.

Son yıllarda Suriye ve Irak merkezli olan DAEŞ (İŞİD) isimli terör örgütünün Türkiye'de yapmış olduğu eylemler de benzer şekilde güvenlik algısını değiştirmektedir. Bu örgütün dış ülkeler (Suriye ve Irak) merkezli olması, çalışmanın konusu olan İç güvenliğin sağlanmasında sınır ve sığınmacı politikaları açısından da oldukça önem arz etmektedir. Sınır dışından kaynaklı terör faaliyetlerindeki artışın sınır ve sığınmacı politikalarının tekrar gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya koyduğu düşünülmektedir. Bu konu ileride daha detaylı bir şekilde işlenecektir.

2.3.2.5-Dış Politika Ve Uluslararası Konjonktür

Devletlerin varlığını koruyabilmek ve uluslararası arenada var olabilmek için ihtiyaç duyduğu enstrümanlardan biri olan dış politikanın birçok tanımı yapılmıştır. “Özetle bir devletin başka bir devlete veya devletler ya da daha geniş anlamıyla uluslararası alana karşı izlediği politikaya dış politika diyebiliriz.” (Kürkçüoğlu, 2014: 311). Bununla birlikte, “Dış politika bir ülkenin dış dünya ile siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkileri başta olmak üzere her çeşit ilişkilerinin yönetimi olarak da tarif edilebilir.” (mfa.gov.tr, 2016)

“Devletler ekonomik, siyasi, sosyal ve benzeri çıkarlar elde etmek, diğer devletlerin davranışlarını etkileyebilmek için dış politika tercihleri oluşturmaktadır.” (Baharçiçek, 2013: 101). Oluşturulan bu dış politika tercihleri, hem o devletin durumuna, çıkarlarına, ihtiyaçlarına göre hem de uluslararası konjonktüre göre değişebilmektedir.

“Güçlü olduğu dönemlerde diplomasiye hayati önem vermeyen Osmanlı Devleti” (Kürkçüoğlu, 2014: 311), gerileme dönemi itibariyle özellikle Avrupa ile ilişkileri geliştirmek, diplomatik ilişkiler kurabilmek için elçilikler açmıştır. İmparatorluk son yıllarında ise dış

politika olarak, jeopolitik avantajını da kullanarak, güçlü devletlerin çıkar çatışmalarından faydalanmaya çalışmayı tercih etmiştir.

Günümüzde de birçok devlet dış politikasını, ülkelerinin çıkarları doğrultusunda, ulusal güvenliğini de sağlayacak şekilde uluslararası arenadaki güç dengelerine göre şekillendirme çabası içerisinde. Devletler uluslararası arenada çıkarlarını koruma amacı güderlerken bu çıkarlardan belki de en önemlisi güvenlik ve haliyle de iç güvenliğin sağlanmasıdır (Baharççek, 2013: 102).

Dış politikanın belirlenmesinde etkili olan unsurlardan biri de karar alıcıların kendileridir. Karar alıcılar değiştiği sürece ya da karar alıcıların ideolojileri değiştiği sürece dış politikanın şekillenmesi de mümkündür. Bu değişim karar alıcıların dış politikanın belirlenmesinde ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir. Bununla birlikte karar vericilerin kişilik özellikleri, deneyimleri ve değer yargıları gibi özellikleri dış politikanın dolayısıyla dış güvenlik ve iç güvenlik anlayışının şekillenmesinde etkilidir (Baharççek, 2013: 103, 117).

Tercih edilen dış politikayı uygulamanın, ikili veya çoklu diplomatik ilişkiler kurmak, propaganda, savaş, ekonomik yaptırım, ambargo veya yardım, ticari ilişkiler kurmak veya ticari ilişkileri askıya almak gibi birçok aracı vardır. Çalışmanın konusunu oluşturan, sınır ve sığınmacı politikalarının da dış politikanın aracı olarak uygulanabildiği, aralarında bir sebep-sonuç ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Örneğin Suriye’de yaşanan iç savaş sonrası Türkiye’de uygulanan sınır ve sığınmacı politikalarında, tercih edilen dış politikanın da etkisi olduğu düşünülmektedir.

2.4-İç Güvenlik Bağlamında Mülteci, Sığınmacı ve Sınır Sorunları

Bu başlık altında mülteci, sığınmacı ve sınır kavramlarının iç güvenlik açısından ne gibi sorunlara neden olabileceği, bu kavramlar zerinde uygulanacak politikaların, iç güvenlik açısından ne anlam ifade edeceği işlenecektir.

2.4.1-Mülteci Ve Sığınmacı Sorunları

Uluslararası göç hareketlerinin, göç edilen ülke güvenliği açısından tehlike oluşturacağı yönünde tez ortaya atan kişiler Kopenhag Okulu’nun da temsilcileri olan Buzan, Waever ve Wilde’dir (Özerim, 2014: 16). Bu tez özellikle 20. yy.nin sonlarından itibaren başta Avrupa ülkeleri ve ABD olmak üzere, dünyada giderek yaygınlaşmaya ve göç politikalarına yön vermeye başlamıştır. Buzan, Waever ve Wilde’in ortaya atmış olduğu tez, genel olarak

uluslararası göç hareketlerini kapsamaktadır. Düzensiz kitlesel göç hareketleri özelinde değerlendirildiği takdirde, göçün güvenlik problemi olma ihtimali daha fazla olacaktır.

Mülteci ve sığınmacıların iç güvenlik bağlamında sorunlara neden olmasını muhtemel hale getiren belli başlı üç genel başlık vardır. Bunlardan birinci doğal olmayan nüfus artışına sebep olmalarıdır -ki bu noktada göç edenlerin göç edilen ülke nüfusuna oranları arttıkça bu sorunların artması beklenir-. İkincisi farklı ülke uyrukluğuna ve kültüre sahip olmalarından kaynaklanan sosyo-kültürel farklılıklardır. Bu farklılık, adi ve bireysel suçlardan kaynaklı olarak iç güvenlik bağlamında sorun oluşturabileceği gibi farklılığın boyutlarının büyük olması durumunda ve giderilememesi halinde, büyük çaplı toplumsal çatışmalara da sebep olabilecektir. Üçüncü ve son ana başlık ise sığınmacı ve mültecilerin ülkeye kitlesel olarak gerçekleşen hareketler neticesinde girmiş olmalarıdır. Bu durum ülke nüfusunda ani artışa neden olmanın yanı sıra ülkeye girişlerde ve ülke sınırları içerisinde göç edenlerin kontrolünü zorlaştırıcı etkiye sahiptir.

2.4.2-Sınır Sorunu

Sınır, içeride ve dışarıda olanı belirleyen bir çizgidir. Bu açıdan sınır, iç güvenliğin dışarıdan bir tehlike ile tehdit ediliyor olması durumunda iç güvenlik bağlamında hayati öneme sahip olacaktır. Sınır güvenliğinde yaşanacak zafiyetler, sınır yönetiminin doğru yürütülmemesi veya daha genel bir kullanımla etkin ve doğru uygulanmayan sınır politikaları, iç güvenlik açısından önemli sorunları beraberinde getirecektir. Sığınmacı ve mülteci hareketleri de bu bağlamda değerlendirilebilir. Çünkü zorunlu kitlesel göç hareketleri yaşandığında uygulanacak olan sınır politikaları ve yürütülecek olan sınır yönetimi iç güvenlik açısından belirleyici olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

İÇ GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINDA ULUSAL VE ULUSLARARASI DÜZENLEMELER, SINIR VE SİĞİNMACI POLİTİKALARININ ÖNEMİ

1.ULUSLARARASI VE ULUSAL DÜZENLEMELERDE İÇ GÜVENLİK

Çalışmanın hemen başlarında da yer verildiği gibi güvenlik insanların, doğası ile toplumların ve devletlerin en temel gereksinimleri ve sorunlarıdır. İç güvenlik ise hem kamu düzeni hem de ulusal güvenlik açısından son derece önem arz edebilmektedir. Yine devlet egemenliğinin ortaya çıkışının, insanların güvenlik gereksinimi nedeniyle ortak bir güç oluşturma reaksiyonundan kaynaklandığını düşündüğümüzde devletler, halkın güvenliğini sağlamakla yükümlüdür. İç güvenlik sağlanmadan halkın can ve mal güvenliğinin, kamu düzeninin sağlanması pek mümkün görünmemektedir.

Değişen dünya düzeni içerisinde devletler iç güvenliğin sağlanması noktasında da sürekli değişimler ve güncellemeler yapmak durumunda kalmaktadır. Nitekim iç güvenliği tehdit eden unsurlar sürekli olarak değişmekte ve yeni tehditler ortaya çıkmaktadır.

Uluslararası alanda devletlerin iç güvenlik anlayışını etkileyen son büyük gelişmelerden biri hiç kuşkusuz ABD'ye yönelik yapılan 11 Eylül saldırıları ve devamında Avrupa'nın farklı ünlü şehirlerinde yaşanan terör olayları uluslararası alanda devletlerin iç güvenlik anlayışını ve iç güvenliğe dair düzenlemelerini etkilemiş ve şekillendirmiştir (Özcan ve Yardımcı, 2006 :201).

1.1-Amerika Birleşik Devletleri'nde İç Güvenlik Düzenlemeleri

Dünyada süper güç olarak adlandırılan ülkelerden biri olan ABD için, 11 Eylül 2001 olayları iç güvenlik açısından adeta bir dönüm noktası olmuştur. Bunun en somut kanıtları ise saldırılardan kısa süre sonra hazırlanan İç Güvenlik Yasası ve bu yasa ile kurulan İç Güvenlik Bakanlığı'dır. Gerçekten de İç Güvenlik Bakanlığı'nın kurulması konunun ne kadar ciddi ve hassas bir şekilde ele alındığını göstermesi bakımından önemlidir. 11 Eylül olaylarının bir diğer etkisi de ABD'nin dış politikadaki tutumuna olmuştur. ABD, bu tarihten sonra özellikle Irak ve Afganistan gibi ülkelere müdahalesini, kendince, ulusal ve iç güvenlik kaygısı üzerinden meşru bir zemine kavuşturmuştur (Şanlı, 2015:9; Özpek, 2012 :185).

ABD'de ulusal güvenlik ve iç güvenlik alanında düzenlemelerin yapıldığı bir diğer mevzuatsal metin, ABD Vatanseverlik Yasası'dır (USA Patriot Act). Yasa, iç güvenlik ve sınır

güvenliği bağlamında alınacak tedbirler, terör suçlarına karşın etkin mücadele, bu bağlamlarda vatandaşa yüklenen görevler gibi konuları içermesi nedeniyle oldukça önemli bir belgedir (Demirel, 2012).

1.2-Avrupa Birliği'nde İç Güvenlik Düzenlemeleri

İlk olarak ekonomik konularda tekliği sağlamak için kurulan Avrupa Topluluğu, zaman içerisinde güvenlik konusunda da üye devletlerin entegrasyonu sağlama yoluna gittiği bilinmektedir (Tatoğlu, 2006; Erdem, 2011). Devletler topluluğu olan Avrupa Birliği'nde iç güvenlik, Birliği oluşturan üye devletlerin dış sınırları içerisinde kalan bölgenin güvenliği anlamındadır. Küreselleşme ve AB'nin iç sınırların giderek belirsiz hale getirilmesi politikaları neticesinde üye devletlerin her birinin iç güvenliğine ilişkin sorunlar, Birliğin iç güvenlik sorunu anlamına gelmektedir. Yani ulusal bazda yaşanan herhangi bir iç güvenlik problemi, esasen birlik için ulus üstü bir iç güvenlik problemi olmaktadır.

Birliğin iç güvenlik konusunda entegrasyon çalışmalarını hızlandıran en önemli unsur, 11 Eylül'de Amerika'da ve daha sonra Madrid, Paris gibi Avrupa ülkelerinin başkentlerinde yaşanan terör olaylarıdır. Yine bu terör olaylarında sonra Avrupa Birliği'nde, iç güvenliği tahsis etmek adına terörle mücadelede polisiye güçlerin yanı sıra askeri güçlerin de kullanılması gündeme gelmiştir (Mantar, 2010: 115)

Kopenhag Okulu'nun temsilcileri olan Buzan, Waever ve Wilde'nın uluslararası göç hareketlerinin harekete maruz kalan ülke açısından güvenlik problemine sebebiyet vereceği yönündeki tezlerinin, 20. yy.nin sonlarından itibaren Avrupa ülkelerinin göç politikalarında, güvenlik sorununun öncelenmesi biçiminde hayat bulmuştur (Özerim, 2014: 16).

AB'de yürürlükte olan veya yürürlükte kalmış Avrupa Tek Senedi, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması, Nice Antlaşması gibi ortaklık belgeleri ile taslak halinde olan Avrupa Birliği Anayasa Taslağı metninde iç güvenlik konusunda entegrasyonun sağlanması ve ortak güvenlik politikalarının belirlenip uygulanması gibi konularda düzenlemelere yer verilmiştir (Erdem, 2011).

Bunlardan Maastricht Antlaşması, Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikasını (ODGP) Birliğin üç sacayağından biri haline getirmesi noktasında bir hayli öneme matuftur (TBMM, Maastricht Antlaşması). Antlaşma ile iç güvenlik konusunda üye ülkeler arasında tam entegrasyonun sağlanması amaçlanmıştır. Yine Avrupa Birliği'nin, yeni üye olan ülkelere adalet ve güvenlik başlığı altındaki antlaşma ve sözleşmeleri bütün olarak kabul etme

yükümlülüğü getirmiş olması, iç güvenlik açısından getirilen düzenlemelerdir (Özerim, 2014: 30).

Avrupa Birliği, düzensiz göçü, özellikle de yasadışı göçü iç güvenlik problemi olarak görmektedir. Bu doğrultuda Avrupa Birliği'nin, iç güvenlik kaygısı ile sınır ve sığınmacı politikalarına getirdiği ilk kurumsal düzenleme 11 Aralık 2000 tarihinde EURODAC'ın kurulmasıdır. Avrupa Birliğinin üye devletlerin iç güvenliğini sağlamak amacıyla gerçekleştirmiş olduğu bir diğer kurumsal sınır politikası düzenlemesi FRONTEX'in (European Border And Coast Guard Agency/Avrupa Sınırı ve Sahil Güvenlik Ajansı) kurulmasıdır (Özgür Ve Özer, 2010: 35).

EURODAC, yabancıların parmak izleri dahil kişisel verilerinin toplanıp depolanmasına, bu verilerin üye devletlerin erişimine açık olmasına, bu yollar ile yabancıların Birlik sınırları içerisine yasal olarak mı yasadışı olarak mı girişi yaptığının ve başka bir üye devlete başvurusunun olup olmadığının tespit edilmesine imkân vermektedir. FRONTEX, Avrupa Birliği ülkelerinin maruz kaldığı yasadışı göç ve sığınma taleplerinde yaşanan artış sonrası, dış sınırlarda riskli bölgeleri tespit etmek, üye devletlerin güvenliğini sağlayabilmek için dış sınırların yönetilmesi ve korunması konusunda üye devletlere teknik destek vermek ve dış sınırlarda uygulanan politikalarda uyum sağlamak üzere oluşturulmuştur (Özgür Ve Özer, 2010: 49-50).

1.3-Türkiye'de İç Güvenlik Düzenlemeleri

Türkiye'de güvenlik konusu, tarih boyunca politikalara yön veren önemli aktörlerden biri olmuştur. İç güvenliğin sağlanması/korunması 1982 Anayasası dahil birçok yasal metne konu olmuştur. 1982 Anayasası'nda temel hakların sınırlandırılmasına sebep olan kamu düzeninin bozulması, doğrudan iç güvenliğin sağlanması ile ilişkilidir. Yine iç güvenliğin türlü sebeplerle bozulması, olağanüstü hâl (Madde 120) ve sıkıyönetim ilanın (Madde 122) sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine basın hürriyetini düzenleyen 28 inci maddede iç güvenliği tehdit edecek nitelikli yazılardan ve yayınlardan ilgili kişilerin sorumlu tutulacağı ve bu yayınlar ile ilgili gerekli tedbirlerin alınacağı hüküm altına alınmıştır.

Türkiye'de iç güvenlik, birden fazla kolluk kuvveti tarafından yürütülmektedir (Mil, 2014). Kolluk kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve özel kolluk kuvvetleri olarak iki sınıfa ayrılmıştır. Genel kolluk kuvveti, polis ve jandarma teşkilatlarından oluşmaktadır. Yine 09.07.1982 tarih ve 2692 sayılı Kanun ile kurulan Sahil Güvenlik Komutanlığı, aynı kanuna göre genel kolluk kuvveti olarak belirtilmiştir (Madde 2). Emniyet hizmetleri sınıfı ve jandarma

hizmetleri sınıfı ve sahil güvenlik hizmetleri sınıfı, kamu görevlileri rejiminin düzenlenmiş olduğu genel 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda yer verilen hizmet sınıflarından sayılmıştır (Madde 36). Yine iç güvenlik açısından önemli bir tehdit olan terör ve terör olaylarının önlenmesinde olduğu gibi, esas görevi ulusal güvenliğe karşı saldırıları önlemek olan silahlı kuvvetlerin de iç güvenliğin sağlanması için görev alabilmesi mümkündür.

Türkiye'de iç güvenlik uygulamalarının temel yasal metinleri 04.07.1934 tarihli ve 2559 Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ve 10.03.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev Ve Yetkileri Kanunu'dur. Bu kanunların yanı sıra mevzuatta birçok birincil ve ikincil düzeyde düzenlemeler yer almaktadır. Sahil Güvenlik Komutanlığı ise denizlerde ve Türk karasularında kaçakçılık, yasal olmayan göç hareketleri ve insan ticaretinin engellenmesi noktasında, iç güvenliğin sağlanmasında oldukça kritik öneme sahiptir.

2-İÇ GÜVENLİK BAĞLAMINDA ÜLKELERİN SINIR VE SİĞINMACI POLİTİKALARI

Devletler hem tekil olarak hem oluşturdukları birlikler olarak hem de uluslararası düzeyde tarih boyunca iç güvenlik açısından sınır ve sığınmacı politikalarına ilişkin düzenlemeler yapma yoluna gitmiştir. Günümüzde de aynı şekilde cari dönemin gereklerine uygun şekilde benzer düzenlemeler yapılmaya devam edilmektedir. Çalışmanın bu bölümünde Dünya siyasetinde etkili konumda olduğu kabul edilen Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve ülkemiz Türkiye'de iç güvenlik açısından sınır ve sığınmacı politikalarına ilişkin yapılan düzenlemelere yer verilecektir.

2.1- Amerika Birleşik Devletleri'nde Uygulanan Sınır ve Sığınmacı Politikaları

Dünya'daki büyük güçlerden bir olarak kabul edilen Amerika Birleşik Devletleri'nde sınır ve sığınmacı politikaları, dönemsel olarak farklılıklar göstermiştir. ABD, birçok bilinmeyen ve soru işaretleri ile yaşanan ve tarih olan 11 Eylül 2001 terör saldırısından sonra ise güvenlik endişesini öne sürerek sınır ve sığınmacı konularında korumacı politikalar izlemektedir.

Saldırılar El-Kaide adlı terör örgütünün üstlenmesiyle Orta Doğu'dan gelen özellikle Müslüman olan kişilerin ülkeye girişinde daha sıkı güvenlik politikalarının uygulandığı bilinmektedir.

11 Eylül saldırıları ve sonrasında Avrupa'nın farklı ülkelerinde yaşanan terör olayları sonrasında, sınırın işlevsel yönü tartışma konusu oldu. Özellikle iç güvenliği tehdit eden bu tür

olayların ardından, sınır politikalarının belirlenmesinde ve sınır yönetimi uygulamasında güvenlik kaygısı ve söylemi giderek daha belirgin ve belirleyici olmaya başlamıştır (Yeşiltaş, 2015: 13).

11 Eylül 2001 saldırısı üzerine kurulan İç Güvenlik Ofisi 24 Ocak 2003'te İç Güvenlik Bakanlığı'na dönüştürüldü. Yine 2002 yılında İç Güvenlik yasası kabul edildi. Yasanın amacı, terör olaylarını engellemek, daha güvenli sınır yönetimi, daha güvenli ve etkin göçmen siyaseti ve ülke olarak afetlere karşı direncin artırılması olarak belirtilmiştir. Yine iç güvenliğin sağlanabilmesi için var olan ve Kanun'dan sonra kurulacak olan ve kurulan tüm birimler arasında koordinasyonun sağlanması söz konusu kanunun amaçları arasında sayılmıştır. 2005 yılında İç Güvenlik Bakanlığı tarafından duyurulan ve bakanlığın reforme edilmesini içeren belgede iç güvenliğin sağlanmasında daha etkin faaliyetlerin yürütebilmesi için sınır güvenliğinin güçlendirilmesi ve göçmen konularında reforma gidilmesi gerektiği (Department of Homeland Security, 2008) belirtilmiştir.

İç Güvenlik Yasası ile birlikte yine iç güvenliğin sağlanması amacıyla yapılan mevzuatsal ve kurumsal düzenlemeler özgürlük alanına müdahale olarak değerlendirildiği için içerde; mülteci ve sığınmacı konularında, iç güvenlik bahanesinin zırhına sığınılması dışarıda ABD'nin eleştirilmesine neden olmuştur. Bu eleştirilere konu olan düzenlemelerden biri de ABD Vatansızlık Yasası'dır (Demirel, 2012: 119).

Son olarak ABD Başkanı Donald Trump'ın Meksika sınırı ile ilgili adayken yaptığı, “Meksika sınırına gerçek bir duvar öreceğiz. Eroin ve diğer uyuşturucuların New Hampshire'a gelmesini engelleyeceğiz” (Haberden Alıntı, haberturk.com) şeklindeki açıklamaları ve başkan seçildikten sonra bu konu ile ilgili atmış olduğu adımlar iç güvenlik açısından sınır politikalarına dair yapılan düzenlemelere ilişkin popüler bir örnek olarak gösterilebilir.

2.2- Avrupa Birliği'nde Uygulanan Sınır ve Sığınmacı Politikaları

Avrupa Birliği, üye devletlerin ulusal ve iç güvenliğinin sağlanması konusunu öncelemektedir. Güvenlik konusu, Birliğin en önem verdiği konulardan biridir. Avrupa Birliği'nin, üye devletlerin iç güvenliğini sağlamak adına sınır ve sığınmacı politikalarına ilişkin yaptığı düzenlemeler, genel olarak “Birlik sınırları dışında” problemi nihayete erdirmeye veya çözümlenme temellidir. Avrupa Birliğinin bu yaklaşımında, sığınmacı ve mültecilerin Birlik açısından tehdit olarak görülmesinin etkisi büyüktür. Bu bağlamda ilk olarak Birliğin dış sınırlarından yasadışı göçün engellenmesi çabaları ve bu doğrultuda düzenlemeler görülmektedir. Bu noktada Birliğe üye olmayan ülkeler ile geri kabul anlaşmaları imzalanması

dahil birçok yol izlenmektedir (Uzun ve Özer, 2016: 83). Bu yönleriyle Avrupa Birliği'nin sığınmacı ve mülteci politikalarının “insani” olmaktan uzaklaşıp, “güvenlik”li olmaya doğru evirildiği, uygulanan politikalarda sığınmacı ve mültecilerin temel haklarının değil, Birliğin güvenliğinin öncelendiği görülmektedir.

Avrupa Birliği sığınmacı ve mülteciler ile ilgili düzenlemeler getirme konusunda aceleci davranmamıştır. 1991 Dublin Konvansiyonu, bu alanda düzenlemeler getirilen ilk çalışmaların temelini atıldığı toplantıdır.

Avrupa Birliği'nin, iç güvenlik kaygısı ile sınır ve sığınmacı politikalarına getirdiği ilk kurumsal düzenleme 11 Aralık 2000 tarihinde EURODAC'ın kurulmasıdır. EURODAC'ın Kurulması İle İlgili Konsey Tüzüğü önemlidir. Çünkü tüzük ile kurulması kararlaştırılan sistem yabancıların parmak izleri dahil kişisel verilerinin toplanıp depolanmasına, bu verilerin üye devletlerin erişimine açık olmasına, bu yollar ile yabancıların Birlik sınırları içerisine yasal olarak mı yasadışı olarak mı girişi yaptığının ve başka bir üye devlete başvurusunun olup olmadığının tespit edilmesine imkân vermektedir (Özgür Ve Özer, 2010: 35). Avrupa Birliği böylece ilk olarak dış sınırlardan üye devletlere giriş yapan kişilerin tüm kişisel verilerini depolayarak üye devletlerin iç güvenliğini sağlamaya yönelik tedbirler alma yoluna gitmiştir. Parmak izleri verilerinin karşılaştırılması yoluyla sisteme kayıtlı olmayan kaçak giriş yapan kişilerin tespitinin ve giriş yapanların üye devletleri içinde kontrolünün kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

Avrupa Birliği bu düzenlemelerle, esasında, ekonomik entegrasyonun yanı sıra güvenlik ve sınır politikalarında da ortak yöntem ve politikalar uygulama çabası içerisinde olduğunu göstermektedir (Köktaş, 2011: 6).

Avrupa Birliğinin üye devletlerin iç güvenliğini sağlamak amacıyla gerçekleştirmiş olduğu bir diğer kurumsal sınır politikası düzenlemesi FRONTEX'in (European Border And Coast Guard Agency/Avrupa Sınırı ve Sahil Güvenlik Ajansı) kurulmasıdır. Bu ajansın kuruluş amacı, 2006 yılından sonra Avrupa Birliği ülkelerinin maruz kaldığı yasadışı göç ve sığınma taleplerinde yaşanan artış sonrası, dış sınırlarda riskli bölgeleri tespit etmek, üye devletlerin güvenliğini sağlayabilmek için dış sınırların yönetilmesi ve korunması konusunda üye devletlere teknik destek vermek ve dış sınırlarda uygulanan politikalarda uyum sağlamaktır. Örneğin yapılan risk analizi sonrasında AB'ye yasadışı girişlerin çoğunluğunun Yunanistan üzerinden olduğu anlaşılması üzerine Yunanistan sınırında gerekli önlemler alınmaya başlanmıştır (Özgür ve Özer, 2010; 49-50).

Sonuç olarak Avrupa Birliği ve batılı devletler, bir yandan küreselleşmenin etkisiyle kendi aralarında daha silik bir sınır çizgisi; birlik dışında kalan, özellikle Güney Doğu komşu ülkeleri ile olabildiğince katı bir sınır çizgisi oluşturma gayreti içerisinde. Bunu gerçekleştirirken mümkün olduğunca ortak bir politika ve entegre bir sınır yönetimi uygulama amaçlanmaktadır. Batı ülkeleri özellikle düzensiz ve yasadışı göç hareketlerini, göç etmek durumunda kalan kişilerin temel hak ve hürriyetleri açısından ve insani boyutuyla değerlendirmek yerine; güvenlik konusunu öncelikle önlenmesi gereken toplumsal kargaşalar ve potansiyel güvenlik tehlikesi olarak görmektedir.

Batı devletlerinin iç güvenlik ve ulusal güvenlik önceliği ile sınır ve sığınmacı politikalarını sertleştirmelerinde ve serbestlik ilkesinden uzaklaşıp sıkı kontrol uygulamalarına geçilmesinde ve bu yönde yasal düzenlemeler yapılmasında, ABD'ye yönelik 11 Eylül 2001 saldırılarının da etkisi olduğu kabul görmektedir (Kartal ve Başçı, 2014: 278).

2.3-Osmanlı Devleti'nde Uygulanan Sınır ve Sığınmacı Politikaları

Osmanlı Devleti iltica ve sığınma amaçlı göç hareketlerini genellikle, devletin menfaati doğrultusunda -elbette göç edenlerin de temel haklarını koruyarak ve yaşam koşullarını iyileştirerek- yönetme gayretinde olmuştur. Bu gayret, bazı aksaklıklar dışında, çoğunlukla başarıya ulaşmıştır. Osmanlı Devleti'nde mülteci politikalarında uygulanan yöntemler özetle şu şekildedir:

i- Osmanlı Devleti'nde, hemen sınırın diğer tarafından gelen mülteciler çoğunlukla, uyrukluğuna tabi oldukları veya mukim oldukları ülkelerin sınırlarına yakın yerlere yerleştirilmeye çalışılıyordu. Bunun amacı ise hem sınırda tampon bölge oluşturma gayesi ve olası fetih veya geri dönme imkânı olduğunda bu kişilerin geldikleri ülkelere gönderilmesinin daha kolay olmasıdır (Asan, 2016: 40). Sınırdaki tampon bölge oluşturma fikri, doğrudan, iç güvenliğin ve sınır güvenliğinin sağlanmasına yönelik uygulanan sınır ve sığınmacı politikasıdır.

Ancak göç edenlerin sayısındaki beklenenin üzerindeki fazlalık, Rusya ve İngiltere gibi büyük devletlerin müdahalesi gibi sebeplerden dolayı, mültecilerin sınır boyunca iskân politikası tam olarak uygulanamamıştır. Sınır boyunca iskân hem düşünülen hamleler açısından siyasi hem de göç edenlerin iskân mahalline ulaştırılmasında katlanılacak külfet açısından ekonomik avantajlar sağlayacakken bu politikanın istendiği gibi uygulanamaması Osmanlı Devleti'ni zora sokmuştur. Buna rağmen Osmanlı, göç edenler için gerekli kolaylığı sağlamakta oldukça özverili davranmıştır (Asan, 2016: 41).

ii- Göç edenler ile ilgili düzenlemeler ve uygulamalar asayışı ve huzuru bozmayacak şekilde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda iskân uygulamaları esnasında göç ile gelenlerin asayışı bozmamaları için dağınık biçimde şekillendirilmeye çalışılmış, ancak göç edenlerin sayısındaki fazlalık ve bazı diğer nedenlerden ötürü bu her bölgede istenilen düzeyde uygulanamamıştır (Asan, 2016: 41).

iii- Osmanlı devletinde, göç edenlerin kendileri bizzat iç güvenliğin ve sınır güvenliğinin sağlanmasında görevlendirildikleri olmuştur. Rumeli'ye yerleştirilen Kafkas mülteciler ve Jandarma ve Zabıt birimlerinde görevlendirilen Çerkez ve Kafkaslar bu duruma örnek teşkil etmektedir. Osmanlı Devleti iltica edenleri iç siyasette dengeleri kurmak için etkili biçimde kullanmıştır. İşte bu noktada Kafkaslardan gelen Çeçen ve Çerkezlerden kabiliyeti olanlar jandarma birliklerinde görevlendirilmişlerdir (Asan, 2016: 45, 46 ve 50).

iv- Osmanlı Devleti uyguladığı sığınmacı politikaları ile ülke ekonomisinin canlanmasına katkı sağlamayı da amaçlamıştır. Bu doğrultuda iskân uygulamaları belirlenirken, gelenlerin ekonomik statüsü, beceri alanları gibi unsurlar da göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin, Endülüs'ten gelen Yahudilerin içinde yer alan sanat, bilim, ticaret ve tarım alanında yetkin ve ehil olan kişilerin kendi alanlarında faaliyet yürütmelerine fırsat sağlanarak hem bu alanlarda üretimin artması hem de tecrübe ve bilgilerinden faydalanarak yeni teknolojilerin kullanılması sağlanmıştır (Yumurtacı, 2016: 119,120). Benzer şekilde 19 ve 20 inci yüzyılda Balkanlardan ve Kafkaslardan gelen muhacirler de ekonomide üretime ve gelişime katkı sağlayacak biçimde iskâna tabi tutulmuşlardır (Asan, 2016: 55).

Ekonomik açıdan uygulanan bu sığınmacı politikaları, ekonomik verimliliği artırmasının yanı sıra, işsizlik vb. sebeplerden ortaya çıkacak iç güvenliği bozucu suçların artmasına engel olmuştur.

v- Osmanlı Devleti'nin sığınmacı ve mülteci politikalarında önem verdiği bir başka konu, bu kişilerin Osmanlı toplumuyla bütünleşmesini, devlete aidiyetinin oluşmasını ve tabiiyetinin hızlanması idi. Bu doğrultuda, iç güvenliği bozucu faaliyetlerde bulunan toplulukların bulunduğu bölgelere muhacir iskânı yoluna gidilmiş ve bu muhacirlerden bir kısmından kolluk kuvveti olarak istifade edilmiştir (Asan, 2016: 55).

Osmanlı Devleti, tarihi boyunca uyguladığı mülteci ve sığınmacı politikalarında hep çok yönlü kazanım amacıyla hareket etmiştir. Aslında birçok devlet tarafından kriz olarak görülen bir olguyu, bazen dış politika, bazen iç siyaset, bazen ekonomik, bazen de iç ve dış güvenlik alanında fırsata çevirmeyi hedeflemiştir.

Devlet çıkarları doğrultusunda sığınmacı ve mültecileri fırsat olarak değerlendirilmeye çalışılırken, bunun yanında muhakkak, göç ile gelenlerin devletin tebaasından ayırt edilmeksizin hakları teslim edilmiştir. Çoğu zaman bu konu devlet çıkarından önce gelmiş ve ilk olarak göç ile gelenlerin vaziyetlerinde iyileştirmeye gitmek birincil amaç olmuştur. Uygulanan bu politikalar çoğunlukla başarılı olmuşken, bazı dönemlerde olumsuzlukların önüne geçilememiştir (Asan, 2016: 55 ve Demirtaş, 2009: 236).

Osmanlı'nın Ruslar ile girdikleri Kırım Harbi, 93 Harbi ve bu savaşların yanı sıra 20 inci yüzyılın hemen başlarında yaşanan Balkan Savaşlarıyla kitlesel göç hareketleri giderek artmıştır. 19 ve 20 inci yy'lerde yaşanan bu kitlesel göç hareketleri, Osmanlı Devleti'nde göç ile ilgili hukuksal ve kurumsal bazı düzenlemeler yapılmasını sorunlu hale getirmiştir.

Osmanlı Devleti'nde, 19 uncu yüzyıla kadar, dışardan göçle gelen kişiler ile ilgili ayrı bir kurumsal yapısı yoktu. Bu kişilerin iskânı, topluma adaptasyonu, güvenliği ve geçimi gibi konular ile İstanbul'da Şehremaneti*, diğer vilayetlerde belediyeler ilgileniyordu. Ancak yukarıda yer verilen savaşlar neticesinde artan kitlesel göç hareketleri neticesinde bu konu ile ilgilenmek üzere müstakil bir kurumun oluşturulması zorunluluğu hâsıl olmuştur. Neticesinde de Muhâcirîn Komisyonu kurulmuştur (Demirtaş, 2009: 216-217).

Demirtaş'a (2009: 217) göre, Osmanlı Devleti'nin göç konusu ile ilgilenecek yeni ve etkin bir kurumsal yapıya sahip olma refleksi, o dönemlerde devletin yoğun bir göç hareketiyle karşı karşıya kaldığının ve devlet yönetiminde önemli bir konu haline geldiğinin bir göstergesidir.

20 inci yüzyılda göç hareketleri azalmak bir yana artarak devam etmiştir. Bu durum kurumsal olarak yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda 1916 yılında "İskân-ı Aşâir ve Muhâcirîn Müdürîyeti" adıyla, göç ile ilgili düzenlemelerin ve işlemlerin tek elden yürütüleceği bir kurum oluşturulmuştur (Erdem, 2014: 1 ve Marttin, 2011: 14)

Osmanlı Devleti döneminde uygulanan sığınmacı politikaları irdelendiğinde, ekonomik ve sosyal konuların yanı sıra iç güvenlik konusu bu politikaların şekillenmesinde doğrudan etkisi olduğu görülmektedir. Bazı sığınmacıların sınır bölgelerine, bazılarının iç güvenliği bozan hareketleri bulunan toplulukların olduğu alanlara; bazılarının birlikte olmalarından

* Şehremaneti: *Osmanlı Devleti'nde, bugünkü belediye zabıtası görevini yapan, şehrin temizlik ve güzelliğiyle ilgilenen yerel yönetim.* TDK, Büyük Sözlük.

sakınca duyulması nedeniyle dağınık, bazılarının toplu olarak yerleştirilmesi ve sığınmacılardan kolluk kuvveti olarak faydalanılması bu durumun somut kanıtlarıdır.

2.4-Türkiye’de Uygulanan Sınır ve Sığınmacı Politikaları

İlk olarak Türkiye Cumhuriyeti öncesinde Anadolu’da yüzyıllar boyunca hüküm süren Osmanlı Devleti’nin iç güvenlik açısından uyguladığı sınır ve sığınmacı politikalarına değinmekte fayda olduğu düşünülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu genel olarak, bireysel ve kitlesel sığınmacı ve mülteci hareketlerini misafirperver bir şekilde karşılamıştır. Bununla birlikte Osmanlı’da uygulanan göç edenlerin iskânı politikası, başkaca gerekçelerin yanı sıra iç güvenliğin sağlanabilmesi amacı taşımaktadır. Asan’ın (2016: 41,45) da belirttiği gibi Osmanlı’da göç ile gelenlerin iskânı, hem gelen kişilerin iç güveni bozmalarına neden olmayacak hem de iç güvenliğin sağlanabilmesine katkı sağlayacak biçimde şekillendirilmeye çalışılıyordu. Tarihsel süreç incelendiğinde Osmanlı’da, -yaşanan küçük çaplı olaylara rağmen- uygulanan sığınmacı politikalarında iç güvenliğin, asayişin bozulmaması önemli kıstaslardan biri olduğu görülmektedir. Yine Osmanlı’da dönem dönem, göç ile gelenlerin sınır güvenliğinin sağlanabilmesi için sınır boylarına yerleştirildikleri ve göç ile gelenlerin iç güvenliğin ve sınır güvenliğinin sağlanabilmesi için bizzat zabıt veya jandarma olarak görevlendirildiği (Asan, 2016: 47-50 ve Beşikçi, 2013: 550-551) bilinmektedir.

Cumhuriyet’in kuruluşundan sonra Yunanistan ile gerçekleştirilen nüfus mübadelesi, çalışmanın daha önce yer verildiği üzere, esas olarak millileşme siyasasının bir uygulamasıdır. Ancak güvenlik açısından değerlendirildiğinde ve o dönemlerde Müslüman ve Türk halk ile Rumlar arasında -küçük çaplı da olsa- yaşanan gerilimler ve çatışmalar da göz önünde bulundurulduğunda aslında mübadele, Türkiye Cumhuriyeti’nin iç güvenlik açısından uyguladığı ilk sığınmacı politikası olarak değerlendirilebilir. Ancak daha önce de değinildiği gibi mübadele spesifik bir sığınma hareketidir. Türkiye’de sınır ve sığınmacı politikalarının iç güvenlik açısından görece daha fazla önem arz ettiği dönem 20’nci yy.nin ikinci yarısına tekabül etmektedir. Bunun nedeni bu tarihlerden sonra ülkeye giriş yapan sığınmacıların Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki gibi diğer ülkelerde yaşayan “milli mülteciler” değil farklı ülkelerde yaşayan farklı soya sahip kişiler olmasıdır.

Türkiye coğrafi olarak, görece “refah” bir yaşam sürmenin mümkün görüldüğü Avrupa ülkeleri ile siyasi ve ekonomik olarak “dikiş tutmayan” Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleri arasında bulunması nedeni ile özellikle yakın tarihte sürekli olarak yasadışı göç hareketlerinin transit ülkesi konumunda olmuştur. Ancak son dönemlerde, özellikle Orta Doğu ülkelerinde

başlayan ve halen süren Arap Baharı hareketinden bu yana, komşusu ülkelere göre daha güvenli ve daha iyi ekonomik göstergelere sahip olması sebebiyle transit ülke olmanın yanı sıra hedef ülke konumundadır. Konumu itibarıyla hedef olduğu ve hedef olması muhtemel kitlesel göç hareketleri düşünüldüğünde, uygulanacak sınır ve sığınmacı politikaları iç güvenlik, ekonomi, sosyo-kültür gibi birçok konuyu ciddi bir biçimde etkilemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin iç güvenlik açısından uyguladığı sığınmacı politikalarından biri de taraf olduğu Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan mülteci statüsünde "coğrafi sınırlandırmanın" devam ettiriliyor olmasıdır. Bu, 1988 ve 1991 yılları arasında yaşanan Irak kaynaklı kitlesel sığınma hareketleri özelinde şöyle açıklanabilir: Bu yıllarda Irak'tan kaçan ve Türkiye'ye sığınan peşmerge ve Kürt kökenli Irak vatandaşlarının mülteci statüsünde kabul edilmesi, bu kişilerin sınır dışı edilmesini veya devamlı ikametinin engellenmesini zorlaştıracaktı. Bu durum Güney Doğu Anadolu Bölgesinde o dönemde PKK terör örgütünün varlığı ile birlikte değerlendirildiğinde ciddi iç güvenlik zafiyetine neden olacağı düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Mülteci statüsü için coğrafi sınırlandırmanın devam ettirilmesi kararının alınması aşamasında iç güvenlik konusu değerlendirilmemiş olsa bile sonuçları bakımından iç güvenlik açısından önemli bir politika olduğu düşünülmektedir.

Yine 1991 Körfez Krizi sonrasında Irak'tan kaçıp Türkiye'ye sığınan Iraklı ve diğer ülke vatandaşlarının Irak toprakları içerisinde oluşturulan güvenli bölgeye yerleştirilmesi politikasının uygulanması, iç güvenlik açısından uygulanan sınır ve sığınmacı politikasına örnek olmuştur. Özgür ve Özer'in (2010: 123-124) de belirttiği gibi Türkiye, Güney Doğu'da iç güvenlik zafiyeti yaşanmaması için, Irak'tan gelenlere karşı coğrafi sınırlamayı sonuna kadar devreye sokmuş ve bu kişilerin uluslararası baskılara rağmen, geçici sığınmacı statüsünden öteye geçmelerine müsaade etmemiş, peşmergelerin başka ülkelere yerleştirilmesi veya Irak'a gönderilmesi noktasında ısrarcı olmuştur. Yine 91 Körfez Savaşı sonrasında sığınmacı konumuna düşenler için ülke toprakları dışında güvenli bölgeler tesis edilmesi ve buradan üçüncü ülke topraklarına veya kendi ülkelerine geri gönderme stratejisi izlenmiştir.

Bu tarihlerde yaşanan sığınmacı akınlarının Türkiye açısından belirleyici özelliği, Türkiye'nin sığınmacıları güvenliğine tehdit olarak algılaması ve milli mültecilere nazaran bu kişilere karşı daha korumacı ve isteksiz davranmasıdır. Tabii ki bu çekincelerin yanı sıra Türkiye, sığınmacılara gereken insani yardımı yapmaktan ve üzerine düşeni fazlasıyla yapmaktan geri durmamış ve sığınmacılar konusunda neredeyse duyarsız kalan Batı ülkelerinin maddi külfeti paylaşmadıklarından yakınmıştır. (Özgür ve Özer, 2010: 125)

Türkiye’de iç güvenlik açısından uygulanan sınır politikalarından bir diğeri ise yapılan sınır ötesi operasyonlardır. Özellikle PKK terör örgütünün ortaya çıktığı 1980li yıllardan sonra Türkiye, Irak ve Suriye sınırları içerisinde yürütülen bu operasyonlar hem ulusal hem iç güvenlik hem de sınır güvenliği açısından önem arz etmektedir. 1992, 1993, 1995, 1997, 2005, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında sınır dışı operasyonlar yürüterek iç güvenlik açısından ciddi sorunlara neden olan terör örgütleri ile mücadele yürütülmüştür (Yenişafak Gazetesi, 2018). Bununla birlikte daha önce yer verildiği gibi bu operasyonlardan bir kısmı, sınır dışında oluşturulan güvenli bölgelere o ülkelerden gelen sığınmacıların yerleştirilmesi de yine, iç güvenlik açısından uygulanan sınır ve sığınmacı politikalarına örnektir. Nitekim bu politikalarla, ülkede yer alan sığınmacı sayıları azaltılarak ekonomi, sosyal hayat, kültür ve güvenlik alanlarında rahatlama sağlanmakla birlikte, sınırın hemen diğer yanına terör unsurlarından arındırılmış bölgeler oluşturularak ve bu bölgelere, güvenlik açısından daha az risk oluşturacak sığınmacıların yerleştirilmesi sınır güvenliği ve iç güvenlik açısından rahatlama sağlamaktadır.

Mevcut durum içerisinde Türkiye’nin sınır güvenliğini, dolayısıyla iç güvenliğini sağlayabilmesi için, sınırın diğer tarafında sınırdan öte bir doğrudan güvenlik çalışmalarını yürütmesi gerekmektedir. Çünkü sınır güvenliğinin olağan biçimde sağlanabilmesi için sınırın iki tarafında da çatışmadan uzak egemenliğin tam olduğu ülkeler olması gerekmektedir (setav.org, 2016)

Ülkeye giriş yapan sığınmacıların kamplarda ikamet ettirilmesi de iç güvenlik bağlamında uygulanan sığınmacı politikalarındandır. Bu şekilde ülkeye kitlesel olarak giriş yapmış yığınların daha rahat kontrol edilebilmesi beklenmektedir. Bu uygulama, kontrol noktasında yararlı görülebilmekle beraber, Türkiye’de uygulanan boyutuyla kapasite kısıtı ve dar alanda çok sayıda sığınmacı bulunmasından kaynaklı, sığınmacıların kendi aralarında asayiş olaylarına karışma ihtimali bu uygulamanın eksileri olarak değerlendirilebilir. Nitekim Göç İdaresi’nin yayınlamış olduğu Suriyeli Sığınmacılar İstatistiğine göre 28.12.2017 tarihi itibarıyla Türkiye’de kayıtlı olarak bulunan 3.424.237 sığınmacıdan sadece 228.251 tanesi barınma merkezlerinde, diğer ifadeyle kamplarda kalmakta; diğerleri barınma merkezleri dışında kalmaktadır (Göç İdaresi, 2018)

Mevzuatsal açıdan bakıldığında 6458 sayılı Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunda, “*Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülen yabancılara*”, “*ülkeye girişte izin alma şartı getirme veya ülkeye girişi yasaklayabilme, vize vermeme, uzun dönem ikamet iznini iptal etme, sınır dışı etme, uluslararası korumanın haricinde tutma, belirli*

bir ilde ikamet etme” gibi yaptırımların hüküm altına alınması, kamu düzeni ve güvenliğinin iç güvenlik kapsamında olduğu için, iç güvenlik açısından uygulanan sığınmacı politikalarına esas teşkil eden yasal bir düzenlemedir. Bununla birlikte göç ile ilgili olan mevzuat genel olarak, aynı şekilde iç güvenlik açısından getirilen düzenlemeleri içermektedir. Göç İdaresi de benzer şekilde ülkeye yönelen göç hareketlerinin çeşitlendiğini ve değiştiğini, bu hareketlerin ülkede ekonomi, kültür, sosyal hayat, kamu düzeni ve iç güvenlik konuları bakımından problemler oluşturabilecek boyutlara ulaştığını, bu sebeple hem güvenlik endişelerinin hem de göç ile gelen kişilerin haklarının gözetilerek yeni bir yasal düzenlemenin gerekliliğine vurgu yapmıştır (Göç İdaresi, 2013: 36).

Yürürlükte olan mevzuat dışında da güvenlik bağlamında sınır ve sığınmacı politikaları şekillendirmeye yönelik çalışmalar olmuştur. Bunun bir örneği 2003 yılında İçişleri Bakanlığı'nın koordinasyonunda konu ile ilgili kurumların da katkılarıyla oluşturulan Türkiye'de Dış Sınırların Korunmasına Yönelik Strateji Belgesi'dir. Belgede; *“Sınır koruma hizmetlerinin İçişleri Bakanlığı bünyesinde oluşturulacak askeri olmayan profesyonel bir sınır kolluğu tarafından yerine getirilmesi ve bu birimin, sınırlarda ve hudut kapılarında; kaçakçılık ve yasadışı geçişlerle mücadele faaliyetleri ile hudut kapılarının güvenliği, yolcu giriş-çıkış, pasaport kontrol ve sahteciliğin önlenmesi işlemleri, geri gönderme ve sınır dışı işlemleri, sınırın güvenliği ve fiziki tedbirlerin alınması gibi görevleri yerine getireceği”* öngörülmüştür. (Köktaş, 2011: 19)

Türkiye'de iç güvenlik bağlamında uygulanan sınır ve sığınmacı politikaları irdelenirken kurumsal yapının da ele alınmasında fayda vardır. Özellikle sığınmacı ve mülteciler konusunda faaliyet gösterecek kurumların belirlenmesi, bu kurumların koordinasyonunun sağlanması, veri depolama gibi konular sığınmacı ve mültecilerin sığınma ve iltica haklarının kullanımını düzenlerken aynı zamanda bu kişiler açısından iç güvenliğin sağlanması noktasında düzenlemeler de yer almaktadır. 2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yer alan kamu düzenini bozan sığınmacı ve mülteciler ile ikincil koruma statüsünde yer alan kişiler ile ilgili öngörülen yaptırımlar bu düzenlemelerin yasal dayanağını oluşturmaktadır.

Türkiye'de göç konusunda ve haliyle sığınma ve iltica hareketleri konusunda, 2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yürürlüğe girene kadar, dağınık olan mevzuata paralel olarak kurumsal yapıda da yeknesaklıktan uzak, karmaşık bir durum mevcuttu. Söz konusu Kanun ile İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulması bu karmaşıklığı giderme amacı taşımaktadır. Mevcut durumda

genelde göç özelde sığınma ve iltica konusunda yetkili olan ve faaliyet gösteren kurul, kurum ve kuruluşlar şunlardır:

Göç Politikaları Kurulu: 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 105 inci maddesinde belirtildiği üzere, Göç Politikaları Kurulu, İçişleri Bakanının başkanlığında, Aile ve Sosyal Politikalar, Avrupa Birliği, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Dışişleri, İçişleri, Kültür ve Turizm, Maliye, Millî Eğitim, Sağlık ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme bakanlıkları müsteşarları ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı ve Göç İdaresi Genel Müdüründen oluşur. Toplantı gündemine göre, konuyla ilgili bakanlık, ulusal veya uluslararası diğer kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri toplantıya davet edilebilir. (Göç İdaresi, 2017)

Göç Danışma Kurulu: 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun (YUKK) 114'üncü maddesi ile kurulan Göç Danışma Kurulu, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve kamu kurum ve kuruluşlarına tavsiye niteliğinde kararlar almak amacıyla, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı veya görevlendireceği müsteşar yardımcısının başkanlığında senede iki defa olağan olarak toplanır. (Göç İdaresi, 2015)

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye'ye giriş ve Türkiye'de kalışları, Türkiye'den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. (YUKK, Madde 103)

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD): Esasen deprem, sel vb. doğal afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afetlere müdahale edilmesi ve afet sonrasındaki iyileştirme çalışmalarının süratle tamamlanması amacıyla gereken faaliyetlerin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi ve etkin uygulanması amacıyla kurulan başkanlık (AFAD, 2017), özellikle 2011 yılından bu yana Suriyeli sığınmacılar için kamp kurulması, temel ihtiyaçlarının karşılanması gibi konularda en etkin görev yapan kurumlardan biri olmuştur.

3-İLTİCA VE SİĞİNMA KONUSUNDA YAŞANAN ÖRNEK OLAYLAR, İÇ GÜVENLİĞE ETKİLERİ VE UYGULANAN POLİTİKALAR

3.1-Dünyada Örnek Olaylar

İltica ve sığınma olgusunun tarihin çok çok eski dönemlerine kadar uzandığı, devletler oluşmadan önce, farklı egemenlik türlerinin olduğu dönemlerde var olduğu çalışmada daha önce de belirtilmiştir. İltica veya sığınma olgusunu meydana getiren etkenlerden biri baskı ve zulüm görme korkusu olduğuna göre insanların bu korkudan kaçışı kadar eskiye dayanması doğaldır iltica veya sığınmanın. Savaşlar, siyasi, dini ve etnik çatışmalar gibi insan haklarını ihlal eden birçok olay mültecilik kavramının tarihin her döneminde karşılaşılan bir durum olmasına sebebiyet vermiştir (Betts, Loescher ve Milner, 2017: 20).

Tarihin eski dönemlerinden beri hep var olmakla birlikte iltica ve sığınma olgusu, dönemselsel olarak formsal, hukuksal ve boyutsal değişimlere uğramıştır. Mesela kimi zaman az sayıda gerçekleşirken kimi zaman milyonlar hatta on milyonlarla ifade edilen kişinin göç hareketleriyle meydana gelmiştir. Keza insani boyutu önemli olan ama aynı zamanda kaynak ve hedef devletin egemenlik alanını ilgilendiren bu göç türü, kimin kabul edeceği, nasıl kabul edeceği ve göç edenlere nasıl muamele edileceği noktasında değişimlere uğramıştır (Kılıç, 2010: 3; Betts vd., 2017: 26).

Tarih boyunca sığınma veya iltica olgusu bazen bireysel bazen de kitlesel boyutlarda olmuştur. Örneğin bir devlet adamının bir başka devlete sığınması da yaşanmış; yüz binlerin, milyonların bir devletin baskı ve zulmünden kaçıp başka bir devletin egemenliğine sığınması da yaşanmıştır. Örneğin bir antlaşmada Hititler mültecilerin geri verilmeyeceğine karar verirken bir başka olayda tahttan edilen Hitit Kralı Mısır'a mülteci olarak gönderilmiştir. Bu gibi örnekler Antik Yunan'dan Roma İmparatorluğu dönemine kadar, 5 inci yy'den İslam tarihinin başlangıcına kadar rastlamak mümkündür (Barkın, 2014:336).

Eski dönemlerde de mülteci ve sığınmacı olgusuyla karşılaşmışken, bu olgunun uluslararası ilişkilerde önemli bir konuma gelmesi ve sorun oluşturması görece daha yeni tarihlere denk gelmektedir. Bu durumun ilk örnekleri Betts ve diğerlerinin (2017, 26) eserlerinde yer verdikleri gibi ancak 17. Yüzyılda ortaya çıkmıştır. Çünkü bu yüzyıl aynı zamanda modern devlet sisteminin oluşmaya başladığı yüzyıldır.

Kitlesel zorunlu göçler ilk olarak 1618 ile 1648 yılları arasında gerçekleşen ve çoğu Avrupa ülkesinin katıldığı 30 yıl savaşları neticesinde başlamıştır. Bu savaşlar neticesinde 150

bin kadar Protestan'ın Avusturya ve Bohemya'daki yurtlarını terk etmek zorunda kaldığı bilinmektedir. (Peker ve Sancar, 2007: 3)

18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın ortalarına kadar Fransa merkezli olarak Avrupa topraklarının çoğunluğuna yayılan toplumsal ve sınıfsal çatışmalar bu dönemlerdeki sığınma hareketlerinin sebepleri olmuştur. İlk olarak 1793 yılında yaşanan Fransız Devrimi ve 1848 yılında Avrupa'da yaşanan işçi devrimleri çok büyük kitleleri içermeyen, bazen tek, bazen de az sayıda (en fazlası beş bin civarı) kişinin sığınma hareketlerine neden olmuştur. Ancak belirtildiği gibi bu olaylar asla büyük kitlelerin sığınma veya iltica amacıyla göç etmesine neden olmamıştır. Bu olaylar neticesinde, Avusturya kralı I. Franz Joseph'ten kaçan Lajos Kossuth'un Osmanlı Devleti'ne sığınması bireysel sığınmaya, Fransız Devrimi ve 1848 devrimleri neticesinde, sert ve baskıcı yönetimlerin gelmesiyle özellikle işçi sınıfında bulunanların bir kısmının İngiltere Devleti'ne sığınmaları toplu sığınma hareketlerinin örneklerini oluşturmuştur. Orchard (2006), Osmanlı Devleti'nin geri istenmesine rağmen Macar lideri Kossuth'u teslim etmemesini, mülteci hukukunda "geri verme yasağı"nın ilk örneği olarak kabul etmiştir.

Modern devletler döneminde mülteci hareketlerinin görece daha yoğun görünmeye başladığı dönem Birinci Dünya Savaşı sonrasıdır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının ardından yaşanan Soğuk Savaş dönemi 20 inci yüzyıl boyunca mülteci hareketlerine neden olmuştur (Türkoğlu, 2011: 102). Birinci Dünya Savaşı sonrasında monarşilerin çözülmesiyle -Avusturya-Macaristan örneğinde olduğu gibi- milyonlara ulaşan sayılarda insan; İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde faşizm rüzgarının etkisiyle -İtalya, Almanya ve İspanya örneklerinde olduğu gibi- yüzbinlerce insan; İkinci Dünya Savaşı esnasında -Polonya örneğinde olduğu gibi- yüzbinlerce insan zorunlu olarak buldukları ülkelerden göç etmek durumunda kalmışlardır. Bu dönemden itibaren de dünya tarihinde zorunlu kitlesel göçler yaşanmaya devam etmiş; ancak bu dönemden itibaren göç olaylarının yaşandığı coğrafya Avrupa Kıtasından üçüncü Dünya Ülkelerine doğru kaymıştır (Peker ve Sancar, 2007: 3, 4 ve Türkoğlu, 2011: 108). Yaşanan tüm bu zorunlu kitlesel göç hareketleri özellikle transit ve hedef ülkeler için iç güvenlik sorunlarının yaşanmasına ve bu ülkelerin iç güvenliklerini sağlayabilmek adına sığınmacı ve sınır politikaları belirleyip uygulamalarına neden olmuştur.

20. yüzyılda yaşanan iltica amaçlı göçler dünya savaşlarının sona ermesiyle nihayete ermemiştir. Soğuk savaş dönemi olarak bilinen 1947-1991 arası dönemde ve Sovyetlerin dağılması sonrasında da büyük kitlesel iltica göçleri olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde Amerika-Sovyet çatışması nedeniyle çıkan savaşlar ile Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetlerin dağılması milyonlarca insanın ülkesini terk etmesine sebep olmuştur. Weiner'ın çalışmasında belirttiği sayılar incelendiğinde görülmektedir ki 1989 yılında mülteci sayısı 14,9 milyon iken 1990 yılında 17.2 milyondur. Bu artışta soğuk savaşın sona ermesinin etkili olduğunu belirtmek yerinde bir tespit olacaktır. Ayrıca Rusya-Afganistan savaşı Azerbaycan-Ermenistan çatışması çok sayıda insanın ülkesini terk etmesine sebep olmuştur (Türkoğlu 2011: 106).

20 inci yüzyıl yukarıda yer verilenler dışında da birçok mülteci hareketlerine sahne olmuş bir dönemdir. Bu yüzyılda Latin Amerika, Afrika, Güney Asya, Balkanlar ve Orta Asya'da ve yukarıda belirtildiği gibi Avrupa Kıtasında birçok mülteci hareketleri yaşanmıştır. 20'nci yy. tüm dünya coğrafyasının çok büyük bir kısmında mülteci hareketlerinin yaşandığı bir yüzyıl olmuştur. 20'nci yüzyılda yaşanan mülteci hareketlerinin bir kısmı ülkeler arası savaştan, bir kısmı büyük imparatorlukların, devletlerin çözülmesinden, bir kısmı da etnik çatışmalardan kaynaklanmıştır. Bu yüzyılda özellikle ulus-devlet ideolojisinin yayılması ile yaşanan ötekileştirme olgusu da iltica amaçlı göç hareketlerinin artmasına neden olmuştur. Bu yüzyılda iltica amaçlı göç hareketlerinin sayısal fazlalığı da en az coğrafi yaygınlığı kadar korkunç olmuştur. (Peker ve Sancar, 2007: 4 ile Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1011).

3.2.-Osmanlı Döneminde Yaşanan Örnek Olaylar

Türkiye için, tarihin birçok döneminde savaşlara ve kitlesel göçlere sahne olmuş, verimli topraklar nedeniyle uğruna savaşlar verilmiş, tarihin farklı dönemlerinde farklı milletlerin egemenliğine sahne olmuş topraklarda bulunmanın, bir de Osmanlı İmparatorluğu gibi devletin mirasçısı olmanın yanı sıra bir türlü iktidar istikrarını sağlanamadığı topraklara komşu olmak sıklıkla kitlesel iltica hareketlerinin hedefi olmayı beraberinde getirmesi kaçınılmaz olmuştur. Yine Türkiye, batısında bulunan görece refah düzeyi yüksek ve siyasal istikrarı sağlamış ülkeler ile doğusunda bulunan refah düzeyi günden güne düşen, siyasal istikrarını bir türlü sağlanamadığı ülkelerin arasında adeta tampon bölge halini alması göç hareketlerinde hedef ülke ve transfer ülke olma potansiyelini arttırmış, bu oranda da dünyadaki siyasal konjonktürün de etkisiyle ciddi kitlesel göç hareketlerinin ya nihai durağı ya da transfer ülkesi olmuştur (Özgür ve Özer, 2010: 104).

Ülkemiz coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle tarih boyunca kitlesel sığınma hareketleri de dâhil olmak üzere geniş anlamda göç hareketlerinin nihai durağı olmuş ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, doğusunda ve güneyinde çatışma ve

istikrarsızlıkların yaşandığı bazı Orta Doğu ve Asya ülkeleriyle, batısında refah düzeyi ve insan hakları standartları yüksek Avrupa ülkeleri arasında köprü konumundadır. (İçişleri Bakanlığı, 2013: 6,7)

Türkiye’de iltica amaçlı göç tarihini incelerken Cumhuriyet’in kuruluşunu temel alarak Cumhuriyet’ten öncesi dönem ve Cumhuriyet’ten sonrası dönem olarak sınıflandırmak sağlıklı olacaktır.

Kılıç’ın (2010: 3) da belirttiği gibi Osmanlı topraklarına İmparatorluk dönemi boyunca birçok ülkeden toplu ve bireysel sığınmalar yaşanmıştır. Bunda İmparatorluğun tarihi misyonu, stratejik konumu, sığınma konusuna özel bir yer atfeden İslam Hukukunun gücü ve siyasi nedenlerin etkisi vardır. Aynı zamanda yaşanan toprak kayıpları da Anadolu topraklarına göçü arttırmıştır (Kılıç, 2010: 4). Yaşanan sığınmalar sonrasında Osmanlı Devleti, bu sığınmaları, çoğunlukla siyasi ve ekonomik alanlarda imparatorluğun çıkarları doğrultusunda çözmeyi ve bu sığınma hareketlerinden faydalanmayı bilmiştir.

3.2.1-Endülüs Göçmenlerinin Osmanlı Devleti’ne Sığınması

Endülüs, Müslümanların fethinden önce Hispania olarak adlandırılan, üzerinde şimdiki İspanya, Portekiz ve Fransa topraklarının bir kısmını kapsayan bir yarım adadır. Endülüs coğrafyasında tam bir din sentezi var iken, Müslümanların bulunduğu Gırnata bölgesi İspanyollar tarafından işgal edildikten sonra (1492) bölgede dini açıdan baskılar oluşmuş ve bölgede Hristiyanlaştırma çalışmaları başlamıştır. Bu çabalara karşı koyan Müslüman nüfus ile İberya Yahudileri göçe zorlanmıştır ve nihayetinde burada bulunan Müslümanlardan bir kısmı ile İberya Yahudileri, Osmanlı egemenliğinde bulunan Afrika topraklarına bir kısmı da Anadolu topraklarına gelmiştir. Bu göç hareketlerinde beş yüz bin civarında Endüslü’nün Osmanlı topraklarına geldiği bilinmektedir. (Yumurtacı, 2016: 115-117)

Daha önceki bölümlerde de yer verildiği üzere Osmanlı Devleti, Endülüs’ten göç edenlerin birçok alandaki bilgi ve deneyimlerinden faydalanmak suretiyle sığınma olayını çoğu yönüyle kendine avantaj olacak şekilde yönetmiştir.

Endülüs’ten Osmanlı Devleti’ne gerçekleşen bu iltica amaçlı göç özelinde, göç edenlerin doğru politikalar uygulanarak ülke çıkarları doğrultusunda pozitif etken olarak kullanılabilceği, bu yapılırken de iltica edenlere herhangi bir ayrımcılık yapılmasına gerek kalmadığı görülmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki her sığınma/iltica olayı kendi içinde birçok değişkenli bir denklemdir. Göçle gelen kişilerin sayısı, bu sayının göç edilen ülke nüfusuna oranı, göç eden kişiler ile göç edilen ülke vatandaşları arasında kültür farklılığı sığınmacı

politikalarının etkinliğini ve verimliliğini etkileyen kalemlerden birkaç tanesidir. Bunun içindir ki her sığınma/iltica olayına uygulanacak politika değişik gösterecektir.

3.2.2-19 uncu ve 20 inci Yüzyıllarda Yaşanan Kitlesele Göç Olayları

Osmanlı Devleti her döneminde bireysel ve kitlesele sığınma ve iltica taleplerini çoğunlukla karşılamış ve iltica eden kişi ve topluluklara hoşgörü politikası izlemiştir. Bu politika Osmanlı Devleti'ne olan sığınma ve iltica akınını arttırmıştır.

19 uncu yy'de Osmanlı topraklarına Macarlar, Lehler ve Beyaz Ruslar iltica etmişlerdir. Bunlardan Macar ve Lehler Avusturya İmparatorluğu'nun baskılarından; Beyaz Ruslar ise Rusya'da yaşanan Bolşevik Devrimi'nden kaçanlardan oluşmaktadır (Özgür ve Özer, 2010: 110).

Osmanlı Devleti güçlü olduğu dönemde de gerileme döneminde de mülteci hareketleriyle karşı karşıya kalmıştır. Ancak bu dönemlerde iltica edenlerin uyrukluğu, iltica sebepleri ve sayısı farklılık göstermiştir. Genişleme ve yükselme döneminde daha çok diğer ülkelerin baskı veya zulmünden kaçan farklı uyruklu mülteci hareketleri var iken gerileme dönemiyle, önceden hâkimi olduğu topraklarda yaşayan, çoğunlukla Müslüman ve/veya Türk kökenli olan mülteci hareketleri ile karşılaşmaktadır. Bu hareketler Osmanlı Devleti'nin geriye kalan topraklarında nüfus oranlarının değişmesine neden oldu. Hakan Asan'ın (2016, 38-39) yer verdiği verilere göre, gerileme döneminde toprak kayıpları arttıkça Anadolu'da yaşayan Müslüman nüfusu ilk aşamada %60'lardan %80'lere ulaşmış, sonrasında ise bu oran daha da artmıştır. Bu oransal değişim siyasetten askeriye, sosyo-kültürel yapıdan ekonomik yapıya ve iç güvenliğe kadar birçok konuda değişime, etkiye neden olmuştur.

Osmanlı'nın Rumeli topraklarını kaybetmesiyle başlayan sığınma hareketleriyle Osmanlı topraklarına göç eden kişilere muhacirler denmiş ve bu kişilerin Osmanlı ve sonrasında Türkiye topraklarına göçü 1960'lı yıllara kadar dönemsel olarak devam etmiştir (Özgür ve Özer, 2010: 110).

Bu göçler ve uygulanan iskân politikaları neticesinde, kaybedilen topraklar nedeniyle azalan Osmanlı nüfusunun aksine Anadolu'da ciddi bir nüfus artışı olmuştur. Asan (2016: 39) ve Demirtaş (2011: 1), Kırım Savaşı sonrası Rusya'nın işgal ettiği topraklardan Anadolu'ya kitlesele göçler gerçekleşmiş ve Asan'ın (2016: 39) yer verdiği verilere göre 1850 yılından 1882 yılına kadar geçen dönemde Anadolu nüfusunda %42 artış olmuştur. Bu hareketlilik esnasında iç güvenlik açısından herhangi bir sıkıntının yaşanmadığı hatta göç ile gelenlerin Osmanlı

Devleti'ne karşı kendilerini borçlu hissettikleri belirtilir (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992: 27).

19 uncu yüzyıl nihayete ererken Osmanlı Devleti, yine girmiş olduğu bir savaş neticesinde yaptığı anlaşma neticesinde, kitlesel bir göç dalgasına daha ev sahipliği yapmıştır. Bu göç dalgasının kaynağı Girit Adasında yaşanan ayaklanma neticesinde Yunanistan ile yapılan İstanbul Antlaşmasıdır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti'nin Ada üzerindeki hakimiyeti sona ermiş ve bu sebeple, adada yaşayan 40 000 Müslüman mevcut Osmanlı topraklarına göç etmiştir (Biber Eray, 2015: 305).

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı döneminde ve sonrasında da mülteci hareketlerine hedef olmuştur. Özgür ve Özer'e (2010: 10) göre bu dönemde yaşanan göçler büyük ölçüde Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan işgalleri, İttihat ve Terakki'nin göç politikaları ve savaşın sonucu olarak yaşanmıştır. Yine Özgür ve Özer, Ermenilerin Anadolu'dan tehcirini, Türkiye'nin iltica kaynağı ülke olduğu ilk olay olarak nitelendirmiştir.

Dışişleri Bakanlığı tarafından, Ermenilerin yaşadığı problemlerin o dönemin şartlarından kaynaklandığını, ancak diğer Osmanlı tebaalarına, özellikle Balkanlardan ve Kafkaslardan zorunlu olarak göç etmiş Müslüman tebaaya göre yaşanan problem ve kayıpların niteliksel ve niceliksel olarak daha az olduğu belirtilmiş, yaşanan olaylarda Ermenilerin düşman devletlerin güçleri ile ortaklıklarının yaşanan kayıpları arttırdığına yer verilmiştir (www.mfa.gov.tr, 2017)

3.3-Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Yaşanan Örnek Olaylar

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti ile olan kültürel ve coğrafi ilişkisi nedeniyle, Osmanlı Devleti gibi sürekli kitlesel veya bireysel sığınma ve iltica hareketlerinin merkezinde yer almıştır ve bu durum aynen devam etmektedir. Cumhuriyet sonrası gerçekleşen göç hareketleri göç edenler açısından, Türk ve Türk soyluların göçü ve diğer devletlerin uyrukluğuna sahip olanların göçü; göç alması, göç vermesi, göç edenlerin yerleşmesi veya farklı ülkelere sığınması açısından, Türkiye'nin kaynak ülke olduğu göçler, hedef ülke olduğu göçler ve transit ülke olduğu göçler olarak sınıflandırılabilir.

Esasen Türkiye'ye yönelik iki tür göçten bahsedebiliriz. Birincisi 14 Haziran 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu ile çeşitli özel kanunlar ve uluslararası ikili anlaşmalar çerçevesinde Türkiye'ye iskânlı (devlet yardımıyla) veya serbest göçmen olarak, yurt tutmak amacıyla münferit veya kitlesel olarak gelen ve "Türk soyu ve kültüründen" olan kişilerden meydana gelen göç hareketleridir. İkincisi, kendi ülkelerindeki siyasi gelişmeler ve baskılar

neticesinde Türkiye veya Türkiye üzerinden başka ülkelere iltica etmek amacıyla yine münferit veya kitlesel olarak gelen kişilerden meydana gelmektedir. (Kirişçi, 1999: 111)

3.3.1-Balkanlardan ve Balkanlara Göçler

1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti döneminin başlamasının ardından Türkiye'ye yönelik göç hareketleri devam etmiştir. Özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında kalan Türk ve Türkmenlerin Türkiye'ye göç ettikleri görülmektedir. Özgür ve Özer'in (2010: 112) Kemal Karpat'tan (1985) aktardığına göre, Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllardan başlayarak, yani 1923-1960 yılları arasında 37 yıl içinde 1.204.205 iskânlı ve 315.163 serbest olmak üzere toplam 1.519.368 muhacir Türkiye'ye gelmiştir. Yine Özgür ve Özer'in (2010: 113) yer verdiği bilgilere göre söz konusu yıllarda her yıl ortalama 41.064 kişi Türkiye'ye göç etmiş, sığınmış veya mübadele edilmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanan Balkanlardan Anadolu'ya göçlerin iki temel sebebi vardır: Bunların birincisi, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfus arttırma gayreti içerisinde olması; ikincisi ise Balkan Devletleri'nin uyguladığı, aşırı millileşme ve etnik ayrımcılık politikalarıdır. Balkanlarda, özellikle Bulgaristan ve Yugoslavya'da uygulanan faşist politikalar, 1923-1938 arasındaki dönemde Bulgaristan'dan 180.979, Yugoslavya'dan 111.273 ve Romanya'dan 113.760 kişinin Türkiye'ye, kitlesel olarak göç etmişlerdir (Duman, 2009: 473, 474).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Anadolu toprakları göç açısından hem “*hedef*” hem de “*kaynak*” olma özelliği taşımaktadır. Bunun sebebi Batı Trakya'da yaşayan Türkler ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kalan Gayri Müslim halkın nüfus mübadelesi kapsamında yer değiştirmeleridir. Bu yıllarda yaşanan karşılıklı yer değişimleri esasen iltica veya sığınma amaçlı göç hareketlerinden farklıdır. Çünkü bu tarz göç hareketleri çoğunlukla plansız göç şeklinde gerçekleşir, düzensiz göç biçimidir ve tek yönlüdür. Nüfus mübadelesi ise planlanarak, devletlerin karşılıklı olarak anlaşmaya varması ile belli kurallar çerçevesinde gerçekleşir. Ancak her ne kadar mübadele, belli bir anlaşma ve plan içerisinde gerçekleşse de sebebi bakımından zorunlu göç; boyutu açısından kitlesel göçtür ve mübadele kesinlikle ekonomik amaçlı değildir. Bu yönleri ile değerlendirildiğinde *nüfus mübadelesi için spesifik bir iltica veya sığınma göçü* diyebiliriz. Bununla birlikte resmi kaynaklarda ve yazın taramasında, mübadele ile gelen kişiler göçmen olarak tanımlanmış ve serbest göçmen ve iskânlı göçmen olmak üzere iki sınıfa ayrılmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken husus bu kişiler için mülteci veya sığınmacı kavramlarının kullanılmamış olmasıdır (Biber Eray, 2015: 309)

Görüldüğü üzere Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'ye yönelik gerçekleşen göç hareketleri çoğunlukla Balkan Ülkeleri (Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya ve Romanya gibi) kaynaklı ve genel itibariyle mübadele şeklinde olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki bu göç hareketlerinin bir özelliği de ülkeye göç edenlerin genellikle Türk ve/veya Müslüman olmalarıdır. Mübadele kaynaklı göç, en yoğun olarak Cumhuriyet'in ilk yıllarında gerçekleşmiş olmakla birlikte uzun yıllara yayılan bir etkiye sahiptir.

Balkan ülkelerinden yaşanan göçlerin ikinci büyük dalgası 1945 ile 1990 yılları arasında yayılan ve Bulgaristan kaynaklı olan göç hareketleridir. Bu göç hareketlerine neden olan durum ise Bulgaristan'da iktidar olanların aşırı Bulgarlaştırma politikası ve Türk kökenliler ile Müslümanlara uygulanan aşırı baskıdır (Kirişçi, 1999: 112). Sarınay'ın (www.atam.gov.tr, 386) yer verdiği verilere göre, başta Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya ve Romanya olmak üzere, Balkanlar'dan 1923-1990 yılları arasında, Türkiye'ye 1.750.000 civarı sığınmacı gelmiştir.

Bulgaristan'dan sonra Türkiye'ye yönelik yaşanan en büyük göç hareketi Yugoslavya kaynaklıdır. Yugoslavya'da komünist iktidarın başa gelmesiyle 1950 ila 1960 yılları arasında 150 bini aşkın Türk ve farklı kökenlerden göçmen Türkiye'ye gelmiştir. Yukarıda yer verilen belli başlı kitlesel göç hareketleri dışında Balkanlar'dan yaşanan sığınma hareketlerine sırasıyla, 1992-1995 yılları arasında 25.000 kadar sığınmacının Türkiye'ye geçici kabulü, II. Dünya Savaşı ve Yunanistan iç savaşı boyunca 25.000 kadar Türk'ün Türkiye'ye yerleşmesine izin verilmesi, Romanya'dan Türkler'in ve diğer devlet uyruklularının Türkiye'ye kabulü ve farklı tarihlerdeki münferit sığınma başvuruları eklenmelidir (Kirişçi, 1999: 112, 113).

3.3.2-İraklı Sığınmacılar

Türkiye, Cumhuriyet'in ilanından sonra farklı dönemlerde, farklı bölgelerden mülteci ve sığınmacı göçlerine hedef olmuştur. Bu göç hareketleri, dönemsel olarak, mevcut konjonktür gereği yoğunlaşmış seyrelebilmektedir. İlk yıllarda Balkanlar'dan başlayan göç dalgaları yıllarca sürmüştür. 1980li yıllardan itibaren ise Türkiye farklı, çok da alışık olmadığı iltica ve sığınma hareketleri ile karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemde, özellikle Güney Doğu sınırlarından Güney Asyalı ve Orta Doğulu sığınmacılar Türkiye'ye kitlesel olarak göç etmişlerdir (Özgür ve Özer, 2010: 122-123).

20'nci yy.nin sonlarından itibaren Türkiye'nin sınır komşularında yaşanan siyasi istikrarsızlıklar ve silahlı çatışmalar, ülkeye gelişmeler ve yoğunlaşan düzensiz göç hareketlerinin yanı sıra Avrupa Birliği'nin üye devletlere yönelen göç hareketlerini Birliğin dış sınırlarına ulaşmadan önleme çabası, düzensiz göç konusunda Türkiye'nin tampon bölge halini

almasına neden olmuştur (Bulut, Akın, Karakaya, 2016: 3022; Kartal ve Başçı, 2014: 275). Bu yoğun göç hareketlerinde Türkiye ya hedef ya da transit ülke olarak rol almıştır (Deniz, T., 2014: 197).

Tarihler 1988 yılını gösterdiğinde Irak'tan kaynaklı bir sığınmacı hareketi meydana gelmiştir. 8 yıl süren Irak-İran savaşında, Kuzey Irak'ta yer alan Kürtlerin İran Devleti'ne destek olmaları savaş sonrasında Irak Devleti'nin bu coğrafyada bulunan kişilere baskı kurmasında ve müdahale etmesine neden olmuştur (Avşar ve Tunçalp, 1995: 46, 47).

Irak kaynaklı yaşanan ikinci kitlesel sığınma amaçlı göç hareketinin sebebi 1. Körfez Krizi olmuştur. Irak'ın Kuveyt'i işgalinin ardından Koalisyon güçlerinin Irak üzerine düzenlediği harekât hem Iraklı hem de farklı ülkelerden Irak'ta bulunan kişilerin Irak'tan kaçarak sınırlardan Türkiye'ye girmelerine sebep olmuştur.

Türkiye'ye giriş yapan kişilerin bir kısmı Türkiye üzerinden daha önce buldukları ülkelere dönmüş bir kısmı ise Türkiye'de kalmıştır. Yaşanan bu ilk göç dalgası Türkiye'nin hedef ülke değil transit ülke özelliği taşıdığı olaylardan biridir. 65 farklı ülkenin vatandaşı olan 62922 kişi (Avşar ve Tunçalp, 1995: 47) Türkiye üzerinden kendi ülkelerine dönmüştür. 1. Körfez Krizi'nin göç bakiyesi bu 63.000 civarı kişiden çok daha fazlasıdır. “2 Ağustos 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle başlayan Körfez krizi ve ardından ABD önderliğindeki koalisyon güçlerinin 17 Ocak 1992'de Irak'a başlattığı askeri müdahale ile yaklaşık yarım milyona yakın (460 bin) Irak vatandaşı Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştı” (Deniz, 2010: 95). Kriz sonrasında yaklaşık yarım milyon kişinin ülke topraklarına kitlesel olarak girmesi, o döneme kadar Türkiye'nin doğrudan maruz kaldığı en büyük sığınma hareketlerinden biri olmuştur.

1988 ve 1991 yıllarında yaşanan bu mülteci akınları Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 1951 Cenevre Sözleşmesinde yer alan coğrafi sınırlamayı devam ettirerek, ülke çıkarları açısından doğru bir karar aldığını gösterdiği varsayılmaktadır. Bunun varsayımın iki ana unsuru vardır. Birincisi, Türkiye iki kitlesel hareketle yarım milyonu aşkın insanı mülteci statüsünde kabul etmesi durumunda iktisadi açıdan ağır yükümlülük altına girecekti. İkincisi, o yıllarda baş göstermiş PKK terörü nedeniyle zaten iç güvenlik zafiyeti yaşanırken, Irak'tan gelen peşmerge ve Kürt kökenli Irak vatandaşlarının Türkiye'de daimî ikametine razı olmak zorunda kalacaktı –ki bu ciddi bir iç güvenlik krizine neden olabilirdi. Coğrafi sınırlama uygulamasından dolayı Türkiye'nin Birleşmiş Milletler nezdinde, sığınmacıların ülke toprakları dışında Kuzey Irak'ta güvenli bölgede toplanması konusunda eli güçlenmiştir.

Nitekim, şayet coğrafi sınırlama uygulamasına son verilmiş olsaydı Türkiye, Sözleşme gereği bu kişileri ülkesinde mülteci olarak kabul etmek zorunda kalacaktı (İçduygu, 2014: 237).

Özgür ve Özer'in (2010: 123-124) de belirttiği gibi Türkiye, Güney Doğu'da iç güvenlik zafiyeti yaşanmaması için, Irak'tan gelenlere karşı coğrafi sınırlamayı sonuna kadar devreye sokmuş ve bu kişilerin uluslararası baskılara rağmen, geçici sığınmacı statüsünden öteye geçmelerine müsaade etmemiş, peşmergelerin başka ülkelere yerleştirilmesi veya Irak'a gönderilmesi noktasında ısrarcı olmuştur. Yine 91 Körfez Savaşı sonrasında sığınmacı konumuna düşenler için ülke toprakları dışında güvenli bölgeler tesis edilmesi ve buradan üçüncü ülke topraklarına veya kendi ülkelerine geri gönderme stratejisi izlenmiştir.

Bu tarihlerde yaşanan sığınmacı akınlarının Türkiye açısından belirleyici özelliği, Türkiye'nin sığınmacıları güvenliğine tehdit olarak algılaması ve milli mültecilere nazaran bu kişilere karşı daha korumacı ve isteksiz davranmasıdır. Tabii ki bu çekincelerin yanı sıra Türkiye, sığınmacılara gereken insani yardımı yapmaktan ve üzerine düşeni fazlasıyla yapmaktan geri durmamış ve sığınmacılar konusunda neredeyse duyarsız kalan Batı ülkelerinin maddi külfeti paylaşmadıklarından yakınmıştır (Özgür ve Özer, 2010: 125).

3.3.3-1992-2010 Arası Dönem

1991 Körfez Krizi sonrasında Türkiye'ye gelen Iraklılardan sonra da Türkiye sığınma ve iltica hareketlerine hedef olmuştur. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre; 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişi, 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişi, 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişi Türkiye'ye zorunlu olarak göç etmişlerdir (goc.gov.tr, 2015). Yine Göç idaresinin derlediği verilere göre (2015) Cumhuriyet döneminde, 2011 yılında başlayan Suriyeli sığınmacı akını öncesinde, yani 1923-2010 yılları arasında, Türkiye'ye kitlesel olarak zorunlu göç edenlerin sayısının iki milyon civarı olduğu tahmin edilmektedir.

4-SINIR VE SIĞINMACI POLİTİKALARININ İÇ GÜVENLİK BAKIMINDAN İRDELENMESİ

Kitlesel göç hareketini gerçekleştiren çok sayıda kişinin, ulaştıkları ülkede ve yaşadıkları bölgede sosyal, kültürel, ekonomik hayatın yanı sıra iç güvenliği de etkileyeceği değerlendirilmektedir. Ve hatta kitlesel göç hareketinin siyasal etkilere sebep olabileceği de gözden kaçırılmamalıdır (Bulut ve Akın, 2017). Kitlesel göç hareketi ile gelenler iç güvenliği doğrudan etkileyebileceği gibi, sosyal, kültürel ve ekonomik hayattaki etkileri nedeniyle dolaylı olarak da etkileyebilecektir.

İç güvenliğin sağlanması devletlerin en temel sorumluluklarının başında gelir. Bundan kaynaklıdır ki, siyasi iktidarlar ve karar verme mekanizması içerisinde yer alan üst düzey bürokratlar, her türlü politikalarını belirlerken veya karar alırken iç güvenlik konusunu göz önünde bulundurmaları zorundadırlar. Haliyle sınır ve sığınmacı politikaları belirlenirken de iç güvenlik konusunu en temel kıstaslardan biri olmak zorundadır. Bununla birlikte çalışmanın en başında da belirtildiği gibi iç güvenlik konusu nasıl sınır ve sığınmacı politikalarının belirlenmesinde önemli bir kıstas ise, sınır ve sığınmacı politikaları da iç güvenliğe doğrudan etki edebilen önemli unsurlardır.

Yapılan yazın taramasında sınır politikası terimine rastlanılmamış olmakla birlikte sınır güvenliği politikası, açık kapı politikası, sıfır tolerans politikası gibi terimlerin bu alanda kullanıldığı anlaşılmıştır. Çalışmanın konu başlığında yer alan sınır politikası yazında yer alan tüm bu terimleri kapsayacak şekilde düşünülmüştür. Yine yazında sınır güvenliği politikaları, sınır yönetimi gibi kavramların da kullanılmış olduğu görülmektedir. Ancak tarafımızca, devletlerin sınır üzerindeki sorumluluğu ve yetkisi sadece güvenliği sağlamak ve sınırın idari olarak yönetilmesi değil çok daha fazlası olduğu düşünülmektedir. Bu da sınır politikasının daha kapsamlı olarak düşünülmesi gerektiği sonucunu doğurmaktadır.

4.1-Uluslararası İlişkiler Açısından Sınır Politikaları

Her ne kadar küreselleşmenin etkisiyle eskisi kadar katı ve keskin sınır kavramı kalmamış olsa da sınırlar, ülkelerin egemenlik anlayışındaki önemini ve yerini korumaktadır. Bu bakımdan ülkeler bulunduğu coğrafyaya, konjonktüre, komşularıyla olan ilişkilerine, tarihsel duruma, uygulamak istedikleri dış politikaya, iç güvenliğe göre sınır politikaları belirleyebilmektedirler. Bu da sınır politikalarının iç güvenlik açısından önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Ülkelerin sahip oldukları kara parçası ile karasularını belirleyen sınır hem devletlerin hâkimiyet alanını belirler hem de hâkimiyet alanını sınırlar. Yani devletler ülkelerinin sınırları içerisinde egemenlik kurarken aynı zamanda o sınırların dışında sınırsız bir hâkimiyet kurmaları da engellenmiş olur. Bu haliyle sınırlar ulusal güvenliğin sağlanmaya başlandığı ön hatlar olarak kabul görmektedir (Yeşiltaş, 2015:11).

Uluslararası ilişkiler açısından sınır politikasını incelediğimizde Avrupa Birliğinde olduğu gibi bazı ülkelerin birbirleriyle olan sınırlarını olabildiğince silikleştirerek bütünleşme eğilimi içerisinde olduklarını, bazı ülkelerin ise komşu devletlerle olan sınırlarını daha keskin hale getirmek çabası içerisinde olduklarını görmekteyiz. Yakın zamanda ABD başkanlığına

seçilen Donald Trump'ın aday olduğu dönemlerde “Meksika sınırına gerçek bir duvar öreceğiz. Eroin ve diğer uyuşturucuların New Hampshire'a gelmesini engelleyeceğiz” (Haberdan Alıntı, haberturk.com) şeklindeki açıklamaları ve seçildikten sonra bu konu ile ilgili atmış olduğu adımlar bu politikanın son yansımalarındandır.

4.2-Ekonomik Açıdan Sınır Politikaları

Sınır politikalarını ekonomik açıdan incelediğimizde sınır ticareti tanımı karşımıza çıkmaktadır. Sınır ticareti, birbirine komşu ülkelerin sınır illerinde yaşayan yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanması ve bölgede ekonominin canlanması amacıyla bürokrasiden arındırılmış şekilde ithalat ve ihracat yapmaya imkan sağlayan bir dış ticaret biçimidir. Bakanlar Kurulu'nun 2008/14451 sayılı Kararında sınır ticareti, “*Bu Karar kapsamındaki illerin ihtiyaçlarının bir kısmının sınır komşusu ülkelerden ithalat yoluyla daha düşük maliyetle karşılanması ve bu illerimizden ihracatın artırılması suretiyle söz konusu illere ekonomik ve ticari canlılık kazandırılması amacıyla yapılan ticari işlemler*” olarak tanımlanmıştır. Sınır ticareti, siyasal iktidarların kararları, ekonomik durum, güvenlik veya dış politika gibi etkenlere göre artırılıp azaltılabilmekte veya başlatılıp kaldırılabilir. Çoğunlukla ekonomik nedenlerle bu kararlar alınırken Türkiye ile Kuzey Irak arasında gerçekleşen sınır ticaretinin yönetiminde dış politika, dönem dönem oldukça belirleyici olmuştur (Öztürk, 2006: 108).

Sınır politikasının ekonomik açısı elbette sınır ticareti ile sınırlı değildir. Özellikle komşu ülkeler ile gerçekleştirilen dış ticarete sınır kapılarının yönetimi ve uygulanacak sınır politikaları oldukça önem arz etmektedir. Yeni sınır kapılarının açılması, mevcut sınır kapılarının kapasitesinin artırılması veya mevcut sınır kapılarının süreli/süresiz kapatılması gibi sınır yönetimi hamleleri dış ticareti etkileyebilmekte veya dış ticarettteki gelişmeler bu tarz sınır yönetimi hamlelerine sebebiyet vermektedir.

“AA muhabirinin Gümrük ve Ticaret Bakanlığından aldığı bilgiye göre, Türkiye'nin son yıllarda artan dış ticareti, mevcut sınır kapılarının da yükünün artmasına neden oldu. Komşu ülkelerle ortak sınır kapıları açılması amacıyla uzun süredir temaslarda bulunan Gümrük ve Ticaret Bakanı Yazıcı, Gürcistan, Irak ve İran ile toplam 9 yeni sınır kapısının 2 yıl içinde açılması için talimat verdi.” (Timeturk, 2011)

4.3-İnsan Geçişleri Açısından Sınır Politikaları

Çalışmanın konusu bağlamında sınır politikalarının insan geçişleri açısından irdelenmesi önem arz etmektedir. Çünkü iç güvenlik açısından sınır politikalarının en önemli kısmını sınırlardan yaşanan geçişler oluşturmaktadır.

Ülke sınırlarından geçişler yasal olan geçişler ve yasal olmayan geçişler olarak ikiye ayrılabilir. Bu ayrım göç eden kişilerin kaynak ülkelerden çıkarken, hedef ülkeye girerken ve göç ettiği ülkede yaşarken söz konusu ülkelerin mevzuatına uygun hareket edip etmedikleri esasına dayanmaktadır (Yılmaz, 2014; 1687).

Yasal olan geçişler, devletlerin ülkeye geçiş için belirlemiş olduğu kurallar çerçevesinde yapılan, giriş yapılan ülkenin mevzuatına uygun olan göç türüdür.

Sınır politikaları bir göçün yasal olup olmasını sağlayabilir ya da yasal veya yasal olmayan göçlerin miktarını, sıklığını etkileyebilir.

Sınırdan geçişler, geçenlerin göç ediş sebepleri veya amaçları açısından sınıflandırıldığında, turist, göçmen, mülteci, sığınmacı gibi çeşitler karşımıza çıkmaktadır. Göçmenler de geçiş biçimlerinin yasal olup olmasına göre yasal göçmen ve kaçak göçmen olarak sınıflandırılabilir.

4.4-Sınır Yönetimi Açısından Sınır Politikaları

Sınır yönetiminin askeri veya sivil görevliler eliyle ya da hem askeri hem de sivil görevliler eliyle gerçekleştirilmesi mümkündür. Örneğin İngiltere’de sınır yönetimi tamamen sivil kamu görevlileri eli ile yönetilirken, Fransa, İtalya ve Almanya’da sınır yönetimi polis teşkilatında ayrı bir branş olarak şekillenmiş ve polis olan kamu görevlileri eli ile yürütülmektedir.*

Sınır yönetimini etkileyen faktörlerden biri de şüphesiz güvenlik konusudur. Hem sınır güvenliğinin hem de iç güvenliğin sağlanması noktasında sınır yönetimi anlayışında değişikliğe gidilmesi mümkündür ve tarih boyunca birçok ülkenin dönemselsel olarak güvenlik konusu çerçevesinde sınır yönetiminde değişikliğe gittiği görülmüştür. Sınır yönetiminde güvenliği sağlayacak güvenlik kuvvetlerinin türünün belirlenmesinin yanı sıra diğer bazı fiziki uygulamalar da bu kapsamda değerlendirilebilir. Örneğin Türkiye’de sınır boyunca kurulan karakolların sayılarının ve karakollarda görev alan kolluk kuvvetlerinin sayısının değiştirilmesi, dönem dönem güney doğu sınırlarında sınırın diğer tarafında güvenli alan oluşturulması, sınır ötesi harekâtlar ve son dönemlerde sınır hattına duvar örülmesi gibi uygulamalar iç güvenlik ve sınır güvenliği açısından gerçekleştirilen sınır yönetimi uygulamalarıdır.

* Bu bilgiler Zeynep ÖZLER’in 16 Nisan 2010 tarihinde yayınlanan İKV(İktisadi Kalkınma Vakfı) Değerlendirme Notu “AB ve Türkiye’de Sınır Yönetimi adlı raporunda derlenmiştir. Detaylı bilgi için www.ikv.org.tr adresini ziyaret ediniz.

4.5-Sınır Politikasının İlişkili Olduğu Başlıca Alanlar

Sınır politikaları, iç güvenlik, ulusal güvenlik, iç siyaset, dış politika, uluslararası ticaret, ekonomi ve sınır ticareti gibi alanlarla doğrudan ilişki içerisindedir.

Uygulanacak sınır politikaları uygulanan iç güvenlik ve dış politikaya göre şekillenebildiği gibi uygulanan sınır politikaları iç güvenlik politikasını veya dış politikayı etkileyebilmektedir. Yani sınır politikaları bazen etkilenen bazen etken rolünü oynayabilmektedir. Sınır politikaları bazen de bir dış politika enstrümanı olabilmektedir. Devletler diğer devletlerle olan husumetleri veya tarafgirlikleri ile uluslararası arenada kendini kabul ettirme çabaları gibi dış politika konularında sınır politikalarını sıklıkla bir araç olarak kullanabilmektedirler.

İç güvenliğin sağlanması ve iç siyasetin oluşumunda da sınır politikaları rol alabilmektedir. Yakın zamanda ABD başkanlığına seçilen Donald Trump'ın aday olduğu dönemlerde “Meksika sınırına gerçek bir duvar öreceğiz. Eroin ve diğer uyuşturucuların New Hampshire'a gelmesini engelleyeceğiz” (Haberdan Alıntı, haberturk.com) açıklamaları ve seçildikten sonra bu konu ile ilgili atmış olduğu adımlar sınır politikasını hem iç güvenliğin sağlanması amacı ile hem de dış politikada Meksika Birleşik Devletleri'ne üstünlük sağlama çabası ile şekillendirdiğine örnek teşkil etmektedir.

Yine uygulanan sınır politikası bazen “*politika*” gömleğinden sıyrılıp insani de olabilmektedir. Özellikle ülkelerinde yaşanan iç savaş veya terör gibi olağanüstü zor şartlar nedeniyle ülkelerinden adeta kaçmak zorunda kalan o ülke vatandaşlarına karşı uygulanan sınır politikaları, zor durumda olmalarından kaynaklı olarak yönetim bilimi kurallarının dışında politika olmaktan ziyade insani bir davranış biçimini alabilmektedir. Suriye'de yaşanan iç savaş sonrası Türkiye'nin uygulamış olduğu sınır politikalarını bu bağlamda da değerlendirmek gerekmektedir.

5-SINIR VE SİĞİNMACI POLİTİKALARININ İÇ GÜVENLİK İLE OLAN ETKİLEŞİMİNİN NEDENLERİ

Çalışmanın ilk kısmında da yer verildiği gibi güvenlik insan doğasının en temel gereksinimidir. Haliyle insanların toplumlaşarak oluşturduğu devletlerin de en temel çıkarı ve sorunudur güvenlik. İç güvenlik de bu çıkar ve sorunun, milli güvenlik ile birlikte en önemli alanlarından biridir. Sınır ve sığınmacı politikaları ise, -çalışmanın konusu özelinde- dışardan ülke sınırları içerisine girecek kişilerin belirlenmesi, bu girişlerin yönteminin ve kapsamının belirlenmesi, bu kişilerin girişlerinde ve sonrasında uyması gereken kurallar, bu kişilerin ülke

sınırları içerisinde yerleştirilmesi ve bu kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması ile temel hak ve hürriyetlerini kullanmalarının sağlanması gibi birçok konunun kapsamı içerisinde olduğu uygulamaların bütününe kapsayan politikalardır. Uygulanan sınır ve sığınmacı politikaları güvenliğin yanı sıra sosyo-ekonomik ve kültürel alanda da önemli etkilere neden olabilmektedir.

Sınır ve sığınmacı politikalarının iç güvenliğe etki etmesinin en temel sebebi, yaşanan nüfus artışı ile sınırı geçenlerin hareketlerinin kontrol edilebilmesi sorunudur. Özellikle isteğe bağlı olmayan, kitlesel olarak gerçekleşen zorunlu göç olayları yaşandığında iç güvenlik ile sınır ve sığınmacı politikaları arasındaki etkileşim daha çok artmaktadır.

Kitlesel olarak gerçekleşen göç olaylarına maruz kalan hedef ülkenin, sınırın kendi tarafına geçen kişiler ile ilgili kişisel verileri toplamak ve bu kişileri kontrol altında tutmak konusunda yetersiz kalması söz konusu olabilmektedir. Bundan dolayı uygulanan sınır ve sığınmacı politikalarına etki eden unsurları ve bunların iç güvenlikle ilişkilerinin iyi ölçülmesi gerekmektedir.

5.1 Nüfus Artışı

Ülkelerinde yaşanan iç savaş, çatışma, baskı vb. sebeplerle güvenlik endişesi içerisinde topraklarını terk edip farklı ülkelere göç etmek durumunda kalan ve gittikleri ülkede sığınmacı ya da mülteci statüsünde olan kişiler isteyerek ya da istemeyerek buldukları ülkelerin iç güvenliği açısından tehlike oluşturabilmektedir. Hatta sığınmacı ya da mülteci statüsünde olan kişilerin, buldukları ülkelerde terör unsuru veya iç güvenliği tehdit eden diğer unsurlar ile birlikte hareket ettikleri veya bizzat terör olaylarını gerçekleştirdikleri görülmüştür (Weiner, 2011: 257). Bu durumda kitlesel zorunlu göçlere maruz kalan ülkelerin, sığınmacı ve mülteciler konusunda hassas olmaları beklenen bir davranıştır (Ağır, 2014: 459 ve Bitkal, 2014).

Uygulanan sınır ve sığınmacı politikaları ile sınırın bu yanına kitlesel olarak geçen kişiler, hedef ülkede doğal olmayan nüfus artışına neden olmaktadır. Bu artış neticesinde iç güvenlik açısından ilk karşılaşılan sorun önleyici kolluk kuvvetlerinin nüfusa oranının azalması olacaktır. Örnek üzerinden devam edilecek olursa, Suriye iç savaşı sonrası Türkiye'ye sığınmacı akını başlamadan önceki yıl olan 2010 yılında Emniyet Hizmetleri Sınıfında çalışan personel sayısı 256.179 (bumko.gov.tr, Kadro İstatistikleri, 2011) iken ülke nüfusu 73.722.988'dir (TÜİK, 2011). Bu verilere göre emniyet hizmetleri sınıfında çalışan personelin nüfusa oranı, 0,0034748'dir. Yani yaklaşık olarak her 288 kişiye bir önleyici kolluk kuvveti personeli düşmektedir. Suriye'den gelen sığınmacıların sayısının ciddi boyutlara ulaştığı 2017

yılında, Emniyet Hizmetleri Sınıfında çalışan personel sayısı 261.625 (Devlet Personel Başkanlığı, Kamu Personeli İstatistikleri, 2017) iken ülke nüfusu 80.810.525'tir (TÜİK, 2018). 2017 yılı itibariyle Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacı sayısı ise resmi rakamlara göre 3.400.000'dir (BMMYK, 2017). Ülke nüfusuna Suriyeli sığınmacıların sayısını eklediğimizde toplam kişi sayısı 84.284.234 olmaktadır. 2017 yılında istihdam edilen toplam önleyici kolluk kuvveti personel sayısının nüfusa oranı 0,003234 iken sığınmacılar dâhil edildiğinde bu oran 0,003101'e düşmektedir. Yani Suriyeli sığınmacıların olmadığı durumda her 309 kişiye bir önleyici kolluk kuvveti personeli düşecek iken mevcut durumda her 322 kişiye bir personel düşmektedir. Bu veriler olası bir iç güvenlik zafiyetinin nüfus artışından kaynaklı sebebini göstermektedir.

Sığınmacı politikalarının nüfus artışı özelinde iç güvenliği etkilemesinin bir diğer nedeni, oluşan doğal olmayan nüfus artışı neticesinde hem yerleşik kişiler hem de göç edenler açısından yaşanacak olası işsiz kalma/olma durumudur. Çünkü sığınmacı ve mülteciler gittikleri ülkelerin ekonomik yapılarını da etkilemektedir (Bitkal, 2014). İnsanlar geçimini sağlamak için iş bulmak ve çalışmak durumundadırlar. İşsizlik oranı arttıkça hırsızlık, gasp gibi mal varlığına yönelik suçların yanı sıra, adam yaralama ve öldürme gibi kişi varlığına yönelik iç güvenliği zafiyete uğratacak suçların yaşanması pek muhtemeldir.

5.2 Ülkeye Giriş Yapanların Kontrolü Sorunu

Kitlesel göç hareketleri, işleyiş bakımından ne kadar ileri seviyede olursa olsun hemen her devletin karşılamada zorlanacağı bir durumdur. Çok sayıda insanın aynı anda bir ülkenin sınırlarına dayanması ve sınırı geçme arzusunda olması, ülkeye giriş yapanların kayıt altına alınması ve kontrolünü zorlaştırmaktadır. Hedef ülkenin az gelişmiş veya gelişmekte olan ülke konumunda olması bu zorluğun seviyesini arttıracaktır. Çünkü az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler birçok alanda olduğu gibi sınır yönetimi alanında da yeterli sayıda ve nitelikte çalışana ve donanıma sahip değillerdir.

Bununla birlikte ülkeye giriş yapanların kontrolü sorununun boyutu, uygulanan sınır politikası ile doğrudan alakalıdır. Şöyle ki katı ve korumacı sınır politikaları uygulandığında ülkeye giriş yapanlar hakkında veri depolama ve bu kişilerin kontrolü nispeten daha kolay olacakken, açık kapı politikaları uygulandığında veri depolama ve giriş yapan kişilerin kontrolü daha da güçleşecektir. Bunun sebebi iki yönlüdür. Birincisi açık ve esnek sınır politikaları ile sığınan kişilerin sadece sınır kapılarından veya kontrol noktalarından girişini zorunlu tutulmayıp birçok noktadan geçişlere müsaade edilerek kontrollerin güçleşmesidir. Diğeri ise

kontrol noktalarında geçişleri kolaylaştırıcı, prosedürleri azaltan ve güvenlik tedbirlerini minimum düzeyde tutan sınır yönetiminin uygulanmasıdır. Her iki durum da iç güvenlik açısından ciddi sonuçlar doğurabilecektir. Çünkü sınır, uygulanan politikalara göre ya çok güçlü bir kale ya da en zayıf bölge olmaya adaydır.

Ülkeye girişlerde kontrolün ve veri toplamasının etkili bir biçimde yürütülememesi, sınırdan terörist unsurların girişini kolaylaştırıcı sonuçlar doğuracaktır. Esasen ülkeye giriş yapanların kontrolü sadece girişteki kontrol ile sınırlı düşünülemez. Ülkeye giriş yapan kitlelerin her bir bireyinin ülke içerisinde bulunduğu sürece sıkı kontrole tabi tutulması gerekmektedir. Bu kontrol, hedef ülkelerce çoğunlukla sığınanların veya iltica edenlerin belli bölgelerde –ki çoğunlukla sınıra yakın bölgeler tercih edilir- kamp vb. toplu alanlarda tutulması ve ikame ettirilmesi ile sağlanmaya çalışılır. Ülke içine dağılma oranı ne kadar yüksek olursa kitlesel göç ile gelen kişilerin kontrol altında tutulması o kadar zorlaşacaktır.

Ülke dışından gelen kişilerin sıkı kontrol altında tutulması gerektiği düşüncesi bazı kişi ve çevrelerce “insani olmamak” ile eleştirilebilmektedir. Ancak normal işleyen süreç içerisinde bir kişinin ülkeye kabulünde uygulanan prosedürler, belirlenen şartlar, istenen belgeler ve kayıt altına alınan bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, bu kıstasların hiçbiri uygulanamamış kişilerin en azından giriş sonrasında kontrol altında tutulmak istenmesi, iç güvenliğin sağlanması ve ülke vatandaşlarının menfaatlerinin korunması noktasında oldukça makul görünmektedir.

Ülkede yaşanması muhtemel terör olayları açısından değerlendirildiğinde, kitlesel göç hareketleri yaşandığında sınırdan yapılan girişlerin kontrol altına alınamaması ülkeye terörist unsurların girişini daha kolay hale getirecektir. Yukarıda değinildiği gibi, ülkeye giren kişilerin ülke içinde kontrol altında tutulamaması da ülkeye giren terörle bağlantılı kişilerin terör olaylarını gerçekleştirme veya bu olaylara karışma ihtimali ciddi şekilde artacaktır. Terör olaylarının yaşanmasının sonuçları en ağır iç güvenlik sorunu olduğu düşünüldüğünde uygulanacak sınır ve sığınmacı politikalarının iç güvenliğe ne derece etki edebileceği daha net anlaşılabilir. Yaşanması öngörülen bu olaylar, kitlesel göç hareketlerine hedef olan ülkelerin, iç güvenliğin sağlanması çabası ile sınır ve sığınmacı politikalarını şekillenmesine de etki edebilmektedir.

Uygulanan sınır ve sığınmacı politikaları sonucu ortaya çıkacak bir diğer iç güvenlik sorunu sığınmacıların güvenliğinin sağlanmasıdır. Zira ülke sınırlarının bu tarafına geçmiş her kişinin mal ve can güvenliği, iç güvenlik meselesi olacaktır (Ağır, 2014: 474, 475).

Salehyan ve Gleditsch (2006) çalışmalarında iç savaşların neden olduğu kitlesel nüfus hareketlerinin etkisini bir ileri boyuta taşıyarak, bir ülkede yaşanan iç savaşın, kitlesel hareketlerin hedefi olan komşu ülkelere yayılmasında göç hareketlerinin etkili olabileceğini savunmuşlardır. Nüfus hareketiyle göç eden kişilerin ev sahibi ülkede çatışma ve terör olayları gibi toplumsal olayların merkezinde yer alabileceğine yer veren Salehyan ve Gleditsch, çalışmalarında bunun henüz kanıtlanabilmiş bir tez olmadığını da belirtmektedirler. Yine söz konusu eserde, kitlesel sığınmacı hareketlerinin hedef ülkedeki ekonomik dengenin bozulabileceği ve ekonomik rekabetin olumsuz sonuçlar doğurabilecek boyutlara ulaşabileceği belirtilmiştir. Kitlesel göç hareketiyle ülke topraklarına giriş yapmış kişilerin ikamet edecekleri, varsa yatırım yapacakları yerlerin devlet eliyle, bölgeler arası ekonomik denge ve kalkınmışlık düzeyleri göz önünde bulundurularak belirlenmesi, ekonomik yapının ve dengeler bozulmaması açısından oldukça önem arz etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İÇ GÜVENLİK İLE SINIR VE SİĞİNMACI POLİTİKALARININ İLİŞKİSİNİN HATAY ÖZELİNDE İRDELENMESİ

1- ARAŞTIRMA EVRENİNİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI

Hatay, 276,9 km Suriye kara sınırı ve 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonrasında ülkeye kitlesel göçlerin en yoğun yaşandığı bölgelerden birisi olması dolayısıyla, aynı zamanda 2018 yılı Mart ayı verilerine (Göç İdaresi, 2018) göre 448,385 -ki bu sayı il nüfusunun %29’una tekabül etmektedir- Suriyeli misafire ev sahipliği yapması nedeniyle çalışma konusu açısından oldukça önemli ve verimli bir araştırma evreni olarak görülmektedir. Bu özelliklerinin yanı sıra sosyo-kültürel yapısı ve tarihi geçmişi ile de çalışma konusu açısından önemlidir.

Hatay, M.Ö. 100.000 yıllarına kadar götürülen tarihiyle Anadolu’nun en eski yerleşim yeridir. Hatay’a ilk yerleşimlerin M.Ö. 3000’li yıllara dayandığı, buranın Anadolu’da ilk yerleşim yerlerinden olduğu bilgisine ulaşılmaktadır (Hatay Valiliği, 2018).

Tarih boyunca farklı devletlerin egemenliği altına girmiş, büyük devletlerin egemenlik çatışmalarına neden olmuş ve farklı dinlerin ve kültürlerin ev sahipliğini yapmıştır. Hatay, tarih boyunca on üç medeniyete ev sahipliği yapmıştır (Hatay Valiliği, 2018).

Hatay, Türkiye’nin güneyinde yer almaktadır. Batısında Akdeniz, güney ve doğusunda Suriye, bununla birlikte Adana, Osmaniye ve Gaziantep illeri vardır. Yani Hatay hem denize kıyısı hem Suriye ile siyasi; Adana, Osmaniye ve Gaziantep illeri ile de idari sınırları olan bir ildir. Hatay’ın ilçeleri; Antakya, Altınözü, Arsuz, Belen, Defne, Dört Yol, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Payas, Reyhanlı, Samandağ ve Yayladağı’dır (Hatay Valiliği, 2018). Suriye ile sınırı olan ilçeler, Altınözü, Hassa, Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı ve Yayladağı’dır. Bununla birlikte Samandağ ilçesinin deniz sınırı vardır.

Hatay’ın beşerî coğrafyası incelendiğinde buraya ilk yerleşimlerin M.Ö. 3000’li yıllara dayandığı, buranın Anadolu’da ilk yerleşim yerlerinden olduğu bilgisine ulaşılmaktadır (Hatay Valiliği, 2018). Nüfus bakımından Türkiye’nin en büyük 13. İlidir. Hatay, nüfus bakımından 13. sırada yer almasına rağmen (TUİK, 2017) gelişmişlik seviyesi sıralamasında 46. sırada (Kalkınma Bankası, 2013) yer almaktadır.

Tarih boyunca on üç medeniyete ev sahipliği yaptığı bilinen Hatay, farklı etnik, dini ve kültürel değerlere sahip bireylerin birlikte yaşaması yönünden nam salmış ve bu özelliğini de hala devam ettirmekte olan bir şehirdir. Özellikle semavi dinlerin ibadethanelerini yan yana görebilmek mümkündür (Hatay Valiliği, 2018). Bu yönüyle Hatay, tam bir kültür mozaği olarak değerlendirilir.

Hatay, 2011 yılının Mart ayında Suriye’de başlayan iç karışıklıklar sonrasında, Yayladağı ilçe sınırlarından Suriyeli sığınmacıların ilk olarak ülkeye giriş yapmaları ile Suriyeli sığınmacılara ev sahipliği yapmaya başlamıştır. İlk olarak geçici barınma merkezlerinde misafir edilen sığınmacılar, beklenenin üzerinde bir kitlesel göç ile karşı karşıya kalınması ile ilk olarak Suriye’ye sınırı olan ilçelerde ve daha sonra Hatay’ın birçok ilçesinde geçici barınma merkezleri dışında kalmaya başlamışlardır. Zaman içerisinde diğer sınır illerinde yaşandığı gibi Suriyeli sığınmacılar, başta büyük şehirler olmak üzere, Türkiye’nin birçok şehrine dağılmış durumdadırlar.

Hatay’ın iç güvenlik açısından bir diğer önemli özelliği, terör unsurlarının iki ülke sınırı arasındaki hareketliliğe sahne olmasıdır. Suriye tarafında ve Türkiye tarafında bulunan terör unsurlarının Hatay ili sınırlarından iletişime geçtikleri veya sınırdan bu tarafa veya diğer tarafa geçtikleri bilinmektedir (Anadolu Ajansı, 2017; Milliyet Gazetesi, 2017; Sabah Gazetesi, 2017; vd.)

Hatay’ın kültürel mozağe ev sahipliği yapması, sığınmacılar konusunun bir iç güvenlik sorunu haline alması noktasında potansiyelini arttırabilecek bir durumdur. Araştırma, bu mozaik yapının Hatay’ı, gerekli önlemler alınmadığı takdirde, sığınmacılar konusunun provoke edilmesine daha açık bir hale getirdiğini de ortaya koymaktadır.

2- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, AMACI VE SINIRLILIKLARI

İç güvenliğin sağlanmasında uygulanan sınır ve sığınmacı politikalarının etkisiyle, bu etkinin yanı sıra iç güvenlik sorunsalının uygulanacak sınır ve sığınmacı politikalarına etkisinin konu edildiği bu çalışmada doğru sonuca ulaşabilmek için sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda uygulanan yöntemlerin en uygun olanını tespit etmek ve uygulamak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda yürütülen çalışmada, sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda karşılaşılan genel zorlukların yanı sıra, çalışma konusunun kurumlar ve kurumların yetkilileri tarafından “mahrem” olarak görülmesi ve aşağıda yer verilecek diğer nedenler, çalışma özelinde, ciddi sınırlılıklara neden olmuştur. Bununla birlikte uygulanan araştırma ve veri toplama yöntemleri ile bu sınırlılıklar aşılmaya çalışılmıştır.

2.1- Araştırmanın Yöntemi ve Amacı

İç güvenlik ile sınır ve sığınmacı politikalarının arasındaki karşılıklı etkileşimi ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma türü ve betimsel araştırma modeli uygulanmıştır.

Veri toplamada ikincil veri toplarken başta BMMYK, Türkiye İstatistik Kurumu, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Göç İdaresi gibi kurumların ve ilgili bakanlıkların yayınladıkları veriler ile bu kurumlardan istenilen verilerden faydalanılmıştır. Birincil veri toplamada ise mülakat yöntemi uygulanmıştır. Mülakatlarda önceden belirlenmiş açık uçlu sorular sorulduğu biçimsel mülakat metodu uygulanmıştır. Bununla birlikte mülakat verenlerin sorular dışında konu ile ilgili paylaşmak istedikleri bilgi ve verileri paylaşmalarına fırsat verilerek en doğru ve araştırmanın sonuçlanabilmesi için yeterli veri harmanının oluşması sağlanmıştır. İkincil veriler ile birincil veriler karşılaştırılarak verilerin güvenilirliği ve geçerliliğinin sağlanması yapılmıştır.

Vali, vali yardımcıları ve kaymakamlar, merkezi yönetimi temsil ediyor olmaları, merkezi yönetimin belirlediği politikaların uygulayıcısı olmaları ve buldukları yerin en üst düzey mülki idari amiri olmaları nedenlerinden dolayı, mülakatta tercih edilmişlerdir. Aynı zamanda çalışmanın temelini güvenlik ve politika kavramlarının oluşturduğu göz önüne alındığında, mülki idari amirlerin en üst düzey kolluk makamları olmaları da tercih sebebi olmuştur.

Belediye başkanları, yerel halkın seçimle göreve getirdikleri, yerel halkın temsilinde en yetkili makamda olmaları nedeniyle tercih edilmiştir. Yine belediye başkanlarının, seçimle göreve gelmeleri nedeniyle yerel halkın nabzını yoklamak durumunda olmaları ve yerel halkın genelini etkileyen rahatsızlıkları takip etmek durumunda olmaları tercih sebebi olmuştur.

İl göç idaresi ve AFAD İl Müdürlüğü, sığınmacılar konusunda en yoğun olarak faaliyet gösteren kurumlar olması sebebiyle, bu kurumların il müdürleri tercih edilmişlerdir.

2.2- Araştırmanın ve Veri Toplamasının Sınırlılıkları

Çalışmanın temelini oluşturan kavramların soyutluğu ve terimselliği ve doğru örneklem oluşturmanın zorluğu nedeniyle yerel halka yönelik anket uygulamasına gidilememiştir. Mülakatlarda vali, vali yardımcıları, ilçe kaymakamları, belediye başkanları ve ilgili kurumların il düzeyindeki yöneticileri soruların yöneltileceği hedef olarak belirlenmiştir.

Güvenlik açısından en etkin kurumlar olan İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı yetkilileri ile mülakat planlanmış ise de bu kişilerin programlarının yoğunluğu

nedeninden dolayı bu mülakatlar gerçekleştirilememiştir. Ancak bu kurumların il düzeyinde bağlı oldukları vali yardımcılarını ile mülakat yapılarak, bu kurumlardan mülakat ile elde edilebilecek veriler bu yolla elde edilmeye çalışılmıştır. Yine tüm ilçelerin kaymakamları ve belediye başkanları ile görüşme planlanmış ise de program yoğunluğu ve görüşme taleplerinin reddi gibi kısıtlamalar nedeniyle toplam sayısı 14 olan ilçelerin 10 tanesinin kaymakamı ve belediye başkanları ile mülakat gerçekleştirilebilmiştir. Yine özellikle sığınmacı konusunda etkin bir şekilde faaliyet sürdüren iki kurumun da (İl Göç İdaresi ve AFAD İl Müdürlüğü) müdürleri ile mülakat gerçekleştirilmiştir.

Araştırma evrenini oluşturan Hatay ilinin ilçeleri çalışmanın konusu kapsamında;

- Suriye ile sınırı olan ya da Suriye sınırına yakın olan ilçeler (Yayladağı, Altınözü, Reyhanlı, Kumlu, Antakya, Kırıkhan, Hassa, Samandağ, Defne) / Suriye sınırına uzak olan ilçeler (Belen, İskenderun, Arsuz, Payas, Dört Yol, Erzin),
- Sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu ilçeler (Yayladağı, Altınözü, Antakya, Reyhanlı, Kumlu, Kırıkhan, İskenderun, Hassa) / Sığınmacıların az sayıda bulunduğu ilçeler (Defne, Samandağ, Arsuz, Belen, Dört Yol, Erzin),
- Suriye sınırına yakın olup az sayıda sığınmacının bulunduğu ilçeler (Samandağ, Defne) / Suriye sınırına yakın olup sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu ilçeler (Yayladağı, Altınözü, Antakya, Reyhanlı, Kumlu, Kırıkhan, Hassa),
- Suriye sınırına uzak olup az sayıda sığınmacının bulunduğu ilçeler (Arsuz, Belen, Dört Yol, Erzin) / Suriye sınırına uzak olup sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu ilçeler (İskenderun, Payas) şeklinde gruplandırılabilir. Yapılan mülakatlarda her grup ilçe kaymakamları ve belediye başkanları ile görüşülerek araştırmada doğru ve sağlıklı veriler elde edilmesi sağlanmıştır.

3-ARAŞTIRMADA ELDE EDİLEN VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmada daha önce de belirtildiği gibi birincil veri toplamada mülakat yöntemi, ikincil veri toplamada BMMYK, TÜİK, Emniyet Genel Müdürlüğü ve ilgili bakanlıkların ve kamu kurumlarının yayınlamış oldukları veriler ve valilik izni ile bazı kamu kurumlarından istenen veriler kullanılmıştır. Bu bölümde toplanan verilerden elde edilen bulgular başlıklar altında değerlendirilecektir.

Veriler değerlendirilirken 2011 yılının Mart ayından itibaren Türkiye'ye Suriye Arap Cumhuriyeti sınırından giriş yapan kişilerin tamamı genel olarak sığınmacı olarak ifade

edilecektir. Bu ifade sınırdan yasal ve yasal olmayan yollardan giriş yapanların tamamını kapsayacak biçimde kullanılacaktır.

Bulguların değerlendirilmesi esnasında, yapılan mülakatlar ve elde edilen resmi verilerin çoğunlukla örtüştüğü, görüşülen yetkililerin vermiş oldukları cevapların da büyük oranda birbirinin benzeri olduğu görülmüştür. Yine bulguların değerlendirilmesiyle sınır ve sığınmacı politikalarının iç güvenliği etkileme potansiyelinin çok yüksek olduğu, ancak uygulanan tedbirler ve alınan önlemler ile bu etkinin minimum düzeye çekilebildiği saptanmıştır. Diğer boyutuyla, uygulanan sınır ve sığınmacı politikalarının, yeni iç güvenlik uygulamalarının hayata geçirilmesini zorunlu hale getirdiği, aynı zamanda iç güvenlik sorununun, sınır ve sığınmacı konularında belirlenen ve uygulanan politikaları etkilediği, yeniden ortaya konmuştur. Bununla birlikte çok sayıda sığınmacının varlığının ve bu sığınmacıların kayıt ve kontrolünün tam olarak sağlanamamasının iç güvenlik açısından bir risk olmayı sürdürdüğü anlaşılmıştır.

3.1- Sığınmacıların Kalacakları Yeri Belirlemelerinde Etkili Olan Faktörler

Türkiye genelinde, sığınmacıların gidecekleri ve yerleşecekleri illeri, iş imkanları başta olmak üzere, güvenlik kaygısı, kültürel ve dini yakınlık, akrabalık ilişkisi ve dillerinin anlaşılabilir olması gibi faktörlerin etkisi altında belirledikleri görülmektedir (Duruel, 2017: 59). Kendilerini güvende hissetmedikleri için ülkelerini terk etmek ve başka ülke sınırlarına girmek zorunda kalmış kişilerin, güvenlik kaygısını öncelikle yadsınacak bir durum değildir. Göç kuramlarında sıkça yer verilen çekici ve itici etmenler, sığınmacıların göç ettikleri ülkede ve bölgede kalacakları yeri belirlemede etkilidir. Ve güvenlik kaygısı, sığınmacılar için en büyük itici sebep olarak değerlendirilmektedir. Nitekim, 2013 yılında gerçekleşen terör olayı sonrasında, sığınmacılara yönelik tepkinin artmasıyla Suriyeli sığınmacıların, akrabalık bağlarının ve kültürel yakınlıklarının fazla olduğu Reyhanlı ilçesinden ayrıldıkları gözlemlenmiştir (ensonhaber.com, 2013; aljazeera.com.tr, 2013).

Suriye'den 2011 yılının Mart ayında başlayan kitlesel göç dalgaları ile Hatay'a gelen sığınmacıların kalacakları yeri belirlemede dönemselsel olarak farklı faktörlerden etkilendiği görülmektedir. Yapılan mülakatlarda alınan cevaplar da bu durumu doğrular niteliktedir. Şöyle ki, sınırın bu yanına geçiş yapanlar ilk dönemlerde geri dönebilme ümidiyle daha çok sınır ilçelerini tercih etmişler, ancak daha sonra ki dönemlerde geçim kaygısı ve ekonomik sebepler kalacak yeri belirlemede daha belirgin bir faktör halini almıştır. Bu etkiyle başta İskenderun gibi ilçelerde sınıra yakın olmamasına karşın çok sayıda Suriyeli sığınmacı ikamet etmektedir.

Hatta ekonomik kaygılarla sığınmacılar başta büyük şehirler olmak üzere Türkiye'nin sınırdan uzak ancak ekonomik açıdan görece daha avantajlı bölgelerinde ikamet etmeye başlamışlardır. Türkiye'nin en kalabalık ili olan İstanbul'da, sınıra olan uzaklığına rağmen, Türkiye'deki en fazla sığınmacının bulunması bu durumu ortaya koyan bir başka önemli veridir.

Ekonomik kaygıların yanı sıra ikamet edilecek yerin belirlenmesinde etkili olan bir diğer faktör akrabalık ilişkileri ve kültürel yakınlıktır. Suriye'den göç etmiş Arap kökenli sığınmacıların Arap dilinin konuşulduğu ve daha rahat anlaşılabilirdiği yerlerde ikamet ettikleri gözlemlenmiştir. Bu etkenin, akrabalık ilişkileri ile de birlikte en belirgin olduğu ilçeler Reyhanlı ve Kumlu İlçeleridir. Kumlu Kaymakamı, Belediye Başkanı ve Reyhanlı Belediye Başkanı, yapılan mülakatlarda bu konuya dikkat çekmiş ve bu ilçelerde bulunan sığınmacıların bölgeyi tercih etmelerinde kültürel yakınlık ve akrabalık bağlarının bulunmasının oldukça etkili olduğuna vurgu yapmışlardır. Yine Yayladağı Kaymakamı mülakatta, ilçede bulunan sığınmacıların büyük çoğunluğunun Bayır Bucak Türkmen'lerinden oluştuğunu ve var olan kültürel bağdan dolayı bu kişilerin kabul görülmesinde zorluk yaşanmadığını belirtmiştir.

Sığınmacıların kalacakları yere karar vermelerinde etkili olan bir diğer faktör de güvenlidir. Yapılan mülakatlar sonrasında güvenlik kaygısının, kalmamaya karar verme noktasında en etkili faktör olduğu değerlendirilmiştir. Şöyle ki, sığınmacılar kabul görmeyeceklerini, güvenlik açısından sorun yaşayabileceklerini öngördükleri yerleri mümkün oldukça tercih etmemektedirler. Bununla birlikte, yerleşmiş olsalar dahi, güvenliklerinin zafiyete uğradığını veya uğrayacağını gördükleri yerlerden ayrıldıkları görülmektedir. Güvenlik kaygısının ilk dönemlerde de sonrasında ki süreçte de her zaman bu etkiye sahip olduğu öngörülmektedir.

Güvenlik kaygısının etnik ayrışmaların bulunduğu ilçelerde daha belirgin olduğu istatistiksel verilerle de ortaya konmaktadır. Örneğin sınır komşusu olan ve Hatay'ın merkezinde bulunan iki ilçeden Antakya'da 130000 civarı Suriyeli sığınmacı var iken, Defne ilçesinde bu sayı sadece yüzlerle ifade edilecek düzeydedir. Yine Hatay'da en az sığınmacının bulunduğu diğer ilçelerin Samandağ ve Arsuz olması bu öngörüğü doğrular niteliktedir. Samandağ ve Defne Kaymakamları, yapılan mülakatlarda, güvenlik algısı ile etnik ve kültürel farklılığı, bu ilçelerin Suriyeli sığınmacılar tarafından tercih edilmemesinin sebepleri olarak değerlendirmişlerdir.

Güvenlik kaygısıyla yapılan ikamet etmeme tercihi, bir yönüyle iç güvenlik açısından da bir rahatlama getirmektedir. Nitekim kültürel ve etnik ayrışmaların olduğu yerlerde Suriyeli sığınmacıların bulunmasının, yaşanacak toplumsal olayların sayısında ve etkisinde ciddi

artışlara neden olacağı öngörülebilir. Bu yönüyle sığınmacıların güvenlik kaygısının, iç güvenliğin sağlanmasında sığınmacıların etkisini ortaya koyduğu düşünülebilir. Güvenlik kaygısıyla Suriyeli sığınmacıların tercih etmediği Defne ve Samandağ İlçe Kaymakamları, bu ilçelere Suriyeli sığınmacıların gelmemelerinin iç güvenlik açısından rahatlatıcı bir durum olduğunu, bu ilçelere geldikleri takdirde iç güvenlik zafiyetinin yaşanma potansiyelinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç olarak Suriyeli sığınmacıların ikamet edecekleri yerleri belirlerken etkilendikleri faktörlerinin başlıca ve en önemli olanlarını, sınıra olan mesafe, kültürel yakınlık, iletişim kurma imkânı (dil), güvenlik, akrabalık bağları, ekonomik koşullar olarak sayabiliriz. Ancak bu faktörlerin etkinlik sıralamasına konması hem dönemsel farklılıklardan kaynaklı olarak hem de mülakat yapılan yetkililerce, birinin diğerine öncelenemeyeceğinin beyan edilmesinden dolayı, pek mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte sığınmacılar tarafından, Türkiye’de Hatay’ın, Hatay’da Antakya, Reyhanlı, Kırıkhan, Altınözü ve Yayladağı ilçelerini tercih edilmesi, yukarıda yer verilen unsurların tamamının etkisiyle ortaya çıkan bir durumdur.

Yapılan mülakatlarda araştırma evrenini oluşturan Hatay ilinin ilçelerine dair çalışma kapsamında yapılan gruplandırma çerçevesinde şu tespitler yapılmıştır.

- Sınıra yakın olduğu halde az sayıda sığınmacının bulunduğu ilçe grubunda (Defne, Samandağ), sığınmacıların en temel tercih etmeme sebeplerinin güvenlik ile etnik ve kültürel farklılık olduğu tespit edilmiştir.

- Sınıra uzak olduğu halde sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu ilçe grubunda (İskenderun, Payas), sığınmacıların en temel tercih sebebinin, başta iş imkânı olmak üzere, ekonomik sebepler olduğu tespit edilmiştir. İskenderun Kaymakamı ve Belediye Başkanı, yapılan mülakatlarda, ilçelerinin diğer sınıra uzak ilçelerin aksine sığınmacılar tarafından yoğun olarak tercih edilmesinin sebebini, başta iş imkanları olmak üzere, ekonomik koşullar olarak ifade etmişlerdir.

- Sınıra yakın olup sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu ilçe grubunda (Yayladağı, Altınözü, Antakya, Reyhanlı, Kumlu, Kırıkhan, Hassa), sığınmacıların tercih sebeplerinin, akrabalık bağları, sınıra yakınlık, kültürel yakınlık, ekonomik şartlar şeklinde farklılaştığı tespit edilmiştir. Örneğin Yayladağı kaymakamı ve belediye başkanı ile yapılan mülakatlarda sığınmacıların bu ilçeyi tercih etmelerinin en temel sebebinin sınıra yakınlık ve kültürel yakınlık olduğu; Reyhanlı belediye başkanı ile yapılan mülakatta bu ilçenin tercih edilme sebebinin sınıra yakınlığın yanı sıra akrabalık bağlarının olduğu; Antakya Kaymakamı ile

yapılan mülakatta ise sığınmacıların bu ilçeyi tercih etme sebebinin kültürel yakınlık ve ekonomik imkanlar olduğu bilgisi alınmıştır.

- Sınıra uzak olup az sayıda sığınmacının bulunduğu ilçe grubunda (Arsuz, Dört Yol, Belen, Erzin) sığınmacıların tercih etmeme sebeplerinin sınıra uzaklık, güvenlik, kültürel farklılık, cazip iş imkanlarının olmaması vb. şeklinde farklılaştığı tespit edilmiştir. Örneğin sınıra uzak ilçelerden Arsuz'un tercih edilmeme sebebi sınıra uzaklığın yanı sıra güvenlik ile etnik ve kültürel farklılık iken, Dört Yol ve Erzin'in tercih edilmeme sebebi sınıra uzaklığın yanı sıra cazip ekonomik koşulların olmamasıdır.

3.2- Sığınmacıların Ülkeye Girmesinin İç Güvenliğe Etkisi ve Bunun Boyutları

Çok sayıda sığınmacının, ulaştıkları ülkede ve yaşadıkları bölgede sosyal, kültürel, ekonomik hayatın yanı sıra iç güvenliği de etkileyeceği değerlendirilmektedir. Sığınmacılar, iç güvenliği doğrudan etkileyebileceği gibi, sosyal, kültürel ve ekonomik hayattaki etkileri nedeniyle dolaylı olarak da etkileyebilecektir.

İçişleri Bakanlığı'nın (2017) paylaştığı verilere bakıldığında Suriyeli sığınmacıların karıştıkları olayların Türkiye'deki toplam asayiş olaylarına oranı, 2014-2017 arasında yıllık ortalama%1,32'dir. Bu olayların önemli bir kısmı kendi aralarındaki anlaşmazlıklardan kaynaklanan olaylardır. Ayrıca 2017'de Suriyelilerin karıştıkları suç olaylarında, nüfuslarındaki artışa rağmen bir önceki yılın ilk 6 ayına oranla %5'lik bir azalma olmuştur.

Her ne kadar istatistikî veriler Suriyeli sığınmacıların suç olaylarına katılım oranının, Türk vatandaşlarına oranla oldukça düşük olduğunu ortaya koysa da (İçişleri Bakanlığı, 2017) toplumsal algının istatistikî verilerde yer alan oranların hayli üzerinde olduğu düşünülmektedir. Yine oransal olarak Türk vatandaşların oldukça gerisinde suç oranlarından bahsetsek de sığınmacıların, suç olaylarının toplam sayısını arttırdığı göz ardı edilmemelidir. Bu durum, uygulanan açık kapı politikasının ve sığınmacı politikalarının iç güvenliğe sınırlı da olsa etki ettiğini ortaya koymaktadır.

Hatay İl Emniyet Müdürlüğü'nden ve İl Jandarma Komutanlığı'ndan alınan verilere göre Suriyeli sığınmacıların giriş yapmaya başladığı yıl olan 2011'den itibaren asayiş ile ilgili olayların sayısında artışların yaşanmış olduğu görülmektedir. Hatay İl Emniyet Müdürlüğü'nden ve İl Jandarma Komutanlığı'ndan paylaşılan veriler şu şekildedir:

Tablo 1: Hatay İl Emniyet Müdürlüğü Verilerine Göre Asayiş Olaylarının Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı

YIL	OLAY TÜRÜ						
	ASAYİŞ OLAYLARI	KAÇAKÇILIK OLAYLARI	NARKOTİK OLAYLARI	TERÖR OLAYLARI	TOPLUMSAL OLAYLAR	SİBER SUÇ OLAYLARI	TOPLAM
2008	6.062	0	0	0	43	0	6.105
2009	8.459	0	0	0	23	0	8.482
2010	13.886	0	0	0	42	0	13.928
2011	20.553	1.234	295	0	41	0	22.123
2012	23.905	2.856	271	0	16	0	27.048
2013	25.743	3.905	314	0	47	0	30.009
2014	30.404	3.919	296	0	42	0	34.661
2015	32.097	1.415	473	0	90	0	34.075
2016	32.468	932	324	0	47	0	33.771
2017	34.327	1.495	429	0	50	0	36.301
2018 (İLK 3 AYLIK)	8.217	374	181	0	18	0	8.790
TOPLAM	236.121	16.130	2.583	0	459	0	255.293

Tablo 2: Hatay İl Jandarma Komutanlığı Verilerine Göre Asayiş Olaylarının Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı

YIL	OLAY TÜRÜ							
	ASAYİŞ SUÇLARI	BİLİŞİM SUÇLARI	GÖÇMEN KAÇAKÇILIK İĞİ VE İNSAN TİCARETİ SUÇLARI	KABAHATLER KANUNU KAPSAMIN DA OLAYLAR	KAÇAKÇILIK SUÇLARI	ORGANİZE SUÇ OLAYI	TERÖR OLAYLARI	TOPLAM
2008	1999	0	263	818	1102	5	31	4218
2009	3354	0	152	2363	1073	2	17	6961
2010	4149	2	111	3067	1842	6	28	9205
2011	3056	0	102	1335	1941	5	32	6471
2012	3098	0	84	1214	1611	1	64	6072
2013	3781	1	109	1668	3036	2	12	8609
2014	4454	5	245	1960	5679	3	22	12368
2015	4611	2	747	2916	1655	4	65	10000
2016	5258	12	1115	3191	707	5	117	10405
2017	5432	9	1975	3190	583	4	158	11351
2018 (İLK 3 AYLIK)	1943	9	1200	1512	189	3	104	4960
TOPLAM	41135	40	6103	23234	19418	40	650	90620

Tablo 1 ve Tablo 2’de yer alan veriler değerlendirildiğinde asayiş olaylarında 2011 yılından sonra artış olduğu, artışın çoğunlukla küçük asayiş olayları yanı sıra göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçu türlerinde yaşandığı söylenebilir. Kaçakçılık suçunun 2011 yılındaki artış trendinin ardından 2015 yılından itibaren düşüş trendine geçmesinde, sınır duvarlarının örülmesinin etkili olduğu düşünülebilir.

Yine her iki tablo değerlendirildiğinde asayiş olaylarının sayılarındaki artışın 2014 yılından sonra daha fazla olduğu görülmektedir. Sürecin ilk yıllarına oranla sonraki yıllarda daha fazla asayiş olaylarının yaşanması süreci uzamasının iç güvenlik açısından olumsuz bir etkiye sahip olduğu şeklinde yorumlanabilecektir. Ancak bu değerlendirmeler yapılırken

Suriyeli sığınmacıların karıştığı asayiş olaylarının toplam asayiş olaylarına oranının İl Jandarma Komutanlığı verilerine göre %14, İl Emniyet Müdürlüğü verilerine göre %7.47 olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Yapılan mülakatlara katılan vali yardımcılar, kaymakamlar ve belediye başkanlarının tamamına yakını, sığınmacıların, haliyle iç güvenliğe olumsuz etkisinin olduğunu ancak bunların daha çok küçük asayiş olayları ve adi suçlar boyutunda olduklarını belirtmişlerdir. Yine mülakatlarda, sığınmacıların herhangi bir olaya karışmaları durumunda karşılaşacaklarını düşündükleri yaptırımlardan dolayı tedirgin ve “ürkek” olmalarının, sığınmacıların toplumsal olaylara ve suç olaylarına karışma oranlarının düştüğü bilgisi alınmıştır.

İl Emniyet Müdürlüğü tarafından paylaşılan verilere göre Suriyeli sığınmacıların karıştıkları olaylarda sığınmacıların karıştıkları asayiş olaylarında fail olma oranları %45.8, mağdur olma oranları ise %54.2'dir. İl Jandarma Komutanlığı tarafından paylaşılan verilere göre ise bu oran %73 fail, %87 mağdur şeklindedir. Kurumlar tarafından paylaşılan verilere yer verilirse de Suriyeli sığınmacıların hem mağdur hem de fail olarak karıştıkları asayiş olayları da mevcuttur. Yapılan mülakatlarda katılımcılar, sığınmacıların karıştıkları olayların çoğunluğunun sığınmacıların kendi aralarındaki husumet veya anlaşmazlıklardan kaynaklı olduğu belirtilmiştir.

Hatay İl Emniyet Müdürlüğü'nden ve İl Jandarma Komutanlığı'ndan Suriyeli sığınmacıların karıştıkları asayiş olaylarının türlerinin paylaşılması talep edilmiştir. Emniyet Müdürlüğü, gizlilik nedeni ile verilerin paylaşılamayacağını belirtmiştir. İl Jandarma Komutanlığının paylaştığı veriler ise şu şekildedir:

Tablo 3: Hatay İl Jandarma Komutanlığı Verilerine Göre Suriyelilerin 2011 Yılından 2018 Yılına Kadar Karıştıkları Asayiş Olaylarının Türleri Ve Sayıları

Kaçakçılık Suçları	1690
Diğer Asayiş Suçları	741
Hırsızlık	174
Cinsel Suçlar	86
Yasadışı Giriş/Çıkış	34531
Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk	817
Terör Suçları	39
Eşyayı Gümrük İşlemlerine Tabi Tutmaksızın Ülkeye Sokmak	524
Kasten Öldürme	10
Kasten Yaralama	270
Resmî Belgede Sahtecilik	441
Taksirle Öldürme	8
Taksirle Yaralama	29
Yasadışı Bulunma	959

Yağma/Gasp	62
Yurtdışına Çıkarma Yasağına Aykırı Hareket Etme	7
Toplam	40388

Tablo 3'te yer alan veriler incelendiğinde sığınmacıların en fazla karıştıkları asayiş olayı türünün yasadışı giriş/çıkış olduğu, bunun tüm asayiş olaylarına oranının %85.5 olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk türünde Suriyelilerin karıştığı 817 olay, sığınmacı konusunun iç güvenlik ve hatta devlet güvenliği açısından ne derece önemli bir tehdit potansiyeli olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra tabloda yer alan asayiş olayları türlerinin tamamı iç güvenlik açısından ciddi tehlike oluşturabilecek etkiye sahiptir. Bunlardan bazıları doğrudan iç güvenliği tehdit ederken bir kısmı da toplumsal infial oluşturarak iç güvenliği tehdit edebilecek türdedir.

Hatay İl Emniyet Müdürlüğü'nden ve İl Jandarma Komutanlığı'ndan sığınmacıların karıştıkları olaylarda fail ve mağdurların yaş ve cinsiyet bilgileri talep edilmiş ise de her iki Kurum gizlilik nedeniyle verilerin paylaşamayacağını belirtmişleridir.

Suriyeli sığınmacıların karıştıkları suç olaylarının nedenleri ve türleri resmi verilerle tam olarak ortaya konamasa da yapılan mülakatlarda bu olayların nedenleri ve türleri çoğunlukla belirlenmiştir. İlçeler arasında farklılıklar olsa da sığınmacıların karıştığı suç olaylarının nedenleri ve suç türleri şöyle sıralanabilir:

i. Ekonomik Konular:

- Özellikle kayıt dışı istihdamın söz konusu olduğu durumlarda ücretini alamayan Suriyeli sığınmacıların karıştığı, tartışma, hakaret, darp ve nadiren adam yaralama gibi suç türleri.

- Kayıt dışı istihdam ve haksız rekabet ile bunlardan kaynaklı yerel halk ile sığınmacılar arasında yaşanan olaylardan kaynaklı küçük asayiş olayları.

- Sığınmacılardan bazılarının kayıt dışı ve düşük ücretlerle çalıştırılması sonucu bazı Türk işçilerin işlerini kaybetmeleri nedeniyle ortaya çıkan rahatsızlıklar ve bunlardan kaynaklı küçük asayiş olayları.

- Konut kiralalarının ve fiyatlarının sığınmacıların gelmesiyle aşırı artmasından kaynaklı rahatsızlıklar.

- Sığınmacılardan bazılarının kiraladığı konutun kirasını ödememesi üzerine mülk sahibi ile yaşadıkları olaylar.

- Kaçakçılık fiili ile ekonomide kayıt dışılığı arttırmaları. İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı verilerine göre sığınmacılar, 2011 yılından 2018 yılına kadar toplam 4122 adet kaçakçılık olayına karışmışlardır.

ii. Sosyal ve Kültürel Konular:

- Sığınmacılar ile yerel halk arasındaki yaşam tarzından kaynaklanan yerel halkın huzursuzluğu ve küçük asayiş olayları (yol, kaldırım, park, sahil gibi kamuya açık alanların kullanımı ile sığınmacıların gece geç saatlere kadar rahatsız edici sesler çıkarması gibi).

- Türk erkeklerinin kadın Suriyeli sığınmacılar ile ikinci evlilik veya Türk kadından boşanarak yeni evlilik yapması ve bu durumdan kaynaklı aileler arasında yaşanan olaylar.

- Kadın sığınmacılardan bir kısmının maddi imkansızlıklar ve zor durumda bulunması nedeniyle fuhşa zorlanması ve sürüklenmesi. İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı verilerine göre sığınmacılar, 2011 yılından 2018 yılına kadar toplam 612 adet cinsel suç olayına karışmışlardır.

- Yerel halkın temizlik anlayışı ile sığınmacıların temizlik anlayışının farklı olmasından kaynaklı sorunlar.

- Bazı kamu hizmetlerinden faydalanma noktasında Suriyeli sığınmacıların sayısının fazlalığı nedeniyle meydana gelen yavaşlama ve hizmet kalitesinin düşüşü yönünde ortaya çıkan rahatsızlıklar.

iii. Organize veya Nitelikli Suçlar:

- Sığınmacılardan bazılarının karıştığı terör suçları. İl Jandarma Komutanlığı verilerine göre sığınmacılar, 2011 yılından 2018 yılına kadar 39 adet terör suçuna karışmışlardır. İl Emniyet Müdürlüğü, terör suçuna karışan sığınmacı sayısı paylaşmamıştır.

- Devlet sırlarına karşı suçlar. İl Jandarma Komutanlığı verilerine göre sığınmacılar, 2011 yılından 2018 yılına kadar 817 adet devlet sırlarına karşı suç ve casusluk olayına karışmışlardır. İl Emniyet Müdürlüğü, devlet sırlarına karşı suç ve casusluk olayına karışan sığınmacı sayısı paylaşmamıştır.

- Sığınmacılardan bir kısmının karıştığı kaçakçılık suçu. İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı verilerine göre sığınmacılar, 2011 yılından 2018 yılına kadar toplam 4122 adet kaçakçılık olayına karışmışlardır.

- Göç ile gelen sığınmacı veya kaçak göçmenlerin bazılarının veya Türk vatandaşlarının karıştığı insan kaçakçılığı suçu.

- Ekonomik, sosyal veya ailevi nedenlerden ötürü göç ile gelen sığınmacı veya kaçak göçmenlerin bazılarının karıştığı adam öldürme ve yaralama suçu. İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı verilerine göre sığınmacılar, 2011 yılından 2018 yılına kadar toplam 48 adet kasten öldürme, 2471 adet kasten yaralama, 109 taksirle öldürme, 2519 taksirle yaralama olayına karışmışlardır.

Daha önce de belirtildiği gibi, göç hareketi ile gelen sığınmacı veya kaçak göçmenlerin hem suç oranlarının yerleşik halka oranla düşük seviyelerde olmasına hem de karıştıkları olayların çoğunlukla küçük asayiş olayları ve adi suçlar olmasına karşın, çoğunlukla kayıt altına alınamamış veya ülkeye yasadışı yollarla girmiş kişilerin karıştıkları ve karışma potansiyeline sahip oldukları, kaçakçılık, insan kaçakçılığı, terör gibi suçlar iç güvenliği çok ciddi anlamda tehdit eder niteliktedir ve yüksek seviyede risk barındırmaktadır. Nitekim yapılan mülakatlarda, yerel halkın 2013 yılında Reyhanlı ilçesinde yaşanan terör olayında kitlesel göç yaşanan dönemde sınırdan geçmiş terör unsurlarının etkin rol oynadığının düşünüldüğü bilgisine varılmıştır.

Sığınmacıların karıştıkları veya sığınmacıların varlığından faydalanarak Türk vatandaşların karıştığı, yasadışı yollarla insanların sınırdan geçirilmesi, Türkiye'nin farklı illerine kaçak olarak götürülmesi ve Türkiye sınırlarından yasadışı yollarla çıkarma gibi fillerin 2011 olaylarının ardından ciddi anlamda arttığı hem resmi verilerden hem mülakatlardan hem de yerel ve ulusal basından anlaşılmaktadır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre (2018) son dört yılda yakalanan düzensiz göçmen sayısı yarım milyonu aşmıştır. Bu sayının yaklaşık olarak %40'ı ise Suriye uyruklu yabancılardır.

Altınözü Kaymakamı ile yapılan mülakatta ise ilçe sınırından 2018 yılı içinde kaçak olarak geçtiği tespit edilenlerin sayısının 1000'i aştığı, 2017 yılında 350000'i aşan sayıda kaçak geçişin tespit edildiği ve gerekli işlemlerin yapıldığı bilgisi alınmıştır. Altınözü Kaymakamı, kaçak geçiş yapanlar arasında, ciddi sayıda kişinin terör örgütleriyle bağlantılı olduğunun tespit edildiğinin bilgisi dahilinde olduğunu belirtmiştir.

Yerel ve ulusal medya arşivleri geriye dönük tarandığında hemen her gün yakalanan kaçak göçmenler hakkında haberlere yer verildiği görülmektedir. Yine bu haberlerden edinilen bilgilere göre kaçak geçişleri organize edenler arasında ciddi sayıda Suriyeli sığınmacının

olduğu görülmektedir (Anadolu Ajansı, 2017; Yayladağı'nın Sesi İnternet Sitesi, 2016, 2017: Haber Türk, 2017, vd.).

Yapılan mülakatlarda katılımcılar tarafından, özellikle yasadışı yollarla ülkeye giren ve kayıt altına alınamayan kişilerin terör unsurlarıyla bağlantılarının olması ihtimalinin ve her an bir terör saldırı gerçekleştirme potansiyellerinin oldukça yüksek olduğu, ancak istihbarat ağı ve alınan güvenlik tedbirleri sayesinde bunun büyük oranda önüne geçildiğinin düşünüldüğü görülmüştür.

Yapılan operasyonlarla yakalanan PKK, DAESH gibi terör örgütü üyelerinin bir kısmının, Türkiye'ye yönelen kitlesel göç hareketi esnasında kaçak yollarla ve kayıtsız olarak geçiş yapan kimseler olduğu tespit edilmiştir. Bununla ilgili net bir sayıya ulaşılamamışsa da ulusal basın ve medya organlarının haber arşivleri tarandığında hem olay sayısının hem de yakalanan terör örgütü sayısının oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Anadolu Ajansı, 2017; Haber Türk Haber Sitesi,201; Milliyet Gazetesi, 2017, vd.).

3.3- Sığınmacıların Etki Ettiği Alanlar

Yapılan araştırma neticesinde elde edilen veriler, sığınmacıların ekonomik, sosyal, kültürel alanların yanı sıra güvenlik alanında da etkiye sahip oldukları görülmüştür.

Ekonomik alanda özellikle kayıt dışı istihdam ve sığınmacıların kayıtsız olarak açtığı işyerlerinin sebep olduğu haksız rekabet durumları, yine doğal olmayan nüfus artışı sonrası, sığınmacıların yüksek konut talepleri karşısında konut kiralarda ve fiyatlarında gerçekleşen olağan dışı artış, sığınmacıların ekonomik alanda olumsuz denebilecek etkilerinin başlıcaları olarak göze çarpmaktadır. Yine yapılan mülakatlar sonucunda, sığınmacıların karışmış olduğu kaçakçılık suçlarının kayıt dışı ekonomiye sebep olduğu bilgisi alınmıştır.

Yapılan mülakatlarda katılımcılar, sığınmacıların Hatay ekonomisinin %100'e yakın bir oranda büyümesine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bu da ekonomik açıdan sığınmacıların olumlu etkisi olarak değerlendirilebilecek bir durumdur. Hatay ekonomisinin büyümesi ile istihdamın artması da yine ekonomik açıdan olumlu bir etkiye sahiptir. Ancak istihdam konusunda, daha önce de yer verildiği üzere, sığınmacıların kayıt dışı bir şekilde istihdam edilmesinin olumsuz etkilerinin bu olumlu etkinin üzerinde bir etkiye sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Yapılan mülakatlarda, sosyal ve kültürel alanda, fuhşa sürüklenen kadın sığınmacılar konusunun ve Türk erkeklerinin kadın sığınmacılar ile nikahsız olarak ikinci evlilik yapmaları

veya Türk kadınlardan boşanarak sığınmacı kadınlarla evlenmeleri en önemli sorun olarak öne çıkmaktadır. Bunun aile birlikteliklerini bozmanın yanı sıra bazı toplumsal olaylara neden olduğu da yine mülakatlarda hemen her katılımcı tarafından dile getirilmiştir.

Aynı sosyal alanları ve imkanları, kısa bir süre içerisinde aynı alana giriş yapan çok sayıda göç edenle birlikte kullanma zorunluluğunun, yerel halk tarafından, sosyal imkanlara ve hizmetlere erişimde sınırlanmaya neden olacağı, alınacak hizmetin faydasının ve kalitesinin düşeceği, rekabetin artacağı şeklinde yorumlanacağı düşünülür (Bulut, Akın, Karakaya, 2017: 839). Hatay'da da benzer biçimde, yerel halkın, ortak kullanım alanlarının kullanımı, kamu hizmetine erişim gibi konularda sıklıkla olmasa da rahatsızlıklarının olduğu katılımcılarla yapılan mülakatlarda ortaya çıkmıştır.

Yapılan mülakatlarda katılımcılar, her ne kadar kültürel ve akrabalık ilişkileri açısından yakınlık olsa da farklı ülkelerde, farklı coğrafyalarda farklı yaşam alışkanlıklarının olması nedeniyle, çok yoğun olmasa da yerel halk ile sığınmacılar arasında kültürel çatışmaların yaşandığı belirtilmiştir. Katılımcılar, yerel halkın, ortak alanların kullanımı, temizlik, geç saatlere kadar gürültü çıkarma gibi konularda sığınmacılardan rahatsızlık duyduklarını ancak bu gibi konuların alınan önlemler ve sığınmacılara yapılan uyarılarla, büyük sorunlara dönüşmeden çözümlendiğini belirtmişlerdir.

Sığınmacıların ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki etkilerinin güvenlik alanında sorunlar oluşturmasının yanı sıra, sığınmacıların karıştıkları hırsızlık, gasp, adam yaralama, öldürme, tecavüz gibi suçlar da iç güvenlik alanına doğrudan etki ettikleri durumlar olarak ortaya çıkmaktadır. Yine yapılan mülakatlarda katılımcılar, sınırdan geçiş yapmış kişilerden terör örgütleri ve terör unsurlarıyla bağlantısı olanların da iç güvenlik açısından risk oluşturduğunun göz ardı edilmemesi gereken bir gerçek olduğu ifade edilmiştir.

3.4- Kitlesele Göç Hareketiyle Gelen Sığınmacı veya Kaçak Göçmenler Karşısında Alınan Önlemler ve Yapılan İşlemler

Yaşanan kitlesele göç hareketiyle çok sayıda sığınmacının ülke ve Hatay iline gelmesiyle hem ülke düzeyinde hem de il düzeyinde tedbirler alınması ve yeni düzenlemeler getirilmesi zorunlu bir hal almıştır. Yapılan mülakatlarda da katılımcıların tamamı, kitlesele göç hareketi karşısında yeni önlemlerin alındığını ve düzenlemeler yapıldığını belirtmişlerdir. Yapılan mülakatlarda belirtilen tedbirler ve düzenlemeleri şöyle sıralamak mümkündür:

3.4.1- Sığınmacıların Geçici Barınma Merkezlerinde Misafir Edilmesi

Suriye tarafından gerçekleştirilen ilk geçişlerin ardından alınan ilk tedbirlerden biri, sığınmacıların sınıra yakın bölgelerde, geçici barınma merkezlerinde misafir edilmesidir. Sığınmacıların tüm insani ihtiyaçlarının bu merkezlerde karşılanması amaçlanmıştır. Barınma ve en temel ihtiyaçların yanı sıra sağlık hizmetlerinden, eğitim hizmetlerine, sosyal alanlara kadar birçok imkanla donatılan bu merkezler, ilk dönemlerde faydalı olmuşsa da hem gelen sığınmacıların sayısının merkezlerin kapasitesini aşması hem de sürecin uzaması bu merkezlerin işlevselliğini kısıtlamıştır. Zamanla sığınmacıların büyük çoğunluğu barınma merkezlerinin dışında ikamet etmeye başlamışlardır. Nitekim, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 15 Mart 2018 itibariyle Hatay’da bulunan 448.385 Suriyeli sığınmacıdan sadece 17.425’i geçici barınma merkezlerinde ikamet etmektedir (Göç İdaresi, 2018). Bu sayı, sığınmacılar %3,88’lik bir kısmına tekabül etmektedir. Türkiye genelinde ise bu oran %6,40 düzeyindedir.

3.4.2- Suriye Sınırına Duvar Örülmesi ve Sınır Güvenliğine Yönelik Diğer Önlemler

Türkiye tarafından Suriye sınırına örülmüş olan duvar ve duvarın yanı sıra sınır güvenliğinde fiziki ve teknolojik geliştirme ve iyileştirmelerin, sınırlarda yaşanan kaçakçılık, sınırlardan yasadışı geçişler ve insan kaçakçılığı gibi iç güvenliği ciddi anlamda tehdit eden konularda olumlu yönde oldukça etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Yapılan mülakatlarda, vali yardımcılarını ile özellikle sınır ilçelerinin kaymakam ve belediye başkanları, sınır duvarı örülmesinin ve sınırda alınan benzeri önlemlerin, iç güvenlik açısından son derece önemli ve verimli olduğunu vurgulamışlardır.

Anadolu Ajansı ve A Haber İnternet Sitesi yanı sıra birçok ulusal basın ve yayın organı, örülen sınır duvarının ve alınan diğer önlemlerin verilere ciddi anlamda yansıtacak şekilde kaçakçılığı ve sınırdan kaçak geçişi önlediğine haberlerinde yer vermişlerdir (Anadolu Ajansı, 2017; A Haber İnternet Sitesi, 2017, vd.).

3.4.3- Kolluk Kuvvetlerinin Sayısının Arttırılması

Özellikle kitlesel göç hareketlerinin yoğunlaştığı ilk dönemlerde hem doğal olmayan nüfus artışından hem de sığınmacılar ve düzensiz göçlerden dolayı, Hatay’da, özellikle de sınır ilçelerinde kolluk kuvvetlerinin sayısının yetersiz kalması beklenen bir gelişmedir. Mülakatlara katılan sınır ilçeleri kaymakamları, ilçelerinde görevli kolluk kuvveti personeli sayısının, sığınmacı akını neticesinde, önceki döneme göre arttığını belirtmişlerdir. Özellikle ilçe

nüfusuna yakın ya da ilçe nüfusu üzerinde bir sayıda sığınmacı barındıran ilçelerde, kolluk kuvveti personelinin sayısının artırılması, güvenlik açısından bir zaruret halini almıştır. Çalışmanın önceki bölümlerinde doğal olmayan nüfus artışının, bir kolluk kuvveti personeli başına düşen birey sayısının artmasına ve dolayısıyla iç güvenlik açısından zafiyetin yaşanmasına neden olabileceği belirtilmiştir.

Yayladağı kaymakamı ile yapılan mülakatta, ilçe içerisindeki personel sayısının artırılmasının yanı sıra, sınır karakollarının artırıldığı, teknolojik donanımlarının geliştirildiği, personel sayısının ve niteliğinin artırılmasına yönelik hamleler yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

Hatay İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı'ndan 2008-2018 yılları arasında yıllar itibariyle Hatay'da görevli kolluk kuvveti sayıları istenmiş ise de her iki Kurum, gizlilik nedenini öne sürerek veri paylaşmamışlardır.

3.4.4- Sivil Toplum Kuruluşlarının ve Kanaat Önderlerinin Sürece Dahil Edilmesi

Sivil toplum kuruluşları, devlet ile temsil ettikleri toplulukların arasında köprü vaziyeti görmektedir. Bu işlevi dolayısıyla, iki farklı kültüre sahip toplumun kaynaşmasında hem sivil toplum kuruluşlarının hem de kanaat önderlerinin sürece dahil edilmesinin katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Yapılan mülakatlarda, bazen yeni sivil toplum kuruluşları oluşturma, bazen mevcut sivil toplum kuruluşlarından yardım alma yoluyla sığınmacılar konusunun, ekonomi, güvenlik sosyal ve kültürel konularda oluşabilecek olumsuz etkilerinin giderilmeye çalışıldığı bilgisi alınmıştır. Yine sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu Reyhanlı, Antakya, Yayladağı, Altınözü, İskenderun, Kırıkhan ilçelerinin kaymakam ve belediye başkanları hem yerel halkın hem de sığınmacıların kanaat önderleriyle sık sık görüşüldüğü, huzursuzluğa, toplumsal olaylara sebebiyet verebilecek bazı olumsuz olayların bu şekilde önlenildiği bilgisi alınmıştır.

Örneğin İskenderun ilçe kaymakamı ve belediye başkanı, sığınmacıların sahil ve parklar gibi ortak kullanım alanlarındaki hal ve hareketleri ile tutum ve davranışlarının yerel halkta rahatsızlık oluşturduğunu gördüklerinde sığınmacıların kanaat önderleri ile görüşülerek yerel halkın ve devletin kendilerinden beklentilerinin iletildiğini ve sığınmacıların da yerel halkın rahatsız olacağı hal ve hareketlerden kaçındıklarını, böylece iç güvenlik sorunu oluşturabilecek bir olumsuzluğun bu şekilde sulha kavuşturulduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan mülakatta Yayladağı belediye başkanı, sığınmacılar için yapılan yardımların koordinasyonsuzluğundan kaynaklı, sığınmacıların ihtiyaç fazlası yardım malzemelerini satın

nakit ihtiyaçlarını gidermeleri gibi, bazı durumların yerel halkta huzursuzluk oluşturduğunu ve bunun güvenlik ve toplumsal huzur açısından sıkıntı oluşturacağını ön gördüklerini, bu sorunu ortadan kaldırmak amacıyla belediye başkan yardımcısının başkanlığını yürüttüğü, insani yardımın koordinasyonunu sağlayacak yeni bir dernek kurduklarını ve bu şekilde hem yerel halkın huzursuzluğunu ortadan kaldırarak hem de yardımların sığınmacılara ihtiyaçlarına göre dağıtılması ile sığınmacıların hırsızlık vb. suçlara tevessül etmelerini önleyerek iç güvenliği rahatlatıcı bir önlem aldıklarını belirtmiştir. Yapılan mülakatlarda, birçok ilçede bu ve benzeri işlemler ile sivil toplum kuruluşlarının ve kanaat önderlerinin, iç güvenlik açısından bir önlem olarak da değerlendirilebilecek biçimde, sürece dahil oldukları veya dahil edildikleri anlaşılmıştır.

3.4.5- Sığınmacıların ve Yerel Halkın Doğru Bilgilendirilmesi

Bilinçli veya bilinçsiz olarak yayılan ve gerçeği yansıtmayan bilgi ve haberler, her zaman toplumsal olaylara sebebiyet verebilecek ve iç güvenliğe tehdit oluşturacak potansiyele sahiptir. Sığınmacılar konusu da mevcut durumda, özellikle bilinçli olarak yayılan yanlış bilgi ve haberlerle provoke edilmeye oldukça yatkın bir konudur. Yapılan mülakatlarda, ilçelerinde güvenliğin sağlanmasından sorumlu olan kaymakamlar, Suriyeli sığınmacılar konusunun provoke edilmeye hayli açık olduğunu ve kaymakamlık düzeyinde ve il genelinde valilik düzeyinde hem yerel halkın hem de sığınmacıların doğru bilgilendirilebilmesi için gerekli çalışmaların yapıldığını ve önlemlerin alındığını belirtmişlerdir.

Yine özellikle Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı ilçelerde ve valilikte, bu kişilerin sorunlarının dinlenebilmesi ve bu kişilere doğru bilgilerin aktarılabilmesi için en az bir tane Arapça bilen personelin görevlendirilmeye çalışıldığı belediye başkanları ve kaymakamlar tarafından dile getirilmiştir. Bununla birlikte, valilik düzeyinde, yerel halkı kışkırtıcı nitelikli haberlerin yayılmasını engellemek amacıyla hem medya ve basın aracılığıyla hem de internet sitesi aracılığıyla doğru bilginin yerel halka ulaştırıldığı; bununla, yerel halkın provoke edilmesinin önüne geçerek iç güvenliğin sağlanması amaçlandığı bilgisi alınmıştır.

3.4.6- Sığınmacıların İşsiz Kalmasını Önlemeye Yönelik Düzenlemeler

İşsizliğin bireyleri ekonomik çıkmaz içerisine sokması, bundan kaynaklı olarak da suç işleme potansiyelinin artması olasılığı yüksek görülmektedir. Nitekim Kesbiç ve Dündar'ın (2017) çalışmalarında yer verdiği üzere; Buonanno (2014), Entorf ve Sieger(2014), Kilishi(2014), Speziale(2014), Gillani vd. (2011), Ata (2011), Dursun vd. (2011), Aksu ve Akkuş (2010) tarafından yapılan ve benzeri yapılan birçok toplumsal araştırmada işsizliğin suç

oranları üzerinde pozitif etkisi tespit edilmiştir. Sığınmacı veya mültecilerin ekonomik sebepli suç oranlarına ilişkin özel bir çalışmaya rastlanılmamış olmakla birlikte, zaten ülkesini ve düzenini kaybetmiş kişilerin bir de ekonomik çıkmaz sebebiyle suça daha meyilli olabileceği düşünülebilir. Ancak başta sınır dışı edilme olmak üzere uygulanabileceği düşünülen yaptırımlar ve aynı ülkede aynı pozisyonda olan yakınlarını zor durumda bırakma gibi kaygıların da suç oranları üzerinde negatif yönlü baskısının olabileceği düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında yapılan mülakatlarda da tüm katılımcılar, işsizlik, gelir düzeyinin düşüklüğü gibi ekonomik sorunların toplumun bireyleri gibi sığınmacılar üzerinde de suça meyilli olma eğilimi meydana getirdiğini, ancak hem yukarıda bahsedilen kaygılar sebebiyle hem de işsizliği önleyici bazı tedbirler vasıtasıyla bu durumun sorun olmaktan çıkarılmaya çalışıldığı bilgisi alınmıştır.

Mevzuat taraması yapıldığında, Türkiye’de, sığınmacılar özelinde, işsizliği önlemeye dönük düzenlemeler olduğu görülmektedir. Bunlardan en önemlisi 2016 yılında yayımlanmış olan *Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik*’tir. Yönetmelikle geçici koruma belgesi verilen sığınmacıların istihdam şekli ve koşulları yer almaktadır. Yönetmelikle geçici koruma statüsündeki yabancıların çalışma izni alabilmesi hem şartlar hem de prosedür bakımından kolaylaştırılmıştır. Yine bu kişilerden, mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacaklar çalışma izni alma zorunluluğundan muaf tutulmuşlardır (Madde 5). Bununla birlikte aynı yönetmelikte çalışma iznini sadece başvuru yapılan ilde geçerli olması, sığınmacıların serbest bir şekilde iller arası geçişine sınırlama getirerek iç güvenliği rahatlatıcı bir önlem olmuştur.

Yapılan mülakatlarda, mevzuat düzenlemelerinin yanı sıra, kaymakamlıklar ve belediyeler tarafından sığınmacıların istihdamına yönelik projeler ve çalışmalar yürütüldüğü bilgisi alınmıştır.

3.4.7- Eğitim Çağındaki Sığınmacıların Eğitim Sistemine Dahil Edilmesi

Türkiye’de bulunan üç buçuk milyonu aşkın Suriyeli sığınmacının bir milyonu aşkın kısmının (Göç İdaresi, 2018), ilköğretim ve orta öğretim seviyesinde okul çağında olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu kitlenin eğitim alıp alamamasının güvenliğe etkisinin ne derece önemli olduğu ortaya çıkacaktır. Yine Bulut, Akın ve Duruel’in (2017: 1375) da belirttiği gibi, kitlesel göç hareketinin en çok mağdur olanı sığınmacı çocukların, art niyetli kişi ve oluşumlarca suça sevk edilmesinin önlenmesi ve bu çocukların eğitiminde, sosyal ve psikolojik açıdan da iyileşmelerinin sağlanması son derece önemlidir. Bu insani bir görev olmakla birlikte

iç güvenliğin sağlanması açısından da bir zorunluluktur. Türkiye’de bulunan sığınmacıların dönüş zamanlarına dair bir netlik halen mevcut değil iken, okul çağında olanların eğitim sistemine dahil edilmesi son derece önemlidir. Okul çağında bulunanların eğitim sistemine dahil edilmesi öncelikle toplumsal bütünleşmeyi hızlandırarak, yerel halk ile sığınmacılar arasındaki ayrımlardan kaynaklanan iç güvenlik sorunları minimize olacaktır.

Okul çağındaki sığınmacıların eğitim sistemine dahil edilmesiyle dışlanmışlık duygusuna kapılmalarını engelleyerek ilerleyen dönemlerde iç güvenliği tehdit etmesi büyük oranda önlenecektir. Nitekim Yıldız’ın (2004) çalışması, eğitim düzeyinin yükselmesi ile hırsızlık, gasp, uyuşturucu madde alışverişi ile kullanımı, kaçakçılık, taciz ve tecavüz ile adam yaralama ve öldürme gibi suçların azaltılabileceğini ortaya koymuştur. Eğitim düzeyi ile nitelikli dolandırıcılık gibi az sayıda suçla pozitif bir ilişkiden bahsedilebiliyor olsa da (Yıldız, 2004) eğitim seviyesi ile suça karışma ve suça meyilli olma arasında negatif ilişki olduğu ortadadır.

Okul çağındaki sığınmacıların eğitiminin kaliteli bir şekilde yürütülmesinin;

- i. Okulda ve eğitim için harcanan sürelerde zararlı şeylerden uzak kalmalarının sağlanması yönüyle,
 - ii. Kültürel ve toplumsal bütünleşmenin hızlanmasını sağlanması yönüyle,
 - iii. Eğitim seviyesini arttırmak suretiyle suça karışma oranının azalmasını sağlanması yönüyle iç güvenliğin sağlanması noktasında olumlu etkilerinden bahsedilebilir.
- Bununla birlikte Türk eğitim sistemi içerisinde eğitim alan genç kuşağın ülkelerine dönmeleri durumunda, sınırın diğer tarafında ülke güvenliği ve iç güvenliğin sağlanması noktasında faydalı olması beklenebilir.

Türkiye’de sığınmacıların eğitimi Geçici Eğitim Merkezleri ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Türk öğrencilerin eğitim gördükleri okullarda yürütülmektedir. Yürütülen çalışmalar neticesinde, Millî Eğitim Bakanlığında edinilen verilere göre okul çağındaki sığınmacıların okullaşma oranının %55-60 seviyesinde olduğu tahmin edilmektedir (Taştan ve Çelik, 2017: 12).

Yapılan mülakatlarda Hatay genelinde sığınmacıların yoğun olduğu bölgelerde Geçici Eğitim Merkezleri kurularak ve mevcut Türk okullarına alınarak okul çağındaki sığınmacıların eğitim sistemi içerisine dâhil edildiği bilgisi alınmış olmakla birlikte Hatay özelinde sığınmacıların okullaşma oranı, Geçici Eğitim Merkezlerinde ve Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı okullarda eğitim gören sığınmacı sayılarına dair bilgi alınamamıştır.

3.4.8- Sığınmacıların Kayıt Altına Alınması

Ülkede bulunanların kayıt altına alınması, iç güvenliğin sağlanmasında kilit role sahiptir. Bununla birlikte, çok sayıda insanın aynı anda bir ülkenin sınırlarına dayanması ve sınırı geçme arzusunda olması, ülkeye giriş yapanların kayıt altına alınması ve kontrolünü zorlaştırmaktadır.

Sığınmacıların kayıt altına alınması, 2014 yılında yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 21 inci maddesinde düzenlenmiştir. Türkiye, 2011 yılında başlayan kitlesel göç hareketi ile ülkeye giriş yapan sığınmacıları 2014 yılında çıkan düzenleme ile kayıt altına almaya başlamış, sığınmacıların tamamına yakınının kayıt altına alınabilmesi iki yılı aşan bir sürece yayılmıştır. Bu gecikme haliyle iç güvenlik açısından risklerin artmasına neden olmuştur. Yapılan mülakatlarda katılımcılar, sığınmacıların kayıt altına alınmasının hayati bir öneme sahip olduğunu belirtmiş ve uygulamanın geç başlatıldığını düşündüklerini iletmışlerdir.

Sığınmacıların kayıt altına alınması sürecinde uygulanan bir başka önlem de sığınmacıların parmak izlerinin, fotoğraflarının ve kimlik tespitine elverişli diğer biyometrik verilerin toplandığı bir veri tabanının oluşturulmasıdır. Ülkeye toplu giriş yapan kişilerin fotoğraf ve parmak izi gibi verilerinin depolanması, her ülkenin veya ülkeler topluluğunun önem verdiği ve uygulamaya koyduğu bir iç güvenlik önlemidir. Nitekim Avrupa Birliği, 2000 yılında bu önlemi almaya başlamış ve kısaltması EURODAC olan, Avrupa Veri Arşivi Konvansiyonunu kurmuştur.

Yapılan mülakatlarda vali yardımcıları ve ilçe kaymakamları, kimlik tespitine elverişli verilerin alınmasının son derece önemli olduğunu, bu gerçekleştirilmeye başlanmadan önce yabancıнын beyanının esas alındığını, bunun da ciddi anlamda, iç güvenlik zafiyeti oluşturma potansiyeline sahip olduğunu belirtmişlerdir.

3.4.9- İstihbarat ve Bilgi Toplama

Yaşanan yoğun sınırdan geçişlerle birlikte ülkeye giriş yapan ve kayıt altına alınamadığından kontrol de edilemeyen, ajanlık faaliyeti yürüten kişiler ile terör unsurlarının tespiti noktasında istihbarat çalışmaları ve istihbari bilgi toplama işlemi oldukça önemli bir önlem olarak değerlendirilebilir. Nitekim vali yardımcıları ve ilçe kaymakamları ile yapılan mülakatlarda istihbarat çalışmaları ile istihbari bilgiler toplanmasının, terör olayları gibi, iç güvenliği tehdit edici olayların önceden önlenmesi noktasında oldukça önemli bir yer tuttuğu bilgisi alınmıştır.

3.4.10- Yol Kenarı Denetimleri, Kaçak Göç ve İnsan Kaçakçılığı ile Mücadele

Sığınmacıların veya ülkeye kaçak giriş yapanların iç güvenlik açısından tehdit oluşturmaması için alınan bir diğer tedbir karayolu araçlarının seyrettiği yolların önemli noktalarında gerçekleştirilen yol kenarı denetimleridir. Bu denetimler hem kayıtsız olan sığınmacıların daha çabuk kayıt altına alınabilmesi hem sınırı kaçak olarak geçmiş olanların tespiti hem de kaçakçılık ve insan kaçakçılığı suçlarının önlenmesi açısından son derece olumludur. Bu denetimler neticesinde hem Türkiye Cumhuriyeti uyruklu hem de yabancı uyruklu kaçakçılık ve insan kaçakçılığı suçuna karışmış ve hatta terör örgütü üyesi veya terör örgütleriyle ilişkili kişilerin yakalandığı hem ulusal hem de yerel basında yer etmiştir (milliyet.com.tr, 2017; aa.com.tr, 2017; yayladagininsesi.com, 2017).

Yol kenarı denetimleri, özellikle terör örgütüne üye olan veya terör örgütleriyle ilişkisi bulunan ve çoğunlukla kaçak yollarla ülkeye girmiş kişilerin ülke içerisinde rahat hareket etmesini, eylem planlarını uygulamalarını engellemesi noktasında iç güvenliğin sağlanması açısından elzem görünmektedir. Vali yardımcıları ve ilçe kaymakamlarıyla yapılan mülakatlarda da yol kenarı denetimlerine çok önem verildiği, iç güvenliğin sağlanabilmesi için bu uygulamaların zorunlu olduğu bilgisi alınmıştır. Ancak yol kenarı denetimleriyle tespit edilen kaçak göçmen, kaçakçılık ve insan kaçakçılığı olayı ve terör örgütü üyesi kişi sayısı bilgilerine ulaşılamamıştır. Bununla birlikte bu sayıların azımsanamayacak kadar fazla olduğu medya ve basın organlarının arşiv taramasıyla ortaya çıkmaktadır.

3.4.11- Yol İzin Belgesi Düzenlemesi

Yol izin belgesi, sığınmacıların geçici ikametlerinin bulunduğu ilden başka bir ile gidebilmek almak zorunda oldukları bir belgedir. Söz konusu belge il göç idaresi müdürlükleri tarafından düzenlenmektedir. Hem bu belgeyi almadan farklı bir ile gitmek üzere yakalanan kişilere hem de yol izni belgesi almadan bu kişileri iller arası taşıyan taşıma firmalarına farklı yaptırımlar uygulanarak sığınmacıların ikametlerinin buldukları illerden farklı bir ile rahat bir şekilde seyahat etmesinin önüne geçilerek iç güvenliği tehdit eden riskleri azaltmaya yönelik önlemler alınmaktadır. Yaptırımlara örnek olarak, yol izin belgesi olmadan farklı bir ile seyahat etmiş sığınmacının acil sağlık hizmeti dışında herhangi bir hizmetten faydalandırılmaması ve ikametinin bulunduğu ile gönderilmesi gösterilebilir (Hatay Valiliği, 2018).

Yapılan mülakatlarda vali yardımcıları il genelinde uygulanan yol kenarı denetimleri ile yol izin belgesi alma zorunluluğunun, birlikte, iç güvenlik açısından oldukça önemli ve faydalı bir önlem olduğunu belirtmişlerdir. Yine mülakatlarda katılımcıların tamamı bu önlemin

sığınmacıların terör olaylarına karışma riski minimize edilerek iç güvenliğin sağlanması noktasında kolaylık sağladığını belirtmişlerdir.

3.5- Kitlesele Göç Hareketi Karşısında Alınan Önlemler ve Yapılan İşlemlerin İç Güvenliğe Etkisi

Karşılaşılan kitlesele göç hareketleri karşısında ülkelerin iç güvenlik açısından büyük risklere maruz kalma olasılığının yüksekliğine çalışmanın önceki bölümlerinde yer verilmiştir. Doğal olmayan nüfus artışı ve çok sayıda kişinin aynı anda ülke sınırları içerisine girmesi sonucu kontrol ve kayıt imkanının kısıtlanması iç güvenliğin risk altında olmasına neden olan durumlardır. Alınacak tedbirlerin isabetliliği ve yeterliliği bu riskin minimize edilmesi için gerekli iki koşuldur.

Alınan tedbirlerden özellikle, geçici barınma merkezlerinin kurulması, sınır güvenliğine yönelik geliştirici adımlar, sığınmacıların kayıt altına alınması ve geçici barınma merkezleri dışında ikamet edenlerin merkezi nüfus sistemine kaydedilmesi, fotoğraf, parmak izi ve kimlik tespitine fırsat veren benzer verilerin toplanması ve zorunlu tutulması, ikamet illeri dışındaki illere seyahat edecek sığınmacıların yol izin belgesi alma zorunluluğu gibi önlem ve düzenlemeler, iç güvenliği tehdit edici muhtemel olayların yaşanmasına engel olmaktadır.

Yapılan mülakatlarda katılımcıların tamamı, kitlesele göç hareketleri ile ülkeye giriş yapanların iç güvenliği tehdit etme potansiyelinin mevcut durumun çok üzerinde olduğunu, ancak alınan önlemler ve yapılan düzenlemelerle, ülkeye giriş yapanların iç güvenlik açısından tehdit oluşturma potansiyellerinin oldukça düşürüldüğünü dile getirmişlerdir. Bununla birlikte bu risk potansiyelinin sıfırlandığından bahsetmenin mümkün olmadığı yine katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Yine katılımcıların büyük çoğunluğu, Sığınmacıların kayıt altına alınması ve ülke içinde serbestçe yer değiştirebilmelerinin izne tabi olması gibi uygulamaların daha önceden hayata geçirilmesi gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

3.6- Sığınmacılar Karşısında Alınacak Önlemler ve Yapılacak İşlemlerde Sınırlılıklar

Resmi kayıtlara göre ülke nüfusunun yaklaşık %5'i oranındaki sığınmacılar karşısında alınacak önlem ve yapılacak işlemlerde bazı kısıtlarla karşılaşılması beklenen bir durumdur. Bu kısıtların en önemlisi ekonomik kısıttır. Bunun yanı sıra hukuksal kısıtlar ile yaşam ve kültür farklılığı gibi farklılıklardan kaynaklı kısıtlar etkindir.

Yapılan mülakatlarda katılımcıların tamamına yakını, “Sığınmacılarla ilgili işlemler veya alınacak tedbirler konusunda karşılaşılan zorluklar, kısıtlar var mıdır?” sorusuna “Evet” cevabı vermişlerdir. Bu kısıtların neler olduğu sorulduğunda ise katılımcıların büyük çoğunluğu ilk sıraya ekonomik kısıtları koymuşlardır. Bununla birlikte katılımcıların %70 e yakını hukuki düzenlemelerden kaynaklı kısıtlardan bahsetmişlerdir. Son olarak katılımcıların %60’ı farklı dillerde konuşuyor olmanın, kültürel farklılıkların ve farklı yaşam biçimlerinin alınacak önlemler ve yapılacak işlemlerde sınırlılık olarak karşılımlarına çıktığını belirtmişlerdir.

Katılımcılara ekonomik kısıttan ne anlaşılması gerektiği sorulduğunda genel itibariyle şu cevaplar verilmiştir:

- Geçici barınma merkezlerinde yaşayanların temel insani ihtiyaçlarının yanı sıra sosyal ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için ayrılması gereken bütçede karşılaşılan kısıt,
- Tüm sığınmacıların kamu hizmetlerinden yararlanabilmesi için fiziki ve personel ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında karşılaşılan ekonomik kısıt,
- Belediye hizmetlerinin yerine getirilmesi noktasında (çevre temizliğinden artan nüfus için sosyal alanlar oluşturmaya kadar birçok belediye hizmetinde) doğal olmayan ciddi nüfus artışına karşın merkezi bütçeden ayrılan payın değişmemesinden kaynaklanan kısıt.

Yapılan mülakatlarda katılımcıların tamamı, ekonomik kısıtların sebebinin külfetin paylaşılması noktasında diğer ülkelerin üzerine düşeni ya da verdiği sözleri yerine getirmemesinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Yine mülakatlarda başta BM olmak üzere bazı yardımların ulaştığı ancak bunun beklenen ve gerekli olan tutarın çok çok altında olduğu sıklıkla dile getirilmiştir.

Belediye başkanları ile yapılan mülakatlarda özellikle sığınmacı nüfusunun fazla olduğu ilçe belediye başkanları, merkezi bütçeden ayrılan payın belediyeler için en önemli gelir kaynağı olduğunu, bu pay ayrılırken nüfusun önemli bir değişken olduğunu belirtmişlerdir. Belediye başkanları, sığınmacı sayısı yerleşik halkın nüfusunu aşacak kadar fazla da olsa (Reyhanlı örneğinde olduğu gibi), sığınmacılar nüfus sayımında yer almadığı için merkezi bütçeden ayrılan payın değişmediğini, bunun da çevre temizliği, alt yapı çalışmaları ve sosyal alanların oluşturulması gibi birçok belediye hizmetinin yürütülmesinde aksaklıklara neden olduğunu belirtmişlerdir.

Ekonomik kısıtın etkin olmasında ülkedeki refah düzeyinin ve konjonktürel ekonomik yapının önemli faktörler olduğu da değerlendirilmektedir. Nitekim ülke ekonomisinin

gelişmişlik düzeyinin yüksek olması ve refah düzeyinin yüksek olması ekonomik kıstın etkinliğini azaltacak iken bu göstergelerin düşük olması ekonomik kıstın etkisini arttıracaktır.

2011 yılında Suriye’de başlayan ve halen devam etmekte olan iç savaşın tetiklemiş olduğu kitlesel göç hareketinin muhatabının, sadece bölge ülkelerinin olmadığını, dünya genelindeki tüm ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmesi gerektiğinin (Bulut vd., 2016: 3036), etkili bir şekilde, uluslararası düzeyde dile getirilmesi, bir yandan diğer bölge ülkeleri gibi Türkiye’nin ve dolayısıyla Hatay’ın üzerindeki mali baskıyı azaltacak, diğer yandan da sığınmacıların daha insani ve daha müreffeh bir hayat yaşamalarını sağlayacaktır.

Hukuki düzenlemelerden kaynaklı kısıtların neler olduğu sorulduğunda, aslında ekonomik hayatla ilgili olan sığınmacıların çalışma hayatına ve iş hayatına dahil edilmesi noktasında karşılaşılan hukuksal engeller, hukuksal kısıttan bahseden tüm katılımcıların vermiş olduğu cevap olmuştur. Katılımcılar, sığınmacıların istedikleri gibi işlerde çalışamaması veya iş kurmalarındaki hukuki engellerin sığınmacıları ekonomik olarak zor durumda bıraktığını bunun da iç güvenliği tehdit edici olayların yaşanmasına ortam hazırladığını belirtilmişlerdir.

Her ne kadar Hatay’ın Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu bölgelerde Arapça dili de konuşuluyor olsa da akrabalık ve kültürel bağlar bulunsa da farklı coğrafyalarda farklı yönetimler altında yaşıyor olmanın getirdiği farklılıklar, toplumsal bütünleşmeyi zorlaştıran haliyle de iç güvenlik açısından sorunlara neden olabilmektedir. Yapılan mülakatlarda, yaşam tarzlarındaki farklılıkların, ortak kullanım alanlarının kullanımına dair anlayış farklılıklarının küçük asayiş sorunlarına neden olabildiği öğrenilmiştir. Bu durumlara, sığınmacıların geç saatlere kadar uyumayıp gürültü yapmaları, temizliğe özen göstermemeleri ve ortak kullanım alanlarında yerel halkı rahatsız edici hal ve hareketleri, katılımcılar tarafından örnek olarak gösterilmiştir. Bunların dışında, yapılan mülakatlarda, Suriyeli sığınmacıların çok eşliliği yadsımamasından kaynaklanan, özellikle yerel halkın erkeklerinden bazılarının, sığınmacılardan ikinci, üçüncü eş edinme şeklindeki tasarruflarının aile içi anlaşmazlıklara ve bazen de aileler arası çatışmaya sebebiyet verebildiği öğrenilmiştir.

3.7- Sığınmacılar Konusunun Provoke Edilmesi ve Mevcut Potansiyel

Hatay, hemen her inançtan, her kökenden, her etnik yapıdan insanın bir arada yaşadığı, kültürel mozaik yapıya sahip bir şehirdir. Haliyle farklı görüşlerde, inançlarda ve etnik kökende bireylerin bir arada yaşadığı bir coğrafyadır. Bu kültürel farklılık çoğunlukla bir zenginlik olmakla beraber bazı durumlarda risk de oluşturmaktadır. 2011 yılından bu yana Hatay’a giriş

yapan Suriyeli sığınmacılar, risk taşıyan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi, sığınmacıların Suriye hükümetine muhaliflerden olması ve Hatay’da, bazı ilçelerinde daha yoğun olarak yaşayan, Suriye hükümetiyle akrabalık bağları ve belli bir yakınlıkları olan yerleşik halkın olmasıdır. Bu, Suriyeli sığınmacılar konusunun provoke edilmesindeki potansiyeli arttırıcı bir durumdur. Nitekim yapılan mülakatlarda katılımcıların tamamına yakını, “*Sığınmacılar konusunun provoke yönünde bir potansiyel mevcut mudur?*” sorusuna olumlu yanıt vermişler ve az önce yer verilen durumdan bahsetmişlerdir.

Hatay, sığınmacı konusunun provoke edilmesine yönelik ciddi bir potansiyele sahip olmasına karşın, şehirde ciddi bir provokasyon olayı yaşanmamıştır. Sadece Dört Yol, İskenderun ve Reyhanlı ilçelerinde, bazı asayiş olaylarının sığınmacılardan kaynaklı olduğu öğrenildiğinde, yerel halk provoke edilmeye çalışılmış, ancak güvenlik güçlerinin ve sağduyulu vatandaşların müdahalesiyle olaylar münferit ve küçük çaplı bitmiştir. Katılımcıların tamamı, Hatay halkının sağduyulu olması ve yetkili mercilerin çabaları ile şehirde sığınmacılar konusunun provoke edilemediğini belirtmişlerdir.

Bulut ve Kara’nın (2011: 24) çalışmasında ortaya koyduğu gibi, Hatay’da yaşayan nüfus, farklı inançlara, kültürlere, etnisiteye sahip olmasına karşın, tamamının ortak beklentisi güven içinde yaşayabilmektir. Çalışmanın ortaya koyduğu bu durum, 2011 yılında başlayan kitlesel göç hareketi sürecinin başlangıcından şu ana kadar aynı şekilde geçerliliğini korumaktadır.

Sonuç olarak, Hatay ilinde kitlesel göç hareketleri ile gelen sığınmacılar konusunun provoke edilerek iç güvenliğin zafiyete uğrama ihtimali çok yüksek iken, yerel halkın sağduyusu ve alınan tedbirler sayesinde provokasyon kaynaklı iç güvenlik sorunlarının minimize olduğu değerlendirilmektedir.

3.8- Sığınmacıların Ülkede Kalma Sürelerinin İç Güvenliğe Etkileri

Katılımcılara yöneltilen, “*Sizce sığınmacıların ülkede kalma süresinin uzunluğu iç güvenlik açısından olumlu veya olumsuz yönde bir etkiye sahip midir?*” sorusu, mülakatlar boyunca katılımcılardan bir kısmının diğerlerine göre taban tabana zıt yanıt verdikleri tek soru olmuştur. Katılımcıların %50’si sığınmacıların ülkede kalış sürelerinin uzamasının olumsuz etkileri olduğunu belirtirken, %20’si sığınmacıların ülkede kalış sürelerinin uzamasının olumlu etkileri olduğunu, %30’u ise olumlu ve olumsuz etkilerinin olabileceğini belirtmiştir.

Sığınmacıların ülkede kalış süresinin uzamasının iç güvenlik açısından olumsuz etkisi olduğunu belirtenlerin genel düşüncesi, süreç uzadıkça yerel halkın tahammül seviyesinin

azaldığı ve ilk dönemlerde sorun yapmadıkları şeyleri sorun yapabilecek düzeye gerilediği yönündedir. Mülakat yapılan kaymakam ve belediye başkanlarından bir kısmı, ilk dönemlerde yerel halkın, sığınmacıların her türlü ihtiyacını karşılamayı insani bir görev olarak görürken, artık sığınmacıların bazı ihtiyaçlarının başkaları tarafından karşılanmasını sorun yaptığının görüldüğü deneyimlerini paylaşmışlardır. Bununla birlikte yapılan mülakatlarda, süreç uzadıkça, aynı suçu yerel halktan birisinin işlemesiyle sığınmacılardan birinin işlemesi durumunda verilen tepkinin farklı olduğu, sığınmacıların suça karışmalarının yerel halk tarafından daha büyük tepkiyle karşılandığı, bunun da iç güvenlik açısından sorunlara neden olabileceği yönünde bilgiler alınmıştır. Bununla birlikte, süreç uzadıkça, sığınmacılar için devlet tarafından sunulan imkanların, yapılan yardımların da yerel halk tarafından tepkiyle karşılanabildiğini belirten katılımcılar olmuştur.

Sığınmacıların ülkede kalma sürelerinin uzamasının iç güvenliğe olumlu yönde etki edeceğini belirten katılımcılara düşünceleri sorulduğunda, süreç uzadıkça sığınmacılar ile yerel halk arasında uyumun arttığını, farklılıkların giderek ortadan kalktığını, bunun içinde iç güvenliği tehdit edecek risklerde azalmalar olduğunu belirtmişlerdir. Yine süreç uzadıkça, sığınmacıların ülkeyi benimsedikleri, kendilerini ötekileştirmekten vazgeçtikleri, ülkeye yönelik yatırım kararları aldıkları, sığınmacıların ülkede kalış süresinin uzamasının iç güvenliğe olumlu etki ettiğini belirtilen katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Sığınmacıların ülkede kalma süresinin uzamasının iç güvenliğe etkisinin hem olumlu hem de olumsuz yönde etki edebileceğini belirten katılımcılar, yukarıda yer verilen olumlu ve olumsuz etkileri birlikte değerlendirerek, sürecin iyi yönetilmesi ve toplumsal bütünleşmenin sağlanması durumunda nihai etkinin olumlu olacağını, süreç yönetilemediği, toplumsal ayrışmalar olduğu takdirde nihai etkinin olumsuz olacağını belirtmişlerdir.

Sığınmacıların ülkede kalma süresinin uzamasının iç güvenliğe etkisinin olumlu mu olumsuz mu olacağı şeklinde yönetilen sorulara katılımcıların birbirinden taban tabana zıt veya hem olumlu hem olumsuz olma ihtimalli cevaplar vermesi, aslında sürecin ne getireceği hakkında net bir ön görüş olmadığını, sürecin geleceğinin “gri” olduğunu göstermektedir.

Yapılan mülakatlarda sığınmacıların ülkede kalma sürelerinin iç güvenliğe etkileri noktasında farklı görüşler ortaya çıksa da genel beklentinin, gerekli insani koşullar sağlandığında, sığınmacıların bir an önce ülkelerine dönmesi yönünde olduğu görülmektedir. Bu genel beklentinin dışında kalan iki katılımcı, sığınmacıların ülkede yerleşik olarak kalması ile bu kişilerin hem iş gücü olarak hem de sermaye olarak ülke ekonomisine kazandırılması yoluyla ülke ekonomisinin potansiyelinin arttırılabileceğini dile getirmişlerdir. Yine bu

katılımcılar, sığınmacıların, yerel halkın çalışmak istemediği sektörlerde ve işlerde çalışabildiğinden bahisle ülke ekonomisine olumlu katkıları olacaklarını, yerel halkın da bu nedenle sığınmacıların daimî olarak kalmalarını yadırgamayacaklarını belirtmişlerdir. Ancak bu noktada sığınmacıların daimî olarak ülkede kalmaları durumunda, aynı şekilde yerel halkın çalışmak istemediği iş ve sektörlerde çalışmaya devam edip etmeyecekleri ön görülemeyeceğinden net bir sonuca varmanın mümkün olmayacağı değerlendirilmektedir.

3.9- Uygulanan Sınır ve Sığınmacı Politikaları ile İç Güvenliğe Etkileri

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonrası Türkiye, Suriye’den sınırlara dayanan kişiler için açık kapı sınır politikası uygulamıştır (Dulkadir, 2017). Durumun insani yönü ön planda tutularak alınan bu karar, çok sayıda kişinin kitlesel göç ile ülkeye girmesine neden olmuştur. Bu girişlerin bir kısmı sınır kapılarından gerçekleşirken, sınırlardan kaçak olarak ve kontrolsüz bir şekilde yüz binlerce insan sınırın bu yanına giriş yapmıştır. Açık kapı politikası 2015 yılına kadar uygulanmış, bu tarihten sonra sadece kontrollü girişlere izin verilmiştir. Yine yaklaşık olarak aynı tarih itibarıyla sınırı geçmiş sığınmacıların kayıt altına alınmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Uygulanan açık kapı sınır ve sığınmacı politikasının getirmiş olduğu kontrolsüzlük, kayıt altına alamama ve kitlesel göç hareketiyle ülkeye giriş yapan sığınmacıların veya kaçak giriş yapanların sicillerinin ve aidiyetlerinin tespit edilememesi, iç güvenlik açısından çok ciddi bir riske davetiye çıkarmıştır. Bununla birlikte sürecin beklenenden uzun sürmesi ile kontrolün sağlanması ihtiyacı hasıl olmuş ve açık kapı politikasından vazgeçilip, sınır güvenliğini artırıcı politikalara geçilmiştir. Görüldüğü üzere sürecin başında uygulanan sınır ve sığınmacı politikaları iç güvenliği; daha sonraki süreçte ise iç güvenlik kaygısı, sınır ve sığınmacı politikalarını etkilemiş ve şekillendirmiştir.

Yapılan mülakatlarda katılımcıların tamamı, “Suriye iç savaşı sonrası Türkiye tarafından uygulanan sınır ve sığınmacı politikaları doğrudan veya dolaylı olarak iç güvenliğe etki etmiş midir?” sorusuna “evet” cevabı vermişlerdir. Etkiden bahsedilenin neler olduğu sorulduğunda ise, açık kapı politikasının iç güvenliği tehdit edici bir politika olduğunu, sınırı geçenlerin ilk olarak geçici barınma merkezlerinde ağırlanması, sınır güvenliğini artırıcı politikaların izlenmesi ve sınırdan sadece kontrollü geçişlere izin verilmesinin ise iç güvenliği rahatlatıcı etkileri olduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan basın ve medya kuruluşlarının arşivlerinde yapılan tarama, özellikle açık kapı politikasının uygulandığı dönemlerde, ajanlık faaliyeti yürüten kişiler ile terör unsurlarının ülke

topraklarına girdiklerinin sıklıkla karşılaşılan bir durum olduğunu ortaya koymaktadır (Anadolu Ajansı, 2013; Haber Türk, 2017; Hürriyet Gazetesi, 2014, vd.).

Başlı başına politikaların yanı sıra politikalar doğrultusunda uygulanan işlemler ve alınan önlemler de esasen uygulanan sınır ve sığınmacı politikalarının iç güvenliğe etkisini göstermektedir.

Sonuç olarak, açık kapı politikası ile kitlesel akına maruz kalmanın iç güvenlik açısından oldukça önemli bir risk oluşturabileceği, ancak yine sınır ve sığınmacılar konusunda uygulanacak politikalar ile bu riskin minimize edilebileceği söylenebilir.

3.10- Sınır Dışı Operasyonlar ve İç Güvenlik

Yapılan mülakatlarda katılımcıların tamamı, “*Yapılan sınır ötesi operasyonlar iç güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunacak mıdır?*” sorusuna “*evet*” cevabını vermişlerdir. Ne şekilde katkıda bulunacağı sorulduğunda ise şu üç başlık altında sıralanabilecek cevaplar alınmıştır:

i. Sınırın diğer tarafından iç güvenliği ve milli güvenliği tehdit edici eylemlerin sonlandırılması: Bu tür eylemlere roket saldırıları örnek olarak gösterilebilir. Nitekim Zeytin Dalı Harekâtı olarak bilinen sınır ötesi operasyonun başlamasıyla, Suriye tarafından bir hafta içinde Hatay’a yönelik, elliye aşkın roket saldırısı olmuş ve insanların can ve mal kayıplarına neden olmuştur.

ii. Sınırın diğer tarafının terör unsurlarından temizlenmesi: Bu sayede hem sınırın diğer tarafından terörist unsurların ülkeye girişi engellenecek hem de ülke sınırı içerisindeki terörist unsurların rahatça sınırın diğer tarafına kaçmaları engellenecektir.

iii. Sınırın diğer tarafında hayatın normale dönmesi: bu sayede gerekli insani koşulların sağlanması ile birlikte ülke sınırları içerisindeki Suriyeli sığınmacıların bir kısmının kendi ülke topraklarına gönderilmesi mümkün olabilecektir.

3.11- Sığınmacılar ve Sınırdan Kaçak Giriş Yapanlar ile Terör Olaylarının Bağlantısı

Yapılan mülakatlarda sorulan, “*2011 yılından sonra Hatay’da veya Türkiye genelinde yaşanan bazı terör olayları ile Suriye iç savaşı sonrası sınırdan yaşanan geçişler arasında doğrudan veya dolaylı bir ilişki olduğunu düşünüyor musunuz?*” sorusuna, katılımcıların %80’e yakınının “*evet*” cevabını vermişlerdir. Katılımcıların %20 kadarı ise soruya “*hayır*” cevabını vermişlerdir. Hayır cevabı verenler, kitlesel göçün bu yönde bir potansiyele sahip olduğunu

kabul etmekle birlikte, alınan önlemler ve istihbarat çalışmaları ile bu potansiyelin hayata bulmasının önüne geçildiğini belirtmişlerdir.

11 Mayıs 2013 tarihinde Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 53 kişinin yaşamını yitirmesiyle son bulan terör örgütlerinin iki noktada gerçekleştirdiği bombalı saldırının sanıkları arasında sınırdan geçiş yapmış Suriye uyruklu kişilerin de bulunduğu bilinmektedir (Anadolu Ajansı, 2017; Milliyet Gazetesi, 2013). Bununla birlikte olay ile ilgili yürütülen yargılamada iddianamede, terör olayının baş sanığının, Suriye'deki iç savaş sonrasında rejimin desteğiyle muhaliflere karşı savaştığı, Suriye istihbarat yetkilileriyle irtibatlı olduğu ve onların talimatlarını yerine getirerek Reyhanlı'da patlamaları gerçekleştirdiği bilgileri yer almaktadır. Bu olayın, 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı ile birlikte yaşanan kitlesel göç hareketiyle ülkeye giriş yapan sığınmacılardan bazılarının, Türkiye'de ve Hatay'da yaşanan bazı terör olaylarına karışmak veya faili olmak üzere iç güvenlik açısından tehdit oluşturduğunu ortaya koyduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, Hatay ilinde, terör saldırısı gerçekleştirmek üzere olan terör unsurlarının tespit edilip etkisiz hale getirildiği vakıa sayısı azımsanamayacak düzeydedir (Anadolu Ajansı, 2013 ve 2017). Kitlesel göç hareketiyle ülkeye geçiş yapmış terör unsurlarının, kendini kamufle edebilmek amacıyla geçici barınma merkezlerinde kalanların arasına karışması da vuku bulmuş olaylardandır (Sabah Gazetesi, 2017).

Her ne kadar Hatay'da gerçekleşmiş olmasa da, 2016 yılında Ankara'da tren garı önünde gerçekleştirilen bombalı saldırıyı; yine 2016 yılında İstanbul Sultanahmet'te gerçekleştirilen bombalı saldırıyı; 2017 yılının başında İstanbul'da bir eğlence merkezinde gerçekleştirilen terör saldırısını ve benzeri saldırıları gerçekleştirenlerin Suriye'den giriş yapmış Suriye ya da başka uyruklu terör örgütü üyeleri olduğu davaların iddianamelerinde, ulusal basın ve medya ile sosyal medyada çokça yer almıştır (Vatan Gazetesi, 2017; tarihnedio.com, 2018; bbc.com, 2016, vd.). Sultanahmet saldırısı ardından bir başbakan yardımcısının yaşanan terör olaylarını, Suriye'de yaşanan vekalet savaşlarının yansıması olduğunu belirtmesi (bbc.com, 2016) de yine 2011 yılında başlayan kitlesel göç ile gelenlerin terör olaylarına katılarak iç güvenliği tehdit ettiğini ortaya koymaktadır.

3.12- İç Güvenlik Bağlamında Uygulanması Gereken Sınır ve Sığınmacı Politikaları ile Alınması Gereken Güvenlik Önlemleri

Katılımcılara iç güvenlik bağlamında uygulanması gereken sınır ve sığınmacı politikaları ve alınması gereken güvenlik önlemlerine yönelik fikirleri sorulduğunda genel

itibariyle yapılan uygulamaları yeterli görenler çoğunlukta olmakla birlikte şu önerilerin getirildiği görülmüştür:

- Sığınmacıların ülke ekonomisine kazandırılmasına, istihdamlarına yönelik hukuksal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

- Sınır güvenliği noktasında iyileşmeler olmakla birlikte, güvenlik önlemlerinin hem nitelik hem niceliksel olarak artırılması gerekmektedir.

- Sınır güvenliğinin, bu alanda uzmanlaşmış personelden oluşacak, saydam ve hesap verebilir olan özel bir birime bırakılması gerekmektedir.

- Sığınmacıların kayıt altına alınması olumlu bir gelişmedir ancak bu önlemin sığınmacılar sınırı geçer geçmez uygulanmalıdır.

- Külfetin eşit paylaşımı ilkesi gereği, sermaye sahibi olmayan sığınmacıların Türkiye'nin farklı bölgelerine yönlendirilmesi gerekmektedir.

- Sermaye sahibi sığınmacıların büyük şehirlere yöneldikleri ve buralarda yatırım yaptıkları görülmektedir. Bu sermayelerin külfete katlanan sınır illerine yönlendirilmesi gerekmektedir.

- Okul çağındaki sığınmacı çocukların eğitimine yönelik geliştirici çalışmalar yürütülmelidir.

- Sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu belediyelere genel bütçeden ayrılan payın, sığınmacıların da dahil edilerek pay edilmesine yönelik mevzuat çalışmaları yapılmalıdır.

- Geçici barınma merkezleri, uyum eğitimi verilen ve bakıma muhtaç olan sığınmacıların kaldıkları yerler olmalıdır. Sığınmacıların toplumla bütünleşmesini sağlamak açısından, sığınmacıların uzun süre geçici barınma merkezlerinde kalmalarına izin verilmemelidir.

- Sığınmacıların kayıt dışı istihdamı yolu ile Türk işçilerin işsiz kalmasını önlemek amacıyla gerekli düzenlemeler ve denetimler yapılmadığı.

- Kitlesele göç hareketi ile gelenlerden halen kayıt altına alınamamış olanların kayıt altına alınabilmesi için gerekli kontrollerin sıklaştırılması ve kayıtsızlığın yaptırımlarının artırılması gerekmektedir.

- Sınır dışı operasyonlarla sınırın diğer tarafından terör unsurlardan arındırılmış, asgari insani koşulların sağlandığı, güvenli bölgelerin oluşması sığınmacıların ölkelerine dönmelerine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

- Kúlfetin eşit paylaşımı ilkesi gereği, diğer ölkelere úzerlerine düşeni yapmaları konusunda gerekli girişimlerin yapılması gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sınır ve sığınmacı politikaları ile iç güvenlik arasında karşılıklı ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan çalışma kapsamında yapılan araştırma neticesinde, bir yandan sınır ve sığınmacı politikaları iç güvenliği etkilerken; diğer taraftan iç güvenlik kaygısının da sınır ve sığınmacı politikalarını etkilediği sonucuna varılmıştır. Çalışmanın konusunu oluşturan, sınır politikaları, sığınmacı politikaları ve iç güvenlik kavramlarının karşılıklı etkileşim içerisinde olduğu görülmüştür. Araştırma evreni özelinde de aynı etkileşimin varlığına işaret eden bulgulara rastlanmıştır.

Kitlesel göç hareketi ile bulunduğu ülkeyi terk eden sığınmacılara veya mültecilere hedef olan ülkelerin her halükârda belli alanlarda bu hareketlerden etkileneceği görülmüştür. Bu göç hareketlerinin, ekonomik, sosyal, kültürel hayatın yanı sıra güvenlik açısından oldukça önemli etkilere sahip olduğu görülmektedir. Kitlesel göç hareketinin bu alanların yanı sıra iç güvenlik alanındaki etkilerinin, uygulanan sınır ve sığınmacı politikalarına göre artıp azalabileceği düşünülmektedir.

Kavramlar arasındaki sıkı etkileşimin yanı sıra zorunlu kitlesel göçün insani yanının, sığınmacılar açısından, bu göç hareketlerinin göz ardı edilemeyecek bir boyutunu oluşturduğu düşünülmektedir. Kitlesel göç hareketleri, bir kefesinde iç güvenlik sorununun diğer kefesinde sığınmacılar açısından insani boyutun olduğu bir terazi olarak düşünülebilir. İnsani boyut, zorunlu göç olaylarında bazı ülkelerin sınır ve sığınmacı politikalarını şekillendirirken, çoğunlukla ülkelerin bu boyutu ikinci plana attıkları görülebilmektedir. Yapılan araştırma neticesinde, başta Avrupa Birliği'ni oluşturan ülkeler olmak üzere, çoğunlukla iç güvenlik sorununu ön planda tutularak kitlesel göç hareketlerinin sınırlarının dışında tutulma çabası içinde bulunduğu görülmüştür. Bu çabanın ürünü olan kapalı, sert sınır ve sığınmacı politikaların -her ne kadar ulusal çıkarlarla örtüşüyor görünse de- kitlesel göç hareketlerinin sığınmacılar noktasında getirdiği insani sorumlulukla örtüşmeyeceği değerlendirilmektedir.

Kitlesel göç hareketlerinin sınır ve sığınmacılar ile iç güvenlik ilişkisi açısından iyi yönetildiği örneklere rastlamakla birlikte, bu göç hareketlerinin çoğunlukla güvenikleştirildiği, yani güvenlik sorunu öncelenip göç hareketlerinin insani yönünün göz ardı edildiği görülmüştür. Bununla birlikte, gerekli önlemler alınmadan ve doğru politikalar uygulanmadan sığınmacıların kabul edilip ağırlanmasının, başta iç güvenlik olmak üzere daha birçok alanda hayati sorunlara neden olabileceği sonucuna varılmıştır.

Tarihte yaşanmış örnek olaylar, iç güvenlik ile sınır ve sığınmacı politikaları arasındaki sıkı ilişkiyi bir kez daha ortaya çıkarmıştır. İç güvenlik sorununun devletlere birçok önlemler aldırarak ve politikalar üretmeye mecbur bırakan bir unsur olduğu görülmüştür. Tarihte yaşanmış örnek sığınma ve iltica olayları incelendiğinde sınır ve sığınmacı politikalarının iç güvenlik açısından sorun teşkil etmeyecek şekilde belirlenmesinin ve uygulanmasının birçok değişkene bağlı olduğu görülmüştür.

Kitlesel göç hareketleri esnasında, bu olayların sığınmacılar açısından oluşan insani boyutlarının ve sorumlulukların göz ardı edilmesi kabul edilemezdir. Bununla birlikte, göç hareketi ile gelenlerin iç güvenlik açısından risk ve tehdit oluşturmasının önüne geçecek biçimde sınır ve sığınmacı politikalarının yürütülmesinin belli değişkenlere bağlı olduğu görülmektedir.

Kitlesel göç olaylarında, hedef ülkenin sınır ve sığınmacı konularında iç güvenlik açısından etkin politikalar yürütmesinin şu şekilde sıralanabilecek değişkenlerin etkisinde olduğu değerlendirilmektedir:

i. Ülkeye giriş sığınmacıların sayısı ve bu sayının ülke nüfusuna oranı:

Göç hareketiyle ülkeye giren kişilerin sayısının fazla olması ile iç güvenlik açısından etkin politikalar üretilmesi arasında ters orantı olduğu sonucuna varılmıştır. Ülkeye kitlesel olarak göç hareket edenlerin sayısı ne kadar fazla olursa iç güvenliğin tehdit altında olma riski daha çok artacak, sayı azaldıkça bu risk azalacaktır. Yine göç hareketiyle ülkeye girenlerin ülke nüfusuna oranı yükseldikçe iç güvenlik açısından etkin politikaların üretilmesinin ve uygulanmasının güçleşeceği değerlendirilmektedir. Oran azaldıkça, göç olayının absorbe edilme imkanının artacağı, iç güvenlik açısından etkin politikaların uygulanmasının kolaylaşacağı değerlendirilmektedir.

ii. Sığınmacıların hedef veya transit ülke olarak seçtiği ülkenin gelişmişlik düzeyi ve göç edenlerin ekonomik durumu:

Hedef ülkenin ekonomik potansiyeli, gelişmişlik ve refah düzeyi gibi göstergelerinin iç güvenlik açısından etkin politikalar yürütülmesini etkileyen bir diğer değişken olduğu değerlendirilmektedir. Şöyle ki, bu göstergelerin iyi olması, zorunlu göç ile gelenlerin ihtiyaçlarını karşılamak için katlanılacak külfetin karşılanmasını kolaylaştıracak ve yerel halk üzerinde ekonomik baskı daha az hissedilecektir. Bunun da iç güvenlik açısından tehlike oluşturabilecek algıların ortaya çıkmasını ve olayın ekonomik boyutundan kaynaklı provokasyonları önleyeceği düşünülmektedir. Aksi durumun ise hedef ülke hane halkı üzerinde

sığınmacılardan kaynaklı ekonomik külfet daha fazla baskı oluşturacağı ve olumsuz algıların ortaya çıkmasını ve konunun ekonomik boyutuyla provoke edilmesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Bu da haliyle, sığınma ve iltica hareketinin hedef ülke açısından iç güvenlik sorunu oluşmasına neden olacaktır.

Ülkeye giriş yapan sığınmacıların ekonomik durumu da göç edenlerin ekonomik hayata dolayısıyla da iç güvenliğe etkisini belirleyen değişkenlerdendir. Söz gelimi göç edenlerin ekonomik durumunun iyi olması, göç edilen ülkenin üzerindeki ekonomik yükü azaltacak, ekonomik durumlarının kötü olması ise bu yükü arttıracaktır. Bununla birlikte yaşanan örnek olaylar göstermektedir ki kitlesel göç hareketi ile bir ülkeye gelen sığınmacıların ekonomik durumları genel olarak kötüdür. Göçe zorlananların sahip oldukları ekonomik varlıkları geride bırakmaları daha sık yaşanan ve daha muhtemel olan bir durumdur.

- iii. Hedef ülkenin güvenlik önlemleri alma noktasındaki personel ve alt yapı yeterliliği:

Bu değişken, kitlesel göç hareketiyle gerçekleşen doğal olmayan nüfus artışının yanı sıra, sığınmacıların ülkeye girmesiyle ortaya çıkacak yeni güvenlik problemlerinin çözüme kavuşturulması noktasında ihtiyaç duyulacak olan yeterlilik şeklinde ifade edilebilir. Bu noktada personelin niteliksel ve niceliksel yeterliliğinin yanı sıra bilgi teknolojileri, veri toplama ve saklama, göç hareketi ile gelen sığınmacıları kayıt altına almak için gerekli alt yapının da yeterliliği önemlidir. Bu yeterlilik oranı ne kadar yüksek ise hedef ülkenin, sığınmacıların iç güvenlik sorunu oluşturmasını engellemekte başarısının da o oranda yüksek olacağı değerlendirilmektedir.

- iv. Sığınmacılar ile yerel halk arasındaki kültürel yakınlık veya uzaklık:

Sığınmacılar ile yerel halk arasındaki kültürel veya inançsal yakınlığın veya akrabalık bağlarının, göç hareketi sonrası iç güvenlik açısından ihtiyaç duyulan bütünleşmeyi kolaylaştıracağı, dolayısıyla iç güvenlik açısından rahatlatıcı etkiye sahip olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, kültürel ve inançsal yakınlığın veya akrabalık bağının varlığının, hedef ülkenin politika yapıcıları ve uygulayıcıları tarafından konuya duygusal açıdan bakılmasına ve insani boyutu daha fazla ön plana çıkararak rasyonel karar almaktan uzaklaşmasına neden olacağı da düşünülebilir. Bu da nihayetinde, iç güvenliği daha fazla tehdit edici sınır ve sığınmacı politikalarının uygulanmasına neden olabilecektir. Nitekim araştırma neticesinde, Hatay örneğinde kültürel yakınlığın ve akrabalık bağlarının toplumsal kaynaşma ve bütünleşmede faydalı olduğu; bununla birlikte inanç ve kültür yakınlığı ile soydaş olmanın

ya da akrabalık bağlarının, ilk aşamada, güvenlik kıstasını ikinci planda tutarak politikalar uygulanmasına neden olduğu düşünülmektedir.

v. Sığınmacıların hedef olarak belirlediği ülkenin göç deneyimleri:

Sığınmacıların hedef olarak belirlediği ülkenin benzer olayları daha önce tecrübe edip etmemesinin, bu konuda iç güvenlik açısından etkin ve isabetli politikalar yürütüp yürütememesini etkileyeceği düşünülmektedir. Şöyle ki, daha önce kitlesel göç hareketine veya hareketlerine hedef olan toplum ve iktidarların aynı durumlar karşılaştıklarında iç güvenlik açısından daha doğru ve isabetli politikalar yürütebileceği; tersi durumda doğru ve isabetli politikalar izlemede daha çok zorlanabileceği ön görülmektedir.

vi. Sığınmacıların vardıkları yerdeki sosyo-kültürel yapı:

Sığınmacı hareketine hedef olan ülkenin genel yapısının ve özelliklerinin yanı sıra; özel olarak göç edenlerin vardıkları, kaldıkları yerlerin sosyo-kültürel yapısının bu konuda etkin politikalar uygulanmasına etki eden bir değişken olarak değerlendirilmektedir. Göç edenlerin buldukları yerin sosyo-kültürel yapısının kırılabilir ve hassas olması, iç güvenliğin sığınmacı hareketinden daha fazla etkilenmesine; göç edenlerin buldukları yerde bulunan yerleşik halkın sağduyulu olması, sosyo-kültürel yapının görece daha sağlam temellere dayalı ve esnek olması ise iç güvenliğin sığınmacı hareketinden nispeten daha az etkilenmesine neden olacağı ön görülmektedir. Nitekim araştırmada, Hatay halkının sağ duyu yapılarının ve kültürel mirasının güçlü köklere dayanmasının, sığınmacı hareketi karşısında iç güvenliği rahatlatığı; ancak, farklı inanç, kültür ve etnik kökene sahip spesifik yapısı nedeniyle, sığınmacılar konusunun provoke edilmesi potansiyelini arttırdığı ve iç güvenlik açısından riski arttırdığı görülmektedir.

vii. Siyasi iktidarın ve politika uygulayıcıların etkisi:

Bir ülke açısından maruz kalınan sığınmacı hareketleri çoğunlukla bir kriz olarak değerlendirilir. Bu dönemlerde kriz yönetimi oldukça önemlidir. Sığınmacıların hedef olarak belirlediği ülkenin siyasi iktidarının veya politika belirleyicilerinin, doğru kararlar alıp uygulayabilmesinin, bu süreçlerin en önemli değişkenlerinden biri olduğu değerlendirilmektedir. Tek başına doğru kararlar almanın yeterli olmayacağı; aynı zamanda kararların doğru uygulanmasının da önemli olduğu ön görülmektedir. Doğru kararlar alınmasının ve bu kararların doğru bir şekilde uygulanmamasının, sığınmacı hareketi neticesinde iç güvenliğin var olan potansiyel tehlike ve tehditlerden en az düzeyde etkilenmesine neden olacağı ön görülmektedir. Tabii ki bu noktadaki sonuçların, siyasi iktidarın

ve politika uygulayıcıların karşılaştıkları kısıtlar ve diğer değişkenlerin etkisinden arındırılarak değerlendirilmesi uygun görülmemektedir.

Çalışma kapsamında yapılan araştırma neticesinde genel itibariyle sınır ve sığınmacı politikaları ile iç güvenliğin etkileşim içerisinde olduğu ve sığınmacı hareketlerinin hedef olan ülkeler açısından, bir kefedede insani boyutun, diğer kefedede ülke çıkarları ile iç güvenliğin olduğu bir terazi misali ile açıklanabileceği; bu terazinin dengede durdurulabilmesinin ancak, yukarıda yer verilen değişkenlerin bir arada değerlendirilerek doğru politikaların belirlenmesiyle mümkün olabileceği görülmektedir.

Çalışma neticesinde araştırma evreni ve örnek olay özelinde tespit edilen hususların teorik tespitlerle büyük oranda benzeştiği görülmektedir. İç güvenlik ile sınır ve sığınmacı politikalarının araştırma evreni ve örnek olay özelinde de sıkı bir etkileşim içerisinde olduğu saptanmıştır. Araştırma evrenini oluşturan Hatay'da, 2011 yılında Suriye Cumhuriyeti Devleti'nde başlayan iç savaş sonrası yaşanan zorunlu sığınmacı hareketinde de kavramlar arasındaki etkileşimin varlığı ortaya konmuştur.

Araştırma evreni Hatay'da 2011 yılından bu yana gerçekleşen zorunlu kitlesel göç hareketlerine yaklaşımda insani boyutunun, Türkiye'nin sınır ve sığınmacı politikalarını şekillendirdiği, salt rasyonel kararlar alınmasına mâni olduğu düşünülmektedir.

Genel durumla benzeşmenin yanı sıra araştırma evreni ve örnek olay özelinde bazı spesifik tespitlere ulaşılmıştır. Örneğin, Hatay evreninde ve 2011'den bu yana yaşanan göç olayı özelinde kültürel yakınlığın ve akrabalık bağlarının toplumsal kaynaşma ve bütünleşmede faydalı olduğu; bununla birlikte inanç ve kültür yakınlığı ile soydaş olmanın ya da akrabalık bağlarının, ilk aşamada, güvenlik kıstasını ikinci planda tutarak politikalar uygulanmasına neden olduğu görülmüştür. Yine araştırmada, Hatay halkının sağ duyulu yapısının ve kültürel mirasının güçlü köklere dayanmasının, sığınmacı hareketi karşısında iç güvenliği rahatlattığı; ancak, farklı inanç, kültür ve etnisiteye sahip spesifik yapısı nedeniyle, sığınmacı hareketinin provoke edilmesi potansiyelini arttırdığı ve iç güvenlik açısından riski arttırdığı görülmüştür.

Çalışma kapsamında yapılan araştırma neticesinde Araştırma evreni özelinde iç güvenlik açısından etkin ve verimli sınır ve sığınmacı politikaları uygulanabilmesi için;

i. Sığınmacıların kendi ülke sınırları içerisinde, terör unsurlarından arındırılmış, ülkelerini terk etmelerine neden olan etkenlerden arı ve insani koşulların sağlanmış olduğu bölgelere dönebilmeleri için gerekli adımların atılması gerektiği,

ii. Sığınmacıların ülkede kalacakları süre boyunca, kayıt dışı ekonomiye ve istihdama neden olmalarının önüne geçecek, ekonomiye ve çalışma hayatına kazandırılmalarına yönelik hukuksal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu,

iii. Sığınmacılardan sermaye sahibi olanların yatırımlarını, sığınmacıların fazla olduğu illere yönlendirilmesinin ekonomik denge açısından daha olumlu olacağı,

iv. Özellikle terör unsurları ile ajanlık faaliyeti yürüten kişilerin ülkeye kaçak girişini önlemek adına, sınır güvenliğinin, bu alanda eğitilmiş ve uzmanlaşmış personel istihdam edilerek, sınır karakolları, sınır kapıları ve sınır boyunca fiziki iyileşmeye dönük adımlar atılarak ve sınır güvenlik sisteminin teknolojik yeniliklere uyumlanarak sağlanması gerektiği,

v. Kitlesele göç ile ülkeye gelmiş, ancak kayıt altına alınmamış olan kişilerin tespiti ve tespit edilenlerin kayıt altına alınması için kontrollerin ve istihbarat çalışmalarının genişletilmesi gerektiği,

vi. Sığınmacıların okul çağında olan çocuklarının Türk eğitim sistemiyle entegrasyonun sağlanmasına yönelik düzenlemelerin ve çalışmaların yapılması gerektiği,

vii. Sığınmacıların yoğun olduğu bölgelerde, sığınmacıların ve yerel halkın kamu hizmetlerinden diğer bölgelerdeki vatandaşlarla eşit olarak faydalanabilmesi için gerekli fiziki iyileştirmenin yapılması ve personel sayılarının yeniden değerlendirilmesi gerektiği,

viii. Hatay'ın sosyo-kültürel yapısı da göz önünde bulundurularak, sığınmacılara yönelik, yerel halk tarafından pozitif ayrımcılık olarak değerlendirilen uygulamalar var ise sonlandırılması, bu tarz uygulamalara gidilmemesi ve bu ve benzeri konularda bilinçli veya bilinçsiz olarak yayılan, toplum içinde provokasyona neden olacak yanlış bilgilere karşı, yetkili makamlarca doğru bilgilendirmenin daha etkin ve hızlı biçimde yapılması gerektiği,

ix. Sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı belediyelere, belediyecilik hizmetlerini daha verimli bir şekilde sunabilmeleri adına, merkezi bütçeden, sığınmacıların da sayısı gözetilerek pay ayrılması için gerekli mevzuatsal çerçevenin oluşturulması gerektiği sonuçlarına varılmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akgüner, Tayfun (1983). *1961 Anayasasına Göre Milli Güvenlik Kavramı Ve Milli Güvenlik Kurulu*. İstanbul: İÜSBF Yayınları.
- Avşar, Zakir ve Tunçalp, Zafer S. (1995). *Sürgünde 50. Yıl Ahıska Türkleri*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu, No: 73. Ankara.
- Ay, Kadir vd. (2005). *İltica Ve Göç Mevzuatı*. Ankara: Başkent Yayınları.
- Aydın, Mustafa (Ed.) ve Fulya Ereker (2013). *Türkiye’de Güvenlik: Algı, Politika, Yapı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Betts, Alexander, Gil Loescher ve James Milner (2017). *BMMYK (Birleşmiş Milletler Mültecler Yüksek Komiserliği)/Mülteci Koruma Siyaseti ve Pratiği* (Çev.: Özgün Emre KOÇ), İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi.
- Çınar, Bekir (1997). *Devlet Güvenliği, İstihbarat Ve Terör*. Ankara: SAM Yayınları.
- Duran, Lütfi (1982). *İdare Hukuku Ders Notları*. İstanbul: İÜHF Yayınları.
- Erikson, H. Erik (1984). *İnsanın Sekiz Çağı*. (Çev.: T. Bedirhan ÜSTÜN ve Vedat ŞAR), Ankara: Toplum Yayınları.
- Eryılmaz, Bilal (2007). *Kamu Yönetimi*, İstanbul: Erkam Matbaası.
- Nişanyan, Sevan (2009). *Sözlerin Soyağacı*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Odman, Tevfik (1995). *Mülteci Hukuku*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi Yayınları.
- Özgür, Nurcan ve Yeşim ÖZER (2010). *Türkiye’de Sığınma Sisteminin Avrupalılaştırılması*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Büyük Türkçe Sözlük* (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM) (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*.
- Yılmaz, Sefer (2012). *Terörle Mücadelede Yeni İç Güvenlik Yönetimi*. Ankara: Detay Yayınları.

Tezler

- Demirel, Murat (2012). Asimetrik Tehdit Kavramı Bağlamında, 11 Eylül 2001 Sonrası Dönemde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Siber Tehdit Algılamasının Ve Geliştirilen Güvenlik Politikalarının İncelenmesi. *Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Erdem, Dilara (2011). *Avrupa Birliği Ortak Güvenlik Ve Savunma Politikası*. Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, Ufuk (2104). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Muhacir Komisyonları Ve Faaliyetleri: 1860-1923. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Doktora Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Güner, A. Umut (2008). *Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Değişen Güvenlik Algılamaları Ve Bir Güvenlik Sorunu Olarak Başarısız Devletler*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Korkmaz, Vişne (2008). *Asya'da Bölgesel Güvenlik Ve Kimlik Kurgusu, Kuram, Anlatı Ve Uygulama*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Mantar, İsmail (2010). *Avrupa Güvenlik Ve Savunma Politikasının Gelişiminde Ve Genişleme Sürecinde Transatlantik Etkisi*. Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- Tatoğlu, Emin (2006). *Avrupa Birliğinin Tarihsel Gelişimi (1951- 1995)*. Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Tosun, Cumali (2013). *Türkiye'de İç Güvenlik Teşkilatı Ve AB Ülkeleriyle Karşılaştırılması*. Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Şanlı, Ceyda Ceren (2015). *11 Eylül Sonrası Abd Dış Politikası*. Uluslararası İlişkiler Bölümü Yüksek Lisan Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Makaleler

- Ağır, Bülent Sarper (2014). “Güvenlik ve Göç Kavşaðında Kosova Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 69 (3), 455-479.
- Ağır, Bülent Sarper (2016). “Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı”. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, S. 22, 97-134. http://www.harpak.edu.tr/saren/dokuman/GSD_22/GSD_22_Art_4_102015.pdf (Erişim Tarihi: 12.03.2016).
- Arends, J. Frederik M. (2009). “Homeros’dan Hobbes ve Ötesine: “Güvenlik” Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları”. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 6 (22), 3- 33.
- Asan, Hakan (2016). “Devlet, Aşiret ve Eşkıya Bağlamında Osmanlı Muhacir İskân Siyaseti (1860-1914)”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 34-61. <http://www.gam.gov.tr/files/sayi3-2.pdf> (Erişim Tarihi: 10.12.2017).
- Ata, Ahmet Yılmaz (2011). “Ücretler, İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki”, *Çalışma Ve Toplum Dergisi*, 31, 113-134. <http://www.calismatoplum.org/sayi31/ata.pdf> (Erişim Tarihi: 29.09.2015).
- Aybay, Rona (1978). “Milli Güvenlik Kavramı ve Milli Güvenlik Kurulu”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 33 (1), 59-82. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/440/4924.pdf> (Erişim Tarihi: 20.09.2015).
- Baharçipek, Abdülkadir ve İnan, C. Emek . (2013). “Dış Politika’nın Belirlenmesinde Ulusal Güvenlik Algısının Rolü”. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 4 (1), 101-120. <http://dergipark.gov.tr/ayd/issue/3329/46178> (Erişim tarihi: 30.11.2016)
- Barkın, Ersan (2014). “1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi”. *Ankara Barosu Dergisi*, 2014/1, 331-360.
- Biber Eray, T. (2015). “20. Yüzyılda Yunanistan’dan Türkiye’ye Türk Göçleri”. (Ed.: Sarıahmetoğlu, N. ve Kemaloğlu, İ.). *XX-XXI. Yüzyılda Türk Dünyasında Sürgün ve Göç*, İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları, s. 303-325.
- Birdişli, Fikret (2011). “Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel Ve Düşünsel Temelleri”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 149-169. http://sbedergi.erciyes.edu.tr/2011-2/8-%20_149-169.%20syf._pdf (Erişim Tarihi: 20.09.2015)

- Brauch, H. Günter (2008). “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5 (18), 1-47.
- Bulut, Yakup ve Akın, Soner (2017). “Siyasal Etki Değerlendirme Analizlerinde Göçün Yeri Ve Boyutu: Türkiye İncelemesi”, *Kent Akademisi Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 10 (3), 268-285.
- Bulut, Yakup, Akın, Soner ve Karakaya, Sedat (2016). “Mülteci Sorununa Nasıl Bakıldığına İlişkin Bir İnceleme”, (Ed.: Seyfettin Erdoğan, Durmuş Çağrı Yıldırım ve Ayfer Gedikli) *Uluslararası Yönetim, Ekonomi Ve Politika Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde 3016-3040, International Congress Of Management Economy And Policy, İstanbul.
- Bulut, Yakup, Akın, Soner ve Karakaya, Sedat (2017). “Suriyeli Göçmenlerin Sosyal Ve Mekânsal Etkileri Ve Yerel Halkın Algısı: Hatay Örneği”, (Ed.: Ahmet Yatkın) *Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı-Uluslararası Göç Ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü* kitabı içinde 822-841, Elazığ.
- Bulut, Yakup, Akın, Soner ve Duruel, Mehmet (2017). “Göç Ve Mülteci Akını Sonrası Suriyeli Göçmen Çocukların Uyum Ve Eğitim Sorunları Ve Çözüm Önerileri”, *Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı-Uluslararası Göç Ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü*, 1354-1376, Elazığ.
- Bulut, Yakup ve Kara, Mehmet (2011). “Mahalle Muhtarlarının Kent Ve Mahalle Güvenliğine İlişkin Yaklaşımları: Antakya Örneği”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 1–27.
- Çağlayan, Savaş (2006). “Göç Kuramları, Göç Ve Göçmen İlişkisi” *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, S. 17, 67-91.
- Çayhan, B. Esra (2002). “Avrupa Güvenliği ve Savunma Politikası ve Türkiye”, *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3, 42-55.
- Demirtaş, Mehmet (2011). “Osmanlıya Gelen Kırım ve Kafkasya Göçmenlerinin Sorunları”, *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 17-44.
- Demirtaş, Mehmet (2009). “Kırım Savaşı Ve 93 Harbi Sürecinde Osmanlı Memleketine Gelen Göçmenlerin Sevk Ve İskânları”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S., 41, 215-238, Erzurum.

- Deniz, Orhan (2010). “1990 Sonrasında Türkiye’ye Yönelen Sığınma Hareketleri ve Etkileri”, *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma Ve Uygulama Merkezi 6. Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 93-102, Ankara.
- Deniz, Taşkın (2014). “Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181, 175-215, Ankara.
- Dost, Süleyman (2014). “Ulusal Ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye’li Sığınmacıların Hukuki Durumu”, *S. D. Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 27-69.
- Dulkadir, Dilek (2017). “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacı Krizi Ve Suriyelilerin İç Hukuktaki Statüleri”, *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 1(2), 21-36.
- Duman, Önder (2009). “Atatürk Döneminde Balkan Göçmenlerinin İskân Çalışmaları”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 43, 473-490.
- Duruel, Mehmet (2017). “Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştıkları Temel Sorunlar, Algı Ve Beklentiler: Hatay Örneği”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, S. 62, 57-79.
- Ergüven, N. Sarp ve Özturanlı, Beyza (2013). “Uluslararası Mülteci Hukuku Ve Türkiye”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62 (4), 1007-1061.
- Güllüpınar, Fuat (). “Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği Ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 4, 53-85.
- Gümüşçü, Osman (2010). “Siyasi Coğrafya Açısından Sınırlar ve Tarihi Süreç İçinde Türkiye’de Sınır Kavramı”, *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 52, 79-104.
- İçduygu, Ahmet (2014), “Türkiye’ye Yönelen Uluslararası Göç Hareketleri”, *Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Devlet Ötesi Dönüşümlere*, MireKoç Raporları, (Ed. Ahmet İçduygu, Sema Erder ve Ö. Faruk Gençkaya), İstanbul: Koç Üniversitesi Koç Araştırmaları Merkezi, ss. 22-264.
- İçişleri Bakanlığı (2013). “Göç ve Türkiye”, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 4.
- Kara, Polat ve Korkut, Recep (2010). “Türkiye’de Göç, İltica Ve Mülteciler”, *Türk İdare Dergisi*, S. 467, 153-162
- Karataş, Mehmet (2013). “Türkiye’nin Kimlikler Siyaseti ve Sosyolojisi”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(2), 1-44.

- Kartal, Bilhan ve Başçı, Emre (2014). “Türkiye’ye Yönelik Mülteci Ve Sığınmacı Hareketleri”, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (2), 275-299.
- Kaya, Ahmet (2013). “Sınır Güvenliği Paradigmalarındaki Değişim Ve Türkiye’nin Sınır Güvenliği Yapısının Analizi”, *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 4(2), 1-12.
- Kesbiç, C. Yenal ve Dündar, Özlem (2017). “İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişkiye Teorik Bir Bakış”, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Yönetim Ve Ekonomi Dergisi*, 24(2), 327-348, Manisa.
- Kılıç, Taner (2010). “Bir İnsan Hakkı Olarak İltica”, Yayımlanmamış Makale, <http://docplayer.biz.tr/3859838-Bir-insan-hakki-olarak-iltica-av-taner-kilic-ktaner-gmx-net.html>. (Erişim Tarihi 26.11.2016)
- Kirişçi, Kemal, (1999). “Türkiye’ye Yönelik Göç Hareketlerinin Değerlendirilmesi”, *Bilanço: 1923–1998, Türkiye Cumhuriyeti’nin 75 Yılına Toplu Bakış*, Tarih Vakıfları Yayını, V. 1, 111–121, İstanbul.
- Köktaş, Arif (2011). “Sınır Güvenlik Birimi Kurma Çalışmaları”, *Stratejik Düşünce Enstitüsü Analiz Dergisi*.
- Küçüksoyak, Övgü Kalkan (2012). “Güvenlik Kavramının Realizm, Neorealizm Ve Kopenhag Okulu Çerçevesinde Tartışılması”, *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, C. 4(14), 199-205. http://www.turansam.org/TURAN-SAM_14.pdf.
- Kürkçüoğlu, Ömer (2014). ““Dış Politika” Nedir? Türkiye'deki Dünü ve Bugünü”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 35, 309-335. <http://dergipark.gov.tr/ausbf/issue/3122/43369> (Erişim Tarihi 30.11.2016).
- Mandacı, Nazif ve Özerim, Gökay (2013). “Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa’da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenlikleştirilmesi”, *Uluslararası İlişkiler*, 10(39), 105-130.
- Martin, Volkan (2011). “Bir Osmanlı Kurumunun Adı Ve Etkinliği Üzerine”, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(5), 14-30.
- Mil, Halil İbrahim (2014). “Türkiye’de İç Güvenlik Teşkilatları Ve Özellikleri”. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 5(11), 40-61, Isparta.

- Oğuzlu, Tarık (2015). “Güvenlik Kültürü ve Türk Dış Politikası”, *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 72, 223-250. <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/160-published.pdf> (Erişim Tarihi 03.02.2016).
- Orchard, Phil (2006).” It’s Always Darkest before the Dawn, Displacement, Institutional Development and the Normative Environment The Case of the League of Nations and the United Nations”, *Paper to be presented at the International Conference on Refugees and International Law: The Challenge of Protection*, Oxford, United Kingdom.
- Özcan, Mehmet ve Yardımcı, Serkan (2006). “Avrupa Birliği ve Küresel Terörizmle Mücadele”, *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörizmle Mücadelede Ulusal Ve Bölgesel Deneyimler*, 197-256, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları, Ankara.
- Özerim, Gökay (2014). “Avrupa’da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi Ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi?”, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 11-48.
- Özpek, Burak Bilgehan (2012). “En Uzun On Yıl: 11 Eylül Sonrası Ortadoğu”, *Ortadoğu Etütleri*, 3(2), 183-215.
- Öztürk, Nazım (2005). “İktisadi Kalkınmada Eğitimin Rolü”, *Sosyoekonomi Dergisi*, 1(1), 27-44.
- Öztürk, Nurettin (2006). “Türkiye’de Sınır Ticaretinin Gelişimi, Ekonomik Etkileri, Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3), 107-127.
- Palabıyık, Adem ve Yunus Koç, (2011). “Zorunlu Göç ve Fakirliğin Diğer Adı: Mülteciliğin Dünya’da ve Türkiye’deki Gelişimi (2004 – 2007)”, <http://avekon.org/papers/314.pdf>. (20.11.2016)
- Peker, Bülent ve Sancar, Mithat (2007). “Mülteciler ve İltica Hakkı Yaşamın Kıyısındakilere Hoşgeldin Diyebilmek”, *İnsan Hakları Derneği İktisadi İşletmesi Yayını*.
- Salehyan, I., & Gleditsch, K. (2006). “Refugees and the Spread of Civil War”. *International Organization*, 60(2), 335-366. doi:10.1017/S0020818306060103.
- Sarınay, Yusuf. “Cumhuriyet Döneminde Balkan Ülkelerinden Ankara’ya Yapılan Göçler (1923-1990)”, <http://atam.gov.tr/wp-content/uploads/05-yusuf-sarinay.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.12.2017).

- Tunç, Hasan (2013). “Türkiye’de Kavram ve Kurul Olarak Milli Güvenlik”, *Prof. Dr. Erdal Onar’a Armağan, Ankara Üniversitesi Yayınları*, C. 2, 837-855.
- Türkoğlu, Oğuzhan (2011). “Mülteciler ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik”, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt XXX, S 2, 101-118.
- Yeşiltaş, Murat (2015). “İç Savaşa Komşu Olmak, Türkiye'nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti”, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları*, S. 136.
- Yıldız, Rıfat, Öcal, Oğuz ve Yıldırım, Ertuğrul (2010). “Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36, 15-31.
- Yıldız, Zeki (2004). “Eğitim Düzeyi İle Suç Türü Arasındaki İlişkinin Araştırılması”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 38, 278-291.
- Yılmaz, Abdurrahman (2014). “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri” *Turkish Studies Academic Journal*, 9/2; 1685-1704, Ankara.
- Yüksel, Okan (2013). “Mülteci Kavramı ve Mülteciliğin Tarihi”, http://politikakademi.org/2013/06/multeci-kavrami-ve-multeciligin-tarihi/#_ftn3. (Erişim Tarihi: 21.11.2016)

İnternet Siteleri

- A Haber İnternet Sitesi (2017). “Suriye Sınırına Yapılan Duvar Bitiyor”, <https://www.ahaber.com.tr/galeri/turkiye/suriye-sinirina-yapilan-duvar-bitiyor>. (Erişim Tarihi: 11.03.2018)
- Aljazeera Türk İnternet Sitesi (2013). “Suriyeliler Reyhanlı'dan Ayrılıyor”, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/suriyeliler-reyhanlidan-ayriliyor>. (Erişim Tarihi: 13.10.2016)
- Anadolu Ajans (2017). “Hatay’da Bombalı Saldırı Hazırlanırken 5 Terörist Yakalandı”, <https://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/hatayda-bombali-saldiri-hazirligindaki-5-terorist-yakalandi/848392>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)
- Anadolu Ajans (2017). “Deaş’a Haziran Darbesi”, <https://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/deasa-haziran-darbesi/852103>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)
- Anadolu Ajans (2017). “Hatay'da 52 Göçmen Yakalandı”, <https://aa.com.tr/tr/turkiye/hatayda-52-gocmen-yakalandi/822398>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)

- Anadolu Ajans (2017). “Hatay'da 47 Yabancı Uyruklu Yakalandı”
<https://aa.com.tr/tr/turkiye/hatayda-47-yabanci-uyruklu-yakalandi/865856>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)
- Anadolu Ajans (2017). “Hatay'da DEAŞ Operasyonu: 12 Gözaltı”
<https://aa.com.tr/tr/turkiye/hatayda-deas-operasyonu-12-gozalti/910561>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)
- Anadolu Ajans (2017). “Hatay'da Gözaltına Alınan 8 Kişi Adliyede”,
<https://aa.com.tr/tr/turkiye/hatayda-gozaltina-alinan-8-kisi-adliyede/243221>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)
- Anadolu Ajans (2017). “Reyhanlı Davasında 9 Sanığa 53'er Kez Müebbet Hapis Talebi”,
<https://aa.com.tr/tr/turkiye/reyhanli-davasinda-9-saniga-53er-kez-muebbet-hapis-talebi/856276>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)
- Anadolu Ajans (2017). “Suriyeli Sığınmacılara 20 Milyon Poliklinik Hizmeti”
<https://aa.com.tr/tr/saglik/suriyeli-siginmacilara-20-milyon-poliklinik-hizmeti/680872>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)
- Anadolu Ajans (2017). “Hendek Ve Duvar, Kaçağı Önlüyor”
<https://aa.com.tr/tr/turkiye/hendek-ve-duvar-kacagi-onluyor/626597>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)
- Anadolu Ajans (2017). “Hatay'da 3 Suriyeli'nin Cesedi Bulundu”
<https://aa.com.tr/tr/turkiye/hatayda-3-suriyelinin-cesedi-bulundu/129270>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)
- Anadolu Ajans (2017). “Sınırdaki Kaçakçı Grubuna Müdahale”
<https://aa.com.tr/tr/turkiye/sinirda-kacakci-grubuna-mudahale/201993>. (Erişim Tarihi: 10.03.2018)
- BM Mülteci Örgütü (2017). <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>, “Kayıtlı Suriyeli Mülteci Sayısı”. (Erişim Tarihi: 23.11.2017)
- BBC Türkçe (2016). “Davutoğlu: Sultanahmet'teki Saldırının Faili Yabancı Uyruklu Deaş Üyesi”, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160112_sultanahmet_patlama. (Erişim Tarihi: 12.02.2018)

- Bitkal, Seher (2014). “Ulusötesi Göçler ve Mülteci Sorunu: Suriye Örneği”, Akademik Perspektif, 12 Eylül 2014. <http://akademikperspektif.com/2014/09/12/ulusotesi-gocler-ve-multeci-sorunu-suriye-ornegi/>. (Erişim Tarihi: 12.11.2017)
- Department of Homeland Security, (2008). “Brief Documentary History of the Department of Homeland Security 2001 – 2008”, http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/brief_documentary_history_of_dhs_2001_2008.pdf. (Erişim:13.12.2016)
- En Son Haber İnternet Sitesi (2013). “Suriyeliler Ülkelerine Dönüyor”, <http://www.ensonhaber.com/suriyeliler-ulkelerine-donuyor-2013-05-15.html>. (Erişim:11.10.2016)
- Haber Türk (2016). “Trump: Meksika Sınırına Duvar Öreceğiz”, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1192783-trump-meksika-sinirina-duvar-orecegiz>. (Erişim Tarihi: 01.03.2017)
- Haber Türk (2017). “Daeşli Cellat Hatay’da Yakalandı”, <http://www.haberturk.com/deas-li-cellat-hatay-da-yakalandi-1763559>. (Erişim Tarihi: 21.03.2017)
- Hürriyet Gazetesi (2016). “Patlayıcı Hazırlarken Ölen 2 Suriyelinin Örgüt Bağı Araştırılıyor”, <http://www.hurriyet.com.tr//gundem/patlayici-hazirlarken-olen-2-suriyelinin-orgut-baglantis-arastiriliyor-40134759>. (Erişim Tarihi: 13.03.2018)
- Milliyet Gazetesi (2017). “Suriyeli İnsan Tacirleri Tutuklandı”, <http://www.milliyet.com.tr/suriyeli-insan-tacirleri-tutuklandi-gaziantep-yerelhaber-2445193/>. (Erişim Tarihi: 12.01.2018)
- Sabah Gazetesi (2018). “Sığınmacı Kampında 3 Daeş’li Yakalandı”, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/11/03/siginmaci-kampinda-3-deasli-yakalandi>. (Erişim Tarihi: 08.04.2018)
- Sabah Gazetesi (2018). “5 Daeş Üyesi Tutuklandı”, <https://www.sabah.com.tr/akdeniz/2018/03/08/5-deas-uyesi-tutuklandi>. (Erişim Tarihi: 08.04.2018)
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETAV) (2016). “Suriyeli Muhalifler, Kilis ve İç Güvenlik”, <https://www.setav.org/suriyeli-muhalifler-kilis-ve-ic-guvenlik/>. (Erişim Tarihi: 28.01.2018)

Sözcü Gazetesi (2016). “Sultanahmet’te Canlı Bomba Saldırısı!”, <https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/sultanahmette-canli-bomba-saldirisi-1040166/>. (Erişim Tarihi: 01.02.2018)

Tarihnedio İnternet Sitesi (2018). “2017-Reina Gece Kulübüne Saldırı Yapıldı”, <https://tarihnedio.com/2017-reina-gece-kulubune-saldiri-yapildi/>. (Erişim Tarihi: 20.02.2018)

Timeturk (2011). “Dış Ticaret Büyüdü, Yeni Sınır Kapıları Açılacak”, <https://www.timeturk.com/tr/2011/10/16/dis-ticaret-buyudu-yeni-sinir-kapilari-acilacak.html>. (Erişim Tarihi: 01.03.2017)

Wikipedia (2015). “Maslow Teorisi”, https://tr.wikipedia.org/wiki/Maslow_teorisi. (Erişim Tarihi: 12.09.2015)

Wikipedia (2016). “Pax Romana”, https://tr.wikipedia.org/wiki/Pax_Romana. (Erişim Tarihi: 14.01.2016).

Waynakh Online (2017). “Mülteci Hukukunun Tarihsel Gelişimi”, <http://www.waynakh.com/tr/multeci-hukuku-nun-tarihsel-gelisimi/>. (Erişim Tarihi: 25.11.2017)

Yayladağı’nın Sesi Gazetesi (2017). “Yayladağı’nda 7 kişi tutuklandı”, <http://yayladagininsesi.com/yayladaginda-7-kisi-tutuklandi/>. (Erişim Tarihi: 15.03.2018)

Yenişafak Haber Sitesi (2018). “Türkiye'nin Sınır Ötesi: 1950'den Bugüne Harekatlar Tarihi”, <https://www.yenisafak.com/bilgi/turkiyenin-sinir-otesi-1950den-bugune-harekatlar-tarihi-2745679/kisa-kisa-sinir-otesi-operasyonlar-121693>. (Erişim Tarihi: 29.01.2018)

Resmi Kaynaklar ve Raporlar

Adalet Bakanlığı (2010). “Hukuk Sözlüğü”, <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/kamu%20düzeni>. (Erişim Tarihi: 12.01.2016)

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. “AFAD Hakkında”, <https://www.afad.gov.tr/tr/2211/AFAD-Hakkinda>. (Erişim Tarihi: 12.11.2017)

Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme, Birleşmiş Milletler, 1951, Cenevre.

- Aliu, Armando, Öztürk, İlyas vd. (2016). “Türkiye’de Göç Olgusunun Mevzuat, Politikalar Ve Bilimsel Projeler Çerçevesinde İncelenmesi”, 2. *Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi, Göç, Yoksulluk ve İstihdam Bildiriler Kitabı*, s. 19-28.
- Aytaç, Mustafa, Aytaç, Serpil ve Bayram, Nuran (2007). “Suç Türlerini Etkileyen Faktörlerin İstatistiksel Analizi”, 8. *Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, 24-25 Mayıs 2007*, İnönü Üniversitesi, Malatya, s.1-7.
- Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (1992). “Osmanlı Devleti İle Kafkasya, Türkistan Ve Kırım Hanlıkları Arasındaki Münasebetlere Dair Arşiv Belgeleri”, https://www.devletarsivleri.gov.tr/assets/content/Yayinlar/osmanli-arsivi-yayinlar/Osmanl%C4%B1%20Devleti_ile_Kafkasya_T%C3%BCrkistan_ve_K%C4%B1r%C4%B1m_Hanl%C4%B1klar%C4%B1.pdf. (Erişim Tarihi: 10.12.2017)
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2017). “İstatistiksel Veriler-Türkiye’de Kayıtlı Suriyeli Sığınmacı Sayıları”, http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224#_ga=2.104041408.1361621641.1514120044-215097766.1511387775. (Erişim Tarihi: 24.12.2017)
- Bütçe Ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, “Kadro İstatistikleri”, <http://www.bumko.gov.tr/TR,908/kadro-istatistikleri.html>. (Erişim Tarihi: 24.12.2017)
- Danıştay (1971). Danıştay 12. Dairesi 1970/426 Numaralı Kararı, Ankara: *Danıştay Dergisi*, Yıl 1, Sayı 1.
- Devlet Personel Başkanlığı (2017). “Kamu Personeli İstatistikleri, Tablo 3”, <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/kamu-personeli-istatistikleri>. (Erişim Tarihi: 24.12.2107)
- Dışişleri Bakanlığı (2015). “1915 Olaylarına Dair Türk-Ermeni Uyuşmazlığının Tarihi Arka Planı”, http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/2016/1915-olaylarina-dair-turk-ermeni-uyusmazliginin-tarihi-arka-plani-_turkce.pdf. (Erişim Tarihi: 20.08.2017)
- Dışişleri Bakanlığı (2015). “Türkiye’nin Uluslararası Güvenlik Perspektifi ve Politikaları”, http://www.mfa.gov.tr/i_-turkiye_nin-uluslararasi-guvenlik-perspektifi.tr.mfa. (Erişim Tarihi: 23.09.2015)
- Dışişleri Bakanlığı (2015). “Türkiye ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)”, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ve-avrupa-guvenli-ve-isbirligi-teskilati-_agit_.tr.mfa. (Erişim Tarihi: 25.09.2015)

- Hatay Valiliği (2018). “Hatay Genel Bilgiler: Tarih” <http://www.hatay.gov.tr/tarih>. (Erişim Tarihi: 01.02.2018)
- Hatay Valiliği (2018). “Hatay Genel Bilgiler: Kültür” <http://www.hatay.gov.tr/kultur>. (Erişim Tarihi: 04.02.2018)
- Hatay Valiliği (2018). “Suriye Uyruklu Yabancılar İle İlgili Basın Açıklaması”, <http://www.hatay.gov.tr/suriye-uyruklu-yabancilar-ile-iligili-basin-aciklamasi>. (Erişim Tarihi: 01.04.2018)
- İçişleri Bakanlığı (2017). “05.07.2017 Tarihli Basın Açıklaması”, <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>. (Erişim Tarihi: 03.02.2018)
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2013). “Türkiye Ve Göç”, http://www.goc.gov.tr/files/_dokuman19.pdf. (Erişim Tarihi: 19.11.2017)
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2015). “Kitlesel Akınlar”, http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559. (Erişim Tarihi: 12.10.2016)
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018). “Göç İstatistikleri”, http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. (Erişim Tarihi: 21.03.2018)
- Kalkınma Bankası (2013). “İllerin Ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011)”, Ankara.
- Kaya, İbrahim ve Eren, Esra Yılmaz (2015). “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu Arada Kalanların Hakları Ve Yükümlülükleri”, *SETA | Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, Ankara.
- Milli Güvenlik Kurulu (2015). “Hakkımızda”, <http://www.mgk.gov.tr/index.php/kurumsal/hakkimizda>. (Erişim Tarihi: 18.09.2015)
- Milli Güvenlik Kurulu (1983). “Milli Güvenlik Kurulu Ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu”, <http://www.mgk.gov.tr/index.php/kurumsal/mevzuat/mgk-ve-mgk-gensek-kanunu>. (Erişim Tarihi: 23.09.2015)
- Özler, Zeynep (2010). “AB ve Türkiye’de Sınır Yönetimi”, *İKV/İktisadi Kalkınma Vakfı*.

- Resmî Gazete (2013). “6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>. (Erişim Tarihi: 23.10.2015)
- Resmî Gazete (2013). “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>. (Erişim Tarihi: 20.07.2017)
- Taştan, C. Ve Çelik, Z. (2017). “Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler Ve Öneriler”. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2018). “Maastricht Antlaşması”, https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/AB/Maastricht_Anla%C5%9Fmasi.pdf. (Erişim Tarihi: 13.01.2018)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2012). “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve İçişleri Komisyonu Raporları”, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss310.pdf>. (Erişim Tarihi: 20.07.2017)
- Türkiye İstatistik Kurumu (2011). “Haber Bülteni, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2010 Yılı Sonuçları”, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2018). “Haber Bülteni, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2010 Yılı Sonuçları”, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2017). “Yıllara Göre İl Nüfusları”, http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1590, Ankara. (Erişim Tarihi: 01.02.2018)
- Uzun, Muammer ve M. Akif Özer (2016). “Avrupa Birliği’nin Göç Politikalarına Dair Değerlendirmeler”, 2. *Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi, Göç, Yoksulluk ve İstihdam Bildiriler Kitabı*, s. 77-85.
- Vatan Gazetesi (2017). “Ankara Garı Önündeki Terör Saldırısı Davasında Ara Karar Verildi”, <http://www.gazetevatan.com/ankara-gari-onundeki-terror-saldirisi-davasinda-ara-karar-verildi-1121128-gundem/>. (Erişim Tarihi: 01.02.2018)
- Yumurtacı, Aynur (2016). “Endülüs Göçmenlerinin Osmanlı Devleti’ne Sığınması Ve İstihdamla Birlikte Toplumsal Entegrasyonu”, 2. *Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi, Göç, Yoksulluk ve İstihdam Bildiriler Kitabı*, s. 115-122.

EK

TÜRKİYE'DE GÖÇ VE İLTİCA KONUSUNDA GERÇEKLEŞTİRİLEN MEVZUAT DÜZENLEMELERİ

<i>Yasa Düzeyinde Yapılan Düzenlemeler</i>
1950 tarihli 5682 sayılı Pasaport Kanunu
1950 tarihli 5683 sayılı Türkiye'de Yabancıların İkamet ve Seyahatleri Kanunu
1964 tarihli 492 sayılı Harçlar Kanunu
2003 tarihli 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun
2003 tarihli 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu
2006 tarihli 5543 sayılı İskân Kanunu
2009 tarihli 5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu
2013 tarihli 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
<i>Uluslararası Anlaşmalara ve Sözleşmelere taraf olarak yapılan düzenlemeler</i>
1948 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin 1949 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmesi
1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi – AİHS (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2010)
Türkiye, Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne 'coğrafi nitelikte bir kısıtlama (coğrafik sınırlandırma)' beyanında bulunarak taraf olması
1952 tarihli İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye Ek Protokol
1963 tarihli Protokol No.4, 1983 tarihli Protokol No.6 ve 1984 tarihli Ek 7 No'lu Protokol (European Court of Human Rights, 2010); 2000 tarihli Ek 12 No'lu Protokol; 2002 tarihli 13 No'lu Protokol
1980 tarihli 2257 Nolu Göçmen İşçinin Hukuki Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
2004 tarihli Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme'ye Türkiye taraf olmuştur.
<i>Bakanlar Kurulu Kararı Düzeyinde Yapılan Düzenlemeler</i>
2013/5452 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
2014/5898 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
2014/6218 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
<i>Yönetmelik Düzeyinde Yapılan Düzenlemeler</i>
1983 tarihli Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği
1994 yılında çıkarılan Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
2003 tarihli Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği
2003 tarihli Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik
2003 tarihli Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği
2006 tarihli Türkiye'de Oturan Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmelik
2006 tarihli Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza

Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
2011 tarihli Aday Memurların Yetiştirilmesine İlişkin Genel Yönetmelik
2013 tarihli Göç Uzmanlığı Yönetmeliği
2013 tarihli İl Göç Uzmanlığı Yönetmeliği
2013 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliği ve Avukatlık Sınav ve Atama Yönetmeliği
2013 tarihli Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği
2013 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Sözleşmeli Yabancı Uzman Yönetmeliği
2013 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği
2013 tarihli Yabancı Misyon Kimlik Kartı Yönetmeliği
2013 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği
2014 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Personeli Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği
2014 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Disiplin Amirleri Yönetmeliği,
2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği
2014 tarihli Kabul ve Barınma Merkezleri İle Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik
2015 tarihli Havayolu Taşıyıcılarının Yükümlülüklerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
Genelge Düzeyinde Yapılan Düzenlemeler
2006/54 Sayılı Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Genelge
2014 tarihli ve 6 Sayılı Geri Kabul Anlaşması'na İlişkin Genelge

